

Omslag: DAF-gezin uit de jaren vijftig met nieuwbouw uit 1998;
Geldrop, project Onvoltooid Verleden.

Foto: Hannes Wallrafen / HH

12 De **kroniek familierecht** geeft een overzicht van de ontwikkelingen op het terrein van echtscheiding, alimentatie en huwelijksvermogensrecht in de periode september 2001 tot en met september 2003. En natuurlijk is er ook aandacht voor de flitsscheiding.

20 De kantonrechters wikkelen ieder op eigen wijze de **pro forma-ontbinding** van de arbeidsovereenkomst af. Vandaar een schema met alle secties kanton en hun eisen aan de wijze van indienen, de duur van de afwikkeling en de mogelijkheden voor ontbinding op termijn.

24 Sinds 1 januari jl. gelden er vooral voor gezinnen ingrijpende wijzigingen van het **erfrecht**. Wat u van stief-familiegevaar, legitieme porties en wilsrechten in ieder geval moet weten, lichten we hier toe aan de hand van en casus.

NIEUW BEGIN

Met ingang van 2004 verschijnt het *Advocatenblad* niet meer eens per twee maar eens per **drie weken**. Het succes van de elektronische nieuwsbrief Orde van de dag (die nu al ruim 7.000 advocaten bereikt) en de behoefte om het blad daarnaast nog wat beter te richten op goede, beschouwende artikelen, hebben Orde en uitgever tot dit besluit gebracht. Nieuw is ook dat de **rubrieken** 'Iks ging weer eens pleiten' en 'Ethisch peil' ophouden te bestaan, onder hartelijke dankzegging aan Leo van Osch en Daniëla Hooghiemstra. U kunt prettige opvolgers verwachten. Ten slotte de **jaarband**, een kwestie die de lezers echt lijkt te kwellen: binnenkort ontvangt u bericht over een wat soepeler levering van die opbergmap. (De redactie)

ARTIKELEN

- 14** Kroniek familierecht
A. Heida
- 22** Arbeidsrecht: Hoe gaat de sector kanton om met de pro forma-ontbinding?
dr. mr. S.F.H. Jellinghaas
mr. C.M.J. de Bont
- 26** Nieuw erfrecht: Stieffamiliegevaar, legitieme porties en wilsrechten
mr. I.C. Krüger en mr. M.F. Visser
- 31** **RECENSIE**
Dutch Legal Terminology in English
Leo van Osch

VASTE RUBRIEKEN

- 4** **ACTUALITEITEN**
 - ▶ College van Afgevaardigden 28 november 2003: 'Work in progress'
 - ▶ Verzoeknummer, *Matthijs Kaaks*
 - ▶ 'Advocaten kunnen leerstuk eigen schuld zinnvoller gebruiken'
 - ▶ Sterke stijging aantal zaken bij Hof van Discipline
 - ▶ Bannier buitengewoon hoogleraar Advocatuur
 - ▶ Nauta laatste met trustkantoor
 - ▶ Magistrale overwegingen
- 32** **REACTIES EN BRIEVEN**
 - ▶ Wanbeleid kan wél aansprakelijkheid vestigen
 - ▶ Geen toevoegingen meer voor F.W.P. Wolters
 - ▶ Klagen over rechters, hoe moet dat?

45 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 3** ▶ Van de deken: Vertrouwen in de advocaat
- 36** ▶ Besluitenlijst Collegevergadering
- 37-38** ▶ Verordeningen in zake beroepsaansprakelijkheid, stage en Permanente Opleiding
- 40** ▶ Permanente opleiding
- 41** ▶ Personalía
- 44** ▶ Uitspraken geschillencommissie

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN ONDERSTEUNING ADVOCATUUR

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA

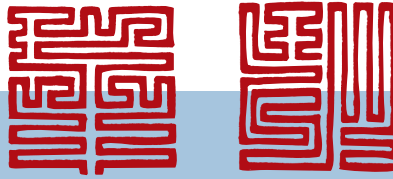
“ DE ACCOUNTANT BEOORDEELD”

Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

Jeroen Brouwer

Xin. Eén van de kernbegrippen in de leer over menselijke eigenschappen van Confucius. *Xin* refereert aan eerlijkheid, kredietwaardigheid en aan vertrouwen. Mensgeoriënteerd: als iemand zijn woord niet houdt, waar is hij dan nog goed voor? In de westerse wereld staat *xin* eerder voor vertrouwen in wet en overeenkomst. Leden van het parlement van de Chinese volksrepubliek hebben onlangs voorgesteld de grondwet zodanig te wijzigen dat privé-bezit op wettelijke bescherming kan rekenen. Planeconomie maakt plaats voor markteconomie. In het land waar verzoening hoog wordt gewaardeerd en een rechtszaak als onfatsoenlijk wordt gekwalificeerd, is het interessant en spannend om te zien of ook de inhoud van *xin* verandert. 'Een belofte is zo goed als duizend verhalen.' Dat lijkt niet meer te werken als 1,3 miljard mensen zich juridisch manifesteren. Het Chinese wetboek van burgerlijke rechtsvordering kent wel al zeven artikelen over het oplossen van geschillen door middel van verzoening.

Minister Donner is voorstander van het beperken van een beroep op de rechter en wil zoveel mogelijk voorkomen dat conflicten escaleren en juridiseren. Mediation zou daaraan kunnen bijdragen. Niet als onderdeel van het formele rechtssysteem, maar daaraan gekoppeld door middel van verwijzing. De rechter geeft een impuls om conflicten eerst zelf op te lossen. Mediation is daarbij een middel, en geen doel op zich. Om het vertrouwen in het instrument te bevorderen moet een draagvlak worden gecreëerd bij de juridische beroepsgroepen.

De messen worden al geslepen. 'De rechtspraak wil voorlopig van geen wijken weten', zo kopte de *Staatscourant* onlangs. Niet lastenverlichting door overheveling van taken, maar juist bevordering van de toegankelijkheid van de geschilbeslechting zou voorop moeten staan. Hoe moet de balie zich opstellen tegen deze vorm van conflictbemiddeling, waarbij een neutrale deskundige de onderhandelingen begeleidt? Hoe verhoudt de advocaat als partijdige belangenbehartiger zich tot de neutrale deskundige? Wat betekent een personele unie van een advocaat tevens mediator? Moet mediation in plaats van procederen worden bevorderd? Vragen genoeg. De Algemene Raad heeft mediation daarom als onderwerp gekozen voor zijn aanstaande winterberaad.

Dr. Robert Hans van Gulik is de auteur van de Rechter Tie-romans, gebaseerd op een historische magistraat in het oude China. Tie was niet alleen

rechter, maar ook commissaris van politie, burgemeester en hoofd van de belastingen en – als gevolg daarvan – continu overwerkt. In een handboek voor jurisprudentie en detectie, in 1211 samengesteld door de advocaat Kuei Wan-joeng, gaat het ook over rechters. 'In de ideale staat regeert de vorst door niet te regeren. Hij zit op zijn troon en staart naar het zuiden, verzonken in meditatie. Hij vormt de verbinding tussen hemel en aarde en verzekert vrede en orde door zijn eigen deugd. Wetten en middelen waarvan de uitvoerende macht zich bedient, zijn niet meer dan afkeurenswaardige tekenen van een verworden tijdperk – vulgaire stelsels en methoden die de geleerde ambtenaar met verfijnde smaak niet nodig dient te hebben.'

Anno 2004 is het publieke vertrouwen in de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van rechter en rechtspraak geen rustig bezit. De positie van de (advocaat als) rechter-plaatsvervanger is opnieuw in discussie gebracht. Om vergroeiing te voorkomen zal de benoeming een tijdelijke moeten worden, aldus de Raad voor de Rechtspraak. De schijn van vermenging treedt niet of minder op, als voor een beperkte periode aan rechtspraak wordt deelgenomen. Bestendig heeft de Orde zich op het standpunt gesteld dat er wat advocaten betreft niet is gebleken van een integriteitsrisico dat niet kan worden beheerst. Het is ronduit bemoedigend dat de voorzitter van de Raad, mr. Bert van Delden, publiekelijk heeft aangegeven dat er bij advocaten niet is gebleken van belangenverstrengeling. Met hun aanwezigheid wordt bovendien de externe oriëntatie van de rechtspraak gestimuleerd (blikverruiming) en advocaten brengen specifieke deskundigheid in. Winst is dat de Raad geen onderscheid maakt tussen de verschillende hoofdfuncties van de plaatsvervangers. Van hetzelfde laken (of Chinese zijde!) een toga, zogezegd. Het gaat bij dit onderwerp om de advocaat die tijdelijk een plaats vervangt en van kleur verschiet. De Algemene Raad zal ook hierover een nader standpunt bepalen, met als vertrekpunt dat er met de *xin* van advocaten niets mis is.

De karakters *foe* (gelukkig zijn) en *shou* (lang leven) vormen tezamen de bij Chinezen gebruikelijke nieuwjaarswens. Net als standpunten over mediation en rechter-plaatsvervanger laat het Chinees nieuwjaar nog even op zich wachten. Toch wens ik u alvast *foe shou*, met veel *xin*!

84e jaargang – 16 januari 2004 – nr. 1
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv.
De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. Y. van Gemerden
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.F.F. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Eindredactie
Linus Hesselink (RBI), Carin Pijpers (RBI) en
Lucien Wopereis (Orde)

Redactionele bijdragen
t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Uitgever
drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Beeld
Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus
De Penguin: W.C. van Manen

Lay-out/vormgeving
Unit-1, Dmitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdbmv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,89 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 2: 16 januari 2004
afl. 3: 6 februari 2004

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 140 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.
Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem.
Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

**Nederlandse
uitgeverijverbond
Groep uitgeverij voor
vak en wetenschap**

College van Afgevaardigden 28 november 2003

‘Work in progress’

Jan Pieter Nepveu, journalist

Met een paar tikken op zijn glas opent algemeen deken Jeroen Brouwer even na tien en de bijeenkomst. Meer dan zeventig afgevaardigden, van wie velen voor het eerst, vergaderen op de bovenste verdieping van de Utrechtse Jaarbeurs.

Na de mededelingen, onder andere dat de door Justitie toegezegde verhoging van de toevoegingsvergoedingen vertraging oploopt, staat no cure no pay op de agenda. Brouwer schetst voor de nieuwe afgevaardigden in vogelvucht de geschiedenis. Die begon in 2002 met de uitspraak door de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) dat het verbod op resultaatafhankelijke beloning voor letselschadeadvocaten in strijd is met de mededingingswet. Ter versoepeling van het verbod heeft de Algemene Raad daarom een experiment in letselschadezaken voorgesteld dat moet leiden tot een ruimere toegang tot het recht.

Veel afgevaardigden twijfelden eerder aan nut en noodzaak van no cure no pay. Maar met allerlei mitosen en maren hebben zij uiteindelijk ingestemd met een proefneming. Het experiment beperkt zich tot letselschadegevallen waarin de aansprakelijkheid niet op voorhand vaststaat, en alleen voor rechtzoekenden die rechtsbijstand redelijkerwijze niet kunnen betalen.

De afgevaardigden dienen een principiële discussie te voeren, opdat in maart 2004 een definitief besluit over het experiment genomen kan worden. Er blijkt nog steeds weinig geestdrift.

J. Peek (Breda) zegt dat in zijn fractie het enthousiasme over het experiment is afgenomen. ‘Gelet op de ingewikkeldheid van de regeling en de toch wel sterke inperking van de mogelijkheden, ben ik helemaal niet meer zo’n voorstander van no cure no pay.’

J. Beer (Amsterdam) vraagt zich af hoe het experiment geëvalueerd gaat worden. ‘Ik hoop dat we op de ingangsdatum weten hoe we daar over denken. Want de beoordeling is geen sinecure, het is een belangrijk aspect en ik weet niet of daar bij de Algemene Raad op dit moment al gedachten over leven.’

VEEG UIT PAN

J. Dantuma (Arnhem) complimenteert de deken met de manier waarop die no cure no pay in de pers gebracht heeft. In de zaal klinkt geroezemoes omdat men niet gelooft dat hij serieus is. Dantuma:

‘Zonder enige terughoudendheid, het compliment is gemeend.’ Hij lacht. ‘Maar het is een vreemd gezelschap waarin, als iemand eens een compliment geeft, iedereen meteen denkt dat het wel weer ironisch bedoeld zou zijn.’

J. Maas (Rotterdam) is wel slecht te spreken over de berichtgeving. Hij heeft dingen gelezen die voor hem volslagen nieuw waren. ‘Ik had de vergadering verlaten met het idee dat de deken een peiling had gehouden over no cure no pay. Er was een nieuwe variant bedacht, en de Algemene Raad zou daar mee gaan stoeien. Wie schetst mijn verbazing? De volgende dag staat in de krant dat de Orde akkoord ging met de invoering van no cure no pay.’

De media krijgen een veeg uit de pan omdat ze niet gevoelig zijn voor nuances. Dus mocht er weer blijken van grote persbelangstelling, dan zal Brouwer nog duidelijker aangeven ‘dat we nog lang niet zo ver zijn’ en dat no cure no pay door de Orde beschouwd wordt als ‘work in progress’. Maas heeft een probleem aangeroerd waarmee het College overigens wel vaker worstelt. Als de deken vraagt de handen omhoog te steken, is de reden soms onduidelijk: wordt er een besluit genomen of gaat het slechts om een peiling?

CHURCHILL

Het experiment moet gaan gelden voor cliënten die de rechtsgang redelijkerwijze niet kunnen betalen. Naar verwachting zal het opstellen van criteria de nodige hoofdbrekens kosten. Cliënten bijvoorbeeld die in aanmerking komen voor gefinancierde rechtsbijstand, hebben op het eerste gezicht geen no cure no pay nodig. Eenvoudiger kan haast niet, zou je denken. Maar hoe zit het met de deskundigenkosten? Justitie overweegt die te gaan vergoeden, wat natuurlijk ook weer invloed op de discussie zal hebben.

Een advocaat die in een specifieke zaak kiest voor no cure no pay, zou volgens het voorliggende voorstel een geanonimiseerd afschrift van de opdrachtbevestiging moeten zenden aan de plaatselijke deken, en beargumenteren waarom zijn cliënt de kosten van rechtsbijstand niet kan betalen. Elk halfjaar zouden de deken deze berichten moeten doorsturen naar de Orde.

De afgevaardigden, onder wie een aantal (oud-) deken, verwachten echter niet dat de deken verlegen zitten om dat extra werk. Dantuma vraagt zich

af of je ‘dit die arme deken nou ook nog in de maag moet splitsen’. Brouwer legt uit dat de deken de afspraken niet op voorhand hoeven te toetsen, dus dat het allemaal wel meevalt.

J. van Stempvoort (Groningen) reageert. Hij hoopt namens negentien deken te spreken, als hij zegt niet tot een postbusnummer gereduceerd te willen worden. ‘Als ik straks een raar ding voorbij zie komen, doe ik mijn mond open. Als dat niet mag, neem dan niet mijn postbus maar die van de Orde in Den Haag.’ W. de Vries (Den Haag) valt hem bij, al vindt hij een beperkte marginale toetsing niet ondenkbaar. ‘Maar dan zullen we goed moeten afspreken wat we daaronder verstaan. Want een advocaat die iets heeft gedaan wat niet mag, moet zich na afloop niet kunnen verschuilen achter het feit dat de deken de afspraak gezien heeft.’

Het is lunchtijd en Brouwer onderbreekt de discussie. ‘Ik geloof dat aan Churchill wordt toegeschreven dat je twee soorten mensen hebt: pessimisten en optimisten. Pessimisten hebben voor elke oplossing een probleem, en optimisten hebben voor elk probleem een oplossing. Ik denk dat het goed is om nu even pas op de plaats te maken en met elkaar een glas te drinken en te lunchen.’

ROMMELIG

Tijdens de lunch heeft de Algemene Raad de beraadslagingen voortgezet en de opmerkingen over de rol van de deken ter harte genomen. Terug in de vergaderzaal zegt Brouwer dan ook dat de overeenkomsten bij de ontvangst niet getoetst zullen worden. ‘Wij stellen voor dat alle overeenkomsten naar één punt worden gestuurd, bijvoorbeeld in Den Haag.’ De bespreking van no cure no pay eindigt rommelig. Brouwer probeert op een flap-overboard schematisch de situaties te tekenen die zich kunnen voordoen in de gefinancierde rechtspraktijk. Hij begint veelbelovend maar loopt al snel vast. Letselschadeadvocaat Beer vraagt of hij kan helpen. Vriendelijk aangeboden, vindt Brouwer, maar ‘gezien de beperkte tijd’ niet nodig. Nadat de afgevaardigden nog een reeks opmerkingen gemaakt hebben over het experiment en de bijbehorende conceptverordening, stelt Brouwer voor die nader uit te werken zodat de volgende keer gezien kan worden of de Algemene Raad ‘een en ander goed begrepen heeft.’

KLACHT DREIGT?

Om half drie is men toe aan het volgende agendapunt: de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking (VPD). Deze verordening uit 1996 stoelt op de gedachte dat rechtsbijstandsverzekeraars hun juristen moeten kunnen inschrijven als advocaat (in loondienst), wat echter niet mag leiden tot een beperking van de vrije keus van verzekerden.

De VPD is geëvalueerd en besproken met het Verbond van Verzekeraars. Het Verbond vindt een vrije advocaatkeuze prima, maar betwist het moment waarop verzekerde die krijgt. De verzekeraars menen dat de verordening strenger is dan de Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf (WTV). De VPD zou het moment nemen waarop een zaak aangemeld wordt, de wet een later tijdstip namelijk dat waarop besloten wordt een gerechtelijke procedure te beginnen. Omdat de VPD de vrije mededinging zou belemmeren, hebben de verzekeraars een klacht tegen de orde ingediend bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit.

J. de Blécourt (Algemene Raad) wil de verordening aanpassen, opdat het Verbond van Verzekeraars de klacht intrekt. Er volgt een niet te doorgronden discussie tussen De Blécourt en P. van Wersch (Arnhem). Ze kunnen of willen elkaar niet begrijpen. Van Wersch, die de bewoordingen in de wet en verordening anders interpreteert dan de Verzekeraars en in hun voetspoor De Blécourt, heeft de indruk 'dat de Algemene Raad zijn huiswerk over moet maken. Dit is een punt dat het College indertijd uitvoerig besproken heeft. Het was een breekpunt met het Verbond van Verzekeraars. We hebben toen bewust voor de huidige formulering gekozen, en daar gaat u nu afstand van nemen. De motivering blijft een beetje onduidelijk: de dreiging van een klacht. Kennelijk vindt u die zo serieus en dwingend, dat u zegt dat gaan we verliezen. Maar tot nog toe heeft u mij niet overtuigd.'

De Blécourt antwoordt dat er voldoende reden is om 'bang te zijn dat het niet vanzelf goed gaat'. Van Wersch haalt zijn schouders op. Ter wille van de tijd rondt Brouwer af en belooft dat de Algemene Raad nog eens goed naar het onderwerp zal kijken.

VERGOEDING GEACCEPTEERD

Een opmerkelijk punt op de agenda betreft de vacatiegelden. Het is daar door W. van Duren (Algemene Raad) geplaatst. Hij heeft indertijd voor het Hof van Discipline zeer tijdrovende zaken behandeld, zonder dat daar een cent tegenover stond. Hij wil de leden van de diverse organen en commissies van de Orde daarom voortaan vergoedingen toekennen voor het bijwonen van zittingen en vergaderingen. Een van die organen is het College van Afgevaardigden. Als de leden instemmen, krijgen zij 250 euro per vergadering. Op een uitzondering na, zegt iedereen een vergoeding niet nodig te vinden. Want het zou om een erebaan gaan en bovendien zou de vergoeding nauwelijks substantieel zijn. Bij handopsteken blijkt niettemin een ruime meerderheid de vergoedingsregeling te accepteren.

Nadat de begroting voor het komend jaar en de financiële bijdrage 2004 vlot worden vastgesteld, geeft Ed van Liere (Algemene Raad) een uur durende Power-Pointpresentatie over de beleidsvoornemens voor 2004 betreffende de opleidingen. Samenvattend en concluderend: de Orde moet zich herbezinnen over de toelatingseisen voor de Balie naar aanleiding van de bachelor/masterontwikkelingen. Meer in het bijzonder dienen de mogelijkheden van een selecterend balie-examen onderzocht te worden. Zie over dit onderwerp het artikel van Rob van Otterlo, in het volgende nummer.

Zie voor de lijst van besluiten die tijdens deze vergadering werden genomen, de Orde-pagina's achter in dit nummer.

Verzoeknummer

Wanneer Sherman McCoy, de hoofdpersoon in Tom Wolfe's *The Bonfire of the Vanities*, na een ongeluk in de Bronx is doorgereden, is dat voor Justitie een niemendalletje. Totdat een machtige lobby van *afro-americaans* op gang komt onder leiding van de zwarte dominee Reverend Bacon. Er volgt een media-offensief en het wordt plotseling een *political case*. Een kansarme zwarte minderjarige is doodgereden door een rijke blanke yup. Kort daarop wordt McCoy gearresteerd door een publiciteitsgeile District Attorney en *handcuffed* voorgeleid, voor het oog van de camera's. De beschuldigingen worden steeds zwaarder. Onder druk van de zware lobby roept de DA uiteindelijk dat hij voor *manslaughter* gaat. De District Attorney wordt gedreven door de kiezersgunst van de bevolking in The Bronx en hij lonkt naar het burgemeesterschap van New York.

In de Verenigde Staten zijn politiek en justitie nauw met elkaar verweven. In ruil voor politieke winst worden verzoeknummers gespeeld. Dat levert taferelen op die het goed doen in boeken en films, maar die we graag aan de andere kant van de oceaan houden. Toch is het aannemelijk dat het vervolgingsbeleid ook in Nederland af en toe – direct of indirect – door de politiek wordt gestuurd, hoewel het tegendeel de afgelopen week zo uitdrukkelijk is betoogd.

'In onze Nederlandse rechtsstaat gaat het Openbaar Ministerie onafhankelijk van welke politieke kracht dan ook te werk.' Dit citaat is van minister-president Balkenende, door hem uitgesproken tijdens zijn bezoek aan onze jongens in Irak. Hij reageert daarmee op de arrestatie van de marinier wiens pretense waarschuwingsschot vermoedelijk een Iraakse plunderaar had gedood, en impliciet op de beschuldiging dat de politiek het OM had aangestuurd. De Fransen zouden zeggen: *qui s'excuse, s'accuse*.

Zolang het gaat om winkeldiefstal, een man die zijn vrouw slaat, of vernieling van een bushokje, wil ik best aannemen dat de rechtsstaat in Nederland gevrijwaard blijft van politieke invloed. Voor zaken die politieke lading hebben, lijkt dat anders te liggen. De uitzending van militairen naar Irak heeft een sterk politiek karakter. De situatie ter plaatse is gevoelig, om het zwak uit te drukken. Is het denkbaar dat een officier van justitie van achter zijn of haar bureautje in Arnhem geheel zelfstandig de arrestatie gelast van een militair in Irak, na een schietincident dat niet nauwelijks nader is onderzocht?

De promptheid waarmee het openbaar ministerie deze zaak vervolgens zonder enige terughoudendheid naar buiten heeft gebracht, lijkt geen enkel redelijk belang te dienen.

De Wijkerslooth was er als de kippen bij om in NOVA te verkondigen dat de marinier werd verdacht van 'moord, doodslag dan wel dood door schuld'. Dit tv-optreden had niet tot doel om 'grote maatschappelijke onrust' over deze zaak bij het publiek weg te nemen. Het schietincident haalde twee dagen daarvoor slechts een klein kolommetje in de dagbladen.

Bedenk daarbij dat het lijk al was begraven en er geen ballistisch onderzoek was gedaan.

In de *Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging* van 2002 heeft De Wijkerslooth duidelijke beleidsregels vastgelegd waaraan het OM behoort te voldoen bij het publiek maken van informatie. Daarin staat onder meer dat het OM daarbij de persoonlijke levenssfeer van de bij een strafzaak betrokken personen in acht neemt en geen commentaar kan leveren 'voordat men de ter zake doende feiten verzameld en gerangschikt heeft'.

Was het optreden van het OM dus een verzoeknummer, met de politieke boodschap dat Nederland het leven van de Iraakse burger serieus neemt?

Ik stel voor dat er een parlementair onderzoekje aan wordt gewijd.

‘Advocaten kunnen leerstuk eigen schuld zinvoller gebruiken’

Advocaten beheersen het leerstuk van de eigen schuld in het aansprakelijkheidsrecht onvoldoende. Met een beroep op de schadebeperkingsplicht kunnen ze er voor hun cliënten heel wat meer uithalen. Dat beweert mr. Anne Keirse in haar onlangs verdedigde proefschrift.

Michel Knapen, journalist

Menig gezaghebbend jurist heeft het leerstuk van de eigen schuld omschreven als ‘ongrijpbaar’, waardoor het een slechte reputatie heeft gekregen. ‘Rechtters noch advocaten kunnen er goed mee uit de voeten en doen daarom maar wat’, stelt Anne Keirse. Advocaten gooien de schadebeperkingsplicht dan ook nooit goed in de strijd. En als zij er een beroep op doen, wordt dat slechts op intuïtief inzicht en billijkheidsgevoel gegrond. Dat maakt het voor rechtters gemakkelijk dit te passeren.’

Dat kan anders, en Keirse stelt een systematische benadering van de schadebeperkingsplicht voor. Daarvoor ontwikkelde zij een model, dat zij verwerkte in haar proefschrift *Schadebeperkingsplicht*. Anne Keirse (1975) is universitair docente aan de Rijksuniversiteit Groningen, waar ze 8 december haar proefschrift ook verdedigde.

Wie de schadebeperkingsplicht schendt, en er dus niets aan doet om de hem toegebrachte schade te beperken, ziet daarmee de aansprakelijkheid van de dader deels verloren gaan. De heersende leer koppelt daaraan vast dat de extra schade die de benadeelde redelijkerwijs had kunnen voorkomen, helemaal voor rekening van de benadeelde komt. Fout, betoogt Keirse, en zij verwijst naar art. 6:101 BW. ‘Maar dat artikel wordt niet of niet goed

toegepast, ook al beweren rechtters en advocaten van wel.’ Bij een juiste toepassing, aldus de promovenda, leidt een schending van de schadebeperkingsplicht in beginsel juist tot een verdeling van de extra schade over benadeelde en dader. Een ontleding in vier stappen van het eigen schuld artikel maakt dit inzichtelijk.

TOEREKENING

Keirses stappenplan kent vier fasen, en begint met de vooronderstelling dat er een dader is die aansprakelijk is. Dan begint de kwestie van de eigen schuld. Onderzocht moet worden of er een causaal verband bestaat tussen het gedrag van de benadeelde en de schade. Vervolgens moet worden gekeken of deze causale bijdrage aan de benadeelde kan worden toegerekend. Dat de benadeelde de extra schade had *kunnen* voorkomen door anders te handelen dan hij deed, is niet voldoende om hem zijn schade gedeeltelijk zelf te laten dragen. Vereist is tevens dat hij anders had *moeten* handelen. Op die manier kan worden bepaald of er sprake is van eigen schuld aan het oplopen van de schade. In de derde stap worden de rechtsgevolgen van de eigen schuld onder de loep genomen: de verdeling van de schade over de dader en de benadeelde. Die verdeling is weer te vinden in art. 6:101 BW, met als maatstaf de wederzijdse causaliteit. De schade wordt over beide partijen verdeeld in evenredigheid met de mate waarin de aan ieder toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen. En in de vierde stap kan de vraag worden beantwoord of de zo gevonden verdeling wel billijk is. Vinden we dat deze niet redelijk is, omdat het slachtoffer bijvoorbeeld een kind is, dan kan er nog een billijkheidscorrectie worden toegepast.

foto: Elmer Spaargaren

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Keirses proefschrift behandelt de aard, de inhoud en de draagwijdte van de op de benadeelde rustende schadebeperkingsplicht. Het biedt voor advocaten een aantal zinvolle handvatten. ‘De advocaat van een dader zal erop moeten wijzen dat de benadeelde de schade had moeten beperken. Om aan een deel van de aansprakelijkheid te ontkomen,

VERZON EN WON *einde*

Deze keer de uitslag van de laatste aflevering van de rubriek: Verander de wereld: verzin en win (*Advocatenblad* 2003-22). Op de foto, rechtstreeks van een tv-toestel, is Bram Moszkowicz te zien als gast van het programma RTL Boulevard.

De winnaar is

Ik ga nooit meer met Albert Verlinde in één kledkamer!
W. Anker, Leeuwarden

Eervolle vermeldingen

Veters, broekriemen, das en scherpe spullen bij de ingang afgeven s.v.p
Th. A. Jansen, Sneek

Whiplash? Ach, de pijn in mijn nek is nu wel over, maar een stropdas kan ik nog steeds niet verdragen
B. Lips, Sint-Oedenrode

zal hij de eigen schuld van de benadeelde moeten aantonen, maar dat kan eenvoudig aan de hand van mijn stappenplan. De advocaat van de benadeelde zal op zijn beurt moeten bepleiten dat niet alle schade die de benadeelde redelijkerwijs had kunnen voorkomen, voor eigen rekening moet blijven. De dader behoort namelijk evenmin

vrijuit te gaan. Immers, juist hij heeft de benadeelde in de benarde situatie gebracht waarin de dreiging van schade en daarmee de noodzaak tot schadebeperkend handelen ontstond. En waar beide partijen voor een bepaald schadedeel verantwoordelijk zijn, mist de afwenteling daarvan op één van beiden in de regel overtuigingskracht.'

A.L.M. Keirse: *Schadebeperkingsplicht. Over eigen schuld aan de omvang van de schade*. Kluwer Deventer, ISBN 90 130 1025 3 (€ 52).

Sterke stijging aantal zaken bij Hof van Discipline

Na een forse daling in 2002, is het aantal binnengekomen zaken bij het Hof van Discipline in 2003 weer sterk gestegen. In 2001 werden 230 zaken aangemeld, in 2002 187 en in 2003 257 zaken.

Dat blijkt uit het Jaarverslag over 2003 van de griffier van het Hof van Discipline. De stijging werd vorig jaar al voorspeld. Griffier mr. B.F. Keulen zei toen in het *Advocatenblad* (2003-6, 21 maart 2003) dat het Hof qua aantallen zaken achter de Raden van Toezicht aanhobbelt. 'Ik sprak onlangs iemand van de Amsterdamse Raad van Discipline, en die constateerde dat er op dit moment weer méér zaken worden aangemeld. Als dat klopt, dan merken wij dit later dit jaar of begin volgend jaar,' aldus de griffier bij die gelegenheid.

WISSELING VAN DE WACHT

Griffier mr. B.F. Keulen is eind 2003 gestopt met zijn werkzaamheden voor het Hof van Discipline. Hij was ruim 21 jaar (plaatsvervangend) griffier. Ook gestopt zijn mr. S.L. Braam, plaatsvervangend griffier, en de secretaresses mevrouw M.J. Hümmels (fulltime) en mevrouw M.P. Bonzet (parttime). Nieuwe griffier is mevrouw mr. I.F. Schouwink. Als plaatsvervangend griffiers zijn benoemd mr. R.J.M. Sintnicolaas en mr. F. Wubbena, beiden advocaat te Oosterhout.

De werkvoorraad van het Hof steeg slechts licht: op 1 januari 2003 stonden er nog 103 zaken op de rol, per 1 januari 2004 waren dat er 117. Een zaak wordt eerst als afgedaan beschouwd indien daarin

een einduitspraak is gedaan. In het aantal per 1 januari van enig jaar nog te behandelen zaken zijn dus begrepen de zaken die al wel op zitting zijn behandeld, maar waarin nog geen einduitspraak is gedaan.

De geringe stijging van de werkvoorraad is onder meer te danken aan het feit dat er sinds 1 januari 2002 wordt gewerkt met vier kamers in plaats van drie. Daardoor kon het aantal zittingen stijgen van 43 naar 48, aldus het jaarverslag. Het streven is erop gericht om vijf zaken per zitting te behandelen.

Het totaal aantal 'griffiersuren' (bestede tijd door griffier en plaatsvervangend griffiers) bedroeg in 2001 1082,5, in 2002 1409,5 en in 2003 1339,6.

	'03	'02	'01	'00	'99	'98	'97	'96	'95	'94	'93
- Beroep van de klager (waarvan advocaten)	119 (7)	88 (5)	129 (3)	123 (2)	142 (3)	104 (9)	125 (9)	100 (8)	106 (11)	86 (7)	63 (1)
- Beroep van de verweerder	77	67	68	72	93	77	61	52	59	49	44
- Beroep van klager en verweerder	13	3	2	9	2	2	5	13	2	3	1
- Beroep van de landelijke deken	1	-	-	-	1	1	1	1	-	2	1
- Verwijzingen	18	11	10	16	12	15	9	14	4	6	1
- Voorzittersbeslissingen zonder verzet	8	6	10	5	9	8	5	9	9	9	4
- Beklag tegen verzet inschrijving	3	1	6	4	2	5	-	2	1	7	2
- Beklag tegen een beslissing van de deken ex art. 13/67 van de Advocatenwet	18	11	5	8	7	2	8	8	5	3	5
	257	187	230	237	268	214	214	199	186	165	121
Ingetrokken zaken uit hetzelfde jaar	9	7	4	4	9	3	2	4	7	10	5
	248	180	226	233	259	211	212	195	179	155	116

Bij de voorzittersbeslissingen ging het in nagenoeg alle gevallen om overschrijding van de beroepstermijn (artikel 56 lid 1 van de Advocatenwet) dan wel om hoger beroep tegen een beslissing van een raad van discipline waarbij het verzet tegen de beslissing van de voorzitter van die raad niet-ontvankelijk dan wel ongegrond was verklaard (artikel 46h lid 4 van de Advocatenwet). In een enkel geval was sprake van een beroepsschrift dat niet als zodanig kon worden aangemerkt omdat daarin niet te lezen was welke de bezwaren tegen de beslissing van de Raad waren (art. 56 lid 3 van de Advocatenwet), terwijl het ook voorkwam dat klager beroep instelde hoewel de klacht gegrond was verklaard (artikel 56 lid 1 sub a van de Advocatenwet).

Bannier buitengewoon hoogleraar Advocatuur

Het college van bestuur van de Universiteit van Amsterdam heeft mr. F.A.W. Bannier eind vorig jaar benoemd tot buitengewoon hoogleraar Advocatuur. Hij volgt mr. L.H.A.J.M. Quant op. In de elektronische nieuwsbrief Orde van de Dag verscheen eerder al een vraaggesprek met de nieuwe hoogleraar. Aangezien niet alle advocaten deze nieuwsbrief ontvangen, wordt dat vraaggesprek hier opnieuw geplaatst.

Weet u waarom de benoeming zo veel tijd heeft gekost?

‘Nee. Dat moet u ook maar aan decaan Zwemmer van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de UvA vragen. Zeker is dat de benoeming met het oog op de Bachelor/Master niet te vroeg komt. Haast is geboden. Ik heb ten opzichte van mijn nieuwe collega’s natuurlijk een behoorlijke achterstand in te halen. Overigens verdient opmerking dat ik ook in een gespreid bedje val. Professor Quant heeft de positie van buitengewoon hoogleraar Advocatuur stevig op de kaart gezet.’

U geniet binnen een deel van de balie bekendheid door uw Amsterdamse dekenaat. Voor de mensen die u minder goed of niet kennen: wat heeft u zoal gedaan?

‘Ik ben, op drie weken na, 38 jaar advocaat. Ik heb met enkele korte onderbrekingen altijd bij Nauta-Dutilh gewerkt. Dat heette in 1966 nog Van Haersolte Kalff en Kappeyne. Toen ik begon waren we met zestien man het grootste kantoor in Nederland.

Mijn specialisme was het vervoerrecht. Begin jaren negentig droogde die praktijk op, dus toen ben ik me gaan richten op het ondernemingsrecht. Voor Nauta heb ik in die tijd ook de afdeling Corporate Litigation opgezet.

Het Amsterdamse dekenaat van 1998 tot 2001 is een echte cesuur in mijn loopbaan geworden. Het dekenaat is enig om te doen, maar het is ook lood- en loodzwaar. Je hebt erg veel verantwoordelijkheden: er belanden iedere dag nieuwe dossiers op je bureau, je bent verantwoordelijk voor het voorbereiden van de vergaderingen en voor het functioneren van het Bureau van de Orde. Je wordt talloze keren per dag gebeld. Het is intellectueel weliswaar minder belastend dan de advocatuur, maar fysiek zeker niet.

Probleem was ook dat ik in het begin de praktijk

foto: Chris van Houts

ben blijven uitoefenen. Het gevolg daarvan was dat ik voortdurend het gevoel had tekort te schieten: besteedde ik tijd aan de Orde, dan voelde ik mij schuldig tegenover mijn kantoor en maten, deed ik advocatenwerk, dan voelde ik mij schuldig jegens het Bureau. Kortom, die combinatie, dat kan gewoon niet meer. Althans, zeker niet in Amsterdam.

Tot slot: je raakt soms betrokken bij zeer intense ruzies. Laatste werd er in het *Advocatenblad* nog lovend geschreven over mijn bemiddeling bij strubbelingen tussen Stibbe en Freshfields. Ik heb daar inderdaad mee gescoord, maar eigenlijk was het een makkie. Bij grote kantoren wordt er over

het algemeen redelijk zakelijk met dergelijke strubbelingen omgegaan. Dat ligt bij kleine kantoren vaak anders. Dat zijn soms regelrechte echtscheidingen.’

Geeft uw carrière ook blijk van wetenschappelijke belangstelling?

‘Ik heb na mijn afstuderen een aantal jaren nagedacht over het doen van promotieonderzoek, maar ja, ik ging de praktijk in. Toen is het er niet meer van gekomen. Ik heb in de loop der jaren regelmatig gepubliceerd, zij het niet heel erg veel. Ik heb wel heel veel gedoceerd, bijvoorbeeld PAO-cursussen aan verschillende universiteiten.’

Waar gaat u zich de komende jaren mee bezighouden?
‘Ik ga mij vooral richten op kwesties rond ethiek van de advocatuur. Ik wil gaan nadenken over de plaats van de advocaat in de samenleving. Dan kom je al snel op zaken als de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht. Ook de onafhankelijkheid van de advocaat, die mij zeer aan het hart gaat, verdient nadere studie. Echt een onderwerp waar je eindeloos over kunt schrijven. Daarnaast heb ik natuurlijk ook de rol om studenten te enthousiasmeren voor de advocatuur. Daar heb ik echt vreselijk veel zin in. Van Haersolte was leermeester van een hele generatie advocaten, waaronder ikzelf. Hij was een echte onderwijzer. Een beetje van dat talent steekt, naar ik hoop, ook in mij.’

Hoe is het in uw ogen gesteld met de ethiek van de advocatuur?

‘De Nederlandse advocatuur functioneert mijns inziens goed. Advocaten werken over het algemeen keihard en beschikken over een groot sociaal gevoel. Er is natuurlijk een kleine groep die het alleen voor het geld doet. Bekend is het adagium: 10% van de klanten is goed voor 90% van de klachten en 10% van de advocaten goed is voor 90% van de klachten. Dat neemt niet weg dat je als deken wel eens gefrustreerd bent over het soms te weinig doortastende optreden van de tuchtrechter.’

Beschikt de tuchtrechter over voldoende instrumenten om krachtdadig op te treden?

‘Er wordt vanuit allerlei actiegroepen al lange tijd aangedrongen op openbaarmaking van de namen van advocaten die over de schreef gaan. Die actiegroepen hebben een punt, want een slechte advocaat kan onnoemelijk veel schade aanrichten. Aan de andere kant ben ik beducht voor het afbreukrisico dat dat met zich meebrengt. Eén persistente klager kan, of hij nou gelijk heeft of niet, de advocaat al een slechte reputatie bezorgen. Maar misschien is een tussenweg mogelijk. Je zou kunnen denken aan het introduceren van openbaarmaking als extra maatregel die door de tuchtrechter opgelegd kan worden.’ (LW)

Nauta heeft als laatste van de groten nog eigen trustkantoor

Micha Kat, journalist

In het kader van het wereldomvattende Parmalat-schandaal werd begin januari bekend dat NautaDutilh als enig groot Nederlands advocatenkantoor nog beschikt over een eigen trustkantoor, Forum Administrations. Forum besteedt het trustwerk voor bepaalde Nauta-clënten uit aan een onafhankelijk Nederlands trustkantoor, Amaco. Amaco voert beheerstaken uit voor alle drie in Nederland gevestigde vennootschappen van Parmalat.

De drie financiële vehikels hadden twee doelen: het verminderen van de fiscale druk voor Parmalat en het trekken van geld uit de kapitaalmarkt. Hiertoe schreef Parmalat Finance Corporation enkele grote obligatieleningen uit. Joan van Marwijk Kooij, co-MP van Nauta, is tevens mededirecteur van Forum, samen met collega-partner Gerard Carrière. De derde directiezetel van Forum wordt bekleed door Amaco. Forum bekleedt weer directiezetels bij alle drie de Nederlandse Parmalat-vennootschappen. Daarnaast zitten in deze directies steeds door Parmalat benoemde personen.

Het ontplooiën van trustactiviteiten wordt gezien als riskant voor advocatenkantoren. Mede hierom

verkochten kantoren als Stibbe (aan ATC), Baker & McKenzie (aan ING) en Van Doorne (aan Insinger de Beaufort) hun trustkantoren in de jaren 1999 en 2000. Allard Metzelaar, bestuurder van Stibbe: ‘Het is zo risicovol omdat je nooit precies weet wat je nu eigenlijk precies aan het besturen bent. Je kunt ernstige reputatieschade oplopen. Het was verstandig van ons deze activiteit af te stoten.’ Albert van Marwijk Kooij, MP van Van Doorne, ooit eigenaar van een van ’s lands grootste trustkantoren: ‘Je moet zoiets strikt scheiden van het advocatenkantoor. In het geval van Nauta is het de vraag of ze het verstandig gedaan hebben.’

Heeft Nauta zich zonder te beschikken over voldoende informatie laten misbruiken door een Italiaanse frauduleuze vennootschap? Nauta is op twee manieren betrokken bij Parmalat: als advocatenkantoor en (via Forum) als bestuurder bij de Nederlandse Parmalat-vennootschappen. Joan van Marwijk Kooij gaat niet in op de aard van het werk dat Nauta voor Parmalat deed, maar geeft wel aan dat het geen fiscaal werk betrof. Op de vraag waarom Nauta het trustbedrijf niet heeft verkocht, zegt hij: ‘We hebben zeker wel eens overwogen het van de hand te doen, maar het is er niet van gekomen. We beseffen ons overigens terdege dat dit vervelende gevolgen voor de reputatie kan hebben.’ De trustactiviteiten zijn afkomstig van kan-

toor Dutilh Van der Hoeven & Slager en kwamen bij de fusie in 1990 terecht binnen Nauta Dutilh.

Naast Nauta Dutilh heeft ook Stibbe advieswerk gedaan voor Parmalat in Nederland. Van belang daarbij is de vraag of ook is geadviseerd bij de uitgifte van de omstreden obligaties. Metzelaar: ‘Wij hebben op verzoek van Parmalat een *legal opinion* afgegeven aan een bank in het kader van een aankoop door Parmalat van de eigen obligaties, een *buy back*. Bij de obligatieleningen zelf zijn we niet betrokken geweest. Daarvoor moet je ergens anders zijn. Waar? Bij Nauta, denk ik.’ Van Marwijk Kooij: ‘We waren bij een aantal obligatieleningen betrokken, maar niet meer sinds december 2002.’

De obligatieleningen die de kern lijken te vormen van het schandaal werden uitgeschreven vanuit Italië, de VS en Nederland. De effecten lijken vooral te zijn geplaatst bij grote, institutionele beleggers (zogenoemde private placements) waarbij een prospectusverplichting en een due diligence kunnen worden vermeden. De SEC is inmiddels een onderzoek gestart naar de rol van de Amerikaanse banken en ook de Nederlandse AFM gaat onderzoek doen.

(Zie over de nieuwe Wet toezicht trustkantoren het eind van de rubriek Sluitstuk Senaat, aan het eind van de Actualiteiten, red.).

Galerij in het Paleis

Onder de titel 'The truth and nothing but the truth' zijn tot eind januari in het Haagse Paleis van

Justitie opvallende schilderijen te zien van twaalf bekende advocaten. Bij de portretten zijn uitspraken genoteerd die de advocaten speciaal voor deze gelegenheid over het onderwerp 'waarheid' hebben geformuleerd. Bij deze een selectie van portretten. Korvinus is geschilderd door Peter Kempff, de Ankers door Aldert Mantje, Van der Plas door Sandra Derks, Weski door Tzenko Stoyanov, Van der Kruys door Willum Geerts, Hiddema door David Moir en Doedens door Ernst Voss.

Ewoud Sanders

Sommige advocaten krijgen, als ze ergens in dienst treden, een schrijfwijzer uitgereikt. Dat kan een bestaande schrijfwijzer zijn, een publicatie van een commerciële uitgeverij, of een interne schrijfwijzer. In beide gevallen is het doel hetzelfde: de advocaat stimuleren om toegankelijk, klantvriendelijk Nederlands te schrijven, dus zonder te veel juridisch hocus-pocus. Slaagt de advocaat daar altijd in? Dat is voor mij moeilijk te zeggen. Ik krijg niet zo vaak een brief van een advocaat onder ogen, maar de brieven die ik in het verleden heb gekregen waren niet altijd even duidelijk – en dan druk ik me heel vriendelijk uit. Een fantasische zin die ik u niet wil onthouden stond onlangs in *NRC Handelsblad*. Die zin was overigens niet door een advocaat maar door een notaris geschreven. Die man schreef niet aan een collega (dan kun je je meer jargon veroorloven), maar aan een klant die zijn testament wilde laten veranderen. Wat stelde de notaris voor? 'Misschien ook wel tweetrapsmaking in testament van de heer dat al hetgeen zijn zoon heeft verkregen uit hoofde van nalatenschap man en deze daarvan bij zijn overlijden onverteerd heeft achtergelaten, toekomt aan mevrouw (verwachter) en bij haar (voor)overlijden haar kinderen (nadere verwachters).'

Het lijkt mij een heel gedegen advies, behalve dat ik er geen jota van snap. De komende maanden wil ik in deze rubriek eens kijken naar de schrijfwijzers waar advocaten mee werken, en dan het liefst de interne schrijfwijzers. Dat lukt het best met uw hulp. Mijn vraag is dus of u zo vriendelijk zou willen zijn om dergelijke schrijfwijzers ter attentie van mij naar de

Schrijfwijzers gevraagd

redactie van dit blad te sturen. Ik noem te zijner tijd geen namen, die doen er niet zoveel toe, ik zal alleen iets schrijven over de adviezen.

Zeer welkom zijn ook voorbeelden van brieven die u treffen – in negatieve of in positieve zin. Laten we dat laatste vooral niet vergeten. Ik heb het al eerder gezegd: taal is het belangrijkste instrument van de advocaat (samen met kennis en logica) en er zijn advocaten die dit instrument heel erg goed hanteren. Dat levert prachtige brieven en pleidooien op, die een genot zijn om te lezen. Ik bedoel dit zeker niet cynisch; toevallig ben ik net de juridi-

sche pleidooien van de Griekse redenaar Lysias aan het lezen en dat doe je werkelijk voor je plezier. Net zoals het soms een plezier is om een vonnis van een rechter te lezen.

Wat maakt dergelijke teksten goed? Heldere zinnen met een goed ritme. Een prettige afwisseling van korte en langere zinnen. Een duidelijke structuur en goede, overtuigende argumenten. Dat het soms om schijnargumenten

gaat, zoals bij Lysias, is nog geeneens zo erg, als ze in eerste instantie maar logisch en overtuigend overkomen. Je spreekt nu eenmaal om te overtuigen.

Dus kortom, stuur mij s.v.p. brieven, pleidooien en/of vonnissen die uws inziens uitblinken door een goede stijl of die daar juist volkomen van verstoken zijn. En stuur mij interne schrijfwijzers. Vanzelfsprekend zal ik met privacygevoelige gegevens in bovengenoemde stukken zeer zorgvuldig omgaan. Bij voorbaat veel dank voor uw medewerking.

recht & krom

Magistrale OVERWEGINGEN

Een nieuw jaar, een nieuwe rubriek. Wel een rubriek waarbij we uw hulp nodig hebben. We zoeken ‘magistrale overwegingen’: passages uit uitspraken van gerechten die geestig, bloemrijk, raar, onhandig of bijvoorbeeld regelrecht beledigend zijn. Maakt niet uit wat, als de lezer maar denkt: lees ik dit goed? Staat hier wat hier staat? Om aan te geven wat we bedoelen, hieronder wat voorbeelden. Alledrie uit de oude doos, en alledrie van dezelfde rechter. Aan u om andere rechters te vinden, andere (meer hedendaagse) voorbeelden. We zijn benieuwd!

‘Voordat wij gaan pogen het aldus tussen partijen bestaande verschil van inzicht tot een oplossing te brengen, willen wij tot uiting brengen ons te hebben verbaasd over de door C & A gevolgde beleidslijn. Wij realiseerden ons dat het sinds de dagen van Kaïn en Abel geen usance meer is om zijns broeders hoeder te zijn. En toch – zo stelden wij vast – heeft C & A, toen de desbetreffende autoriteiten haar op 15/22 december 1983 verwittigden van Scheepers’ arbeidsgeschiktheid, en toen Scheepers liet blijken graag de draad te willen hervatten, toch heeft toen C & A besloten Scheepers niet aan het werk te laten gaan. Wij hadden het zo vanzelfsprekend gevonden als partijen, waarvan de ene weifelde, ertoe waren overgegaan dan maar een proef op ware grootte te nemen. Zou C & A gelijk gehad hebben, zo zou dat binnen kortere of langere tijd wel gebleken zijn. En zou het gevoel van (wellicht de Detam maar in elk geval van) Scheepers juist blijken, zo zou er geen wolk meer aan de hemel zijn geweest.’ (Kantongerecht Rotterdam, 27 juli 1984, PRG 1984/2217)

‘Niet alleen dienen wij een inzicht te hebben in de redenering en redengeving van elk der procespartijen omdat wij anders niet kunnen oordelen maar tevens heeft de wederpartij recht er op te weten wat de gedachtegang van de ander is omdat zij daar zonder verweer kan opbouwen. Wij menen kortom verdrietig te mogen zijn.’ (Kantongerecht Rotterdam, 3 juni 1985, PRG 1986/2411)

‘Na de periode immers waarin deze gemeenschappelijke huishouding voor de kinderen biologisch noodzakelijk was – denk aan de opengesperde bekken van de juist geboren mereljongen in onze natuurtelevisiefilms, en aan de ouders die in- en uitvliegen om die bekken dicht te krijgen en straks de jongen te laten uitvliegen – na een periode waarin, naar de cultuur bepaald, de samenwoning om der wille van de opvoeding en vorming wordt voortgezet, is de continuatie van de samenwoning tussen ouders en kinderen in de meeste gevallen juist niet op duurzaamheid gericht (“integendeel”, om met de rechtbank te spreken). Niet alleen de vulgaire psychologie, ook de praktische wijsheid van het gewone leven, leert, dat de samenwoning en het samenleven van ouders en kinderen gericht is op het “loslaten” en “loskomen” van de ene generatie ten opzichte van de andere, en dat samenwonen en samenleven daarin zelfs hun doelstelling en voleinding vinden.’ (Kantongerecht Rotterdam, 13 november 1985, PRG 1986/2588)

O P R O E P

Zie het colofon voor in het blad voor het redactie-adres.

AGENDA

Unfair Competition

Van 29 januari tot 1 februari a.s. vindt de European Unfair Competition Law conference plaats in het Duitse Garmisch-Partenkirchen. De conferentie wordt georganiseerd door de AEA/EAL, het Europese verbond van advocaten. Kosten voor niet-leden: 190 euro. Informatie: <http://www.aea-eal.com/eng/index.htm>; of: Simons advocaten, München, 0049-89337331, conference.aea@simons-law.com

Parkmanagement

Op 22 januari a.s. organiseert de Vereniging van Jonge Onroerend goed juristen tussen 13.30 en 17.30 uur een symposium over parkmanagement, dat met juridische instrumenten het kwaliteitsniveau van bedrijventerreinen, villaparken en andere

gemeenschappelijk beheerde gebouwen wil vergroten. Locatie: De Brauw, Blaak 34, Rotterdam; kosten: 25 euro; 2 opleidingspunten. Info: www.vjoj.nl, of mr. Willem J.E. van der Werf, Postbus 90851, 2509 LW Den Haag.

ORDENIEUWS

Salaris curatoren en bewindvoerders in 2004

Het uurtarief curatoren en bewindvoerders is per 1 januari 2004 vastgesteld op € 170. De salarisbepaling vindt plaats overeenkomstig de Richtlijn salarissen curatoren en bewindvoerders, zoals vastgesteld in overleg tussen de Raad voor de Rechtspraak en de Nederlandse Orde van Advocaten. Dit uurtarief wordt

jaarlijks per 1 januari (voor het eerst per 1 januari 1997) aangepast met een percentage dat overeenkomt met het procentuele verschil tussen het indexcijfer CAO-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen, reeks voor de Overheid (juli publicatie), van enig jaar en het overeenkomstige indexcijfer in het voorafgaande jaar.

In memoriam

Op 5 november 2003 is overleden dr. ir. D. van de Lagemaat. Dirk van de Lagemaat was adviseur van het auditbureau van de Orde en in die hoedanigheid heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan het opzetten en uitbouwen van het bureau, de opleiding en begeleiding van de auditors, alsmede bij het ontwikkelen van de kwaliteitstoets en vervolgens de kwaliteitsstandaard 2004. Ook voor de afdeling opleiding van de Orde was Dirk van de

Lagemaat actief met het adviseren over kwaliteit in de permanente opleiding en het opzetten van cursussen. Hij was een deskundig en wijs adviseur. De producten waaraan hij heeft meegewerkt bewijzen in de praktijk van de advocatuur hun nut en noodzaak. De Algemene Raad en medewerkers van het Bureau zijn hem veel dank verschuldigd. Wij zullen hem missen.

J.J.H. Suyver, Algemeen Secretaris NOvA

Foto: Joop van Reeken Studio, Rijswijk

Sluitstuk Senaat

Natuurlijk: het politieke primaat ligt bij de Tweede Kamer. Maar na de hobbel van de behandeling door de Eerste Kamer moet de advocaat met het product aan de slag. Maandelijkse reflecties op de Chambre de réflexion.

Op dinsdag 25 november 2003 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel **Verjaring van schadevergoedingsclaims** (26.824), waar ik in de vorige aflevering van 'Sluitstuk Senaat' meer inhoudelijk op ben ingegaan, zonder stemming aangenomen. De fracties van VVD, ChristenUnie en SGP werd daarbij aantekening verleend. Zij waren tegen het wetsvoorstel omdat een absolute verjaringstermijn door het wetsvoorstel verdwijnt. Het CDA stemde wel voor, maar niet nadat minister Donner had toegezegd door deskundigen te laten onderzoeken of een rechter een claim voor schadevergoeding om redenen van redelijkheid en billijkheid tot nihil zou kunnen reduceren. Donner vond het wel rechtvaardig vast te houden aan het wetsvoorstel omdat bij mensen soms pas na dertig jaar blijkt dat zij als gevolg van een beroepsziekte schade ondervinden. De andere fracties stemden in met het wetsvoorstel omdat inmiddels zeker is gesteld dat 'oude' asbestslachtoffers middels een voorschotregeling sinds 1 januari 2003 sneller een schadevergoeding kunnen krijgen.

De week erop, 2 december, werd het veelbesproken wetsvoorstel **Verhoging opbrengst van griffierechten** (28.740) zonder stemming aangenomen. Door middel van aantekening gaven GroenLinks, PvdA en SP aan dat zij bij een stemming tegen gestemd zouden hebben. Ook de **Wijziging Wet op de rechtsbijstand naar aanleiding van de evaluatie** (27.553) werd aangenomen.

Op 16 december werd de **Wet toezicht trustkantoren** behandeld en aangenomen. Dit wetsvoorstel bevordert de integriteit van het financiële stelsel door regulering van het truststelsel. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het tegengaan aan het doorsluizen van misdaadgeld via in Nederland gevestigde rechtspersonen en vennootschappen. Trustkantoren voeren ten behoeve van andere ondernemingen het beheer over rechtspersonen en vennootschappen. Bepaalde doorstroomstructuren maken Nederland kwetsbaar, waardoor het denkbaar is dat gestapelde internationale concernstructuren worden misbruikt om zwart geld in internationaal verband wit te wassen.

De eerstvolgende plenaire vergadering vindt plaats op 20 januari 2004.

Ik ga een klacht indienen, want ik ben niet tevreden over de kwaliteit van uw dienstverlening.

Zo te horen heeft u mijn nota nog niet ontvangen, anders klaagde u daar wel over.

Wetters de Wit
comic house

G. Schakenraad, Portefeuillehouder Rechtspraktijk in de Algemene Rood

“

De advocatuur dreigt het contact met de cliëntele kwijt te raken, vrees ik. Bekleden wij het ambt van hoge heren, zijn we zo afstandelijk en zelfs arrogant? Hoe reageren we op kritiek? Zoek het antwoord in kwaliteit. Niet eens zozeer juridische kwaliteit, die wordt zonder meer aanwezig verondersteld, maar met name communicatieve kwaliteit.

”

Geschillenregeling Advocatuur, een goede zaak

oematis via info@egentl, of 070 335 35 79
070 330 53 61, helpdesk@advocaatmoede.nl

Ik kan dat concreter maken: zo'n 40% van de cliënten vindt zijn weg naar uw kantoor via mond-tot-mond reclame! De beleving van uw cliënten heeft dus directe invloed op uw imago en naambekendheid. De verwachtingen bij het vestrekken van de opdracht en vervolgens de ervaringen tijdens het verlenen van de dienst vormen de mening van de cliënt. Hij zal u dan aanprijzen indien de ervaringen conform verwachtingen waren, hij wordt dan uw 'apostel'. De ervaring leert echter dat het managen van de verwachtingen en het belichten van de dienst te vaak achterwege blijven. Dan kan, zelfs bij een goede kwaliteit van het juridische kennisproduct, uw cliënt toch uw 'terrorist' worden.

- De cliënt centraal stellen en voldoen aan zijn gerechtvaardigde verwachtingen voorkomt klachten en biedt u gratis acquisitiemogelijkheden.
- Een klachtenfunctionaris intern en de Geschillencommissie Advocatuur extern, vormen daarbij een onmisbare spiegel.

september 2001- september 2003

Kroniek familierecht

A. Heida

universitair docent Rijksuniversiteit Groningen

Deze kroniek bevat een overzicht van de ontwikkelingen op het terrein van echtscheiding, alimentatie en huwelijksvermogensrecht in de periode september 2001 tot en met september 2003. Ook zal enige aandacht aan de flitsscheiding worden besteed. De kroniek is geen volledige weergave van alle familierechtelijke ontwikkelingen.

Zie ook: J.H. de Graaf, 'De modernisering van het ouderlijk gezag' (Advocatenblad 2003-18, p. 792-794) en H.M.J. van den Hurk, 'Pensioen en echtscheiding' (Advocatenblad 2003-20, p. 892-895).

DE FLITSSCHEIDING

Het totaal aantal scheidingen bedroeg in 2002 ruim 37.000. Hiervan hebben 4073 plaatsgevonden via een flitsscheiding, terwijl dat er in 2001 nog maar 682 waren. Het aantal flitsscheidingen is daarmee veel hoger uitgekomen dan men bij Justitie ooit had vermoed. Bij de afsluiting van de vorige kroniek (Advocatenblad 2001-20, p. 768-773) bestond de flitsscheiding pas enkele maanden. Inmiddels zijn er enkele rechterlijke uitspraken gepubliceerd, variërend van een kort geding na flitsscheiding om alsnog een boedelverdeling te verkrijgen en een alimentatie te laten vaststellen, tot een verzoek om echtscheiding na de omzetting van het huwelijk in een geregistreerd partnerschap.

Vraag blijft of de flitsscheiding een gelukkige ontwikkeling is. Voor sommigen gaat de flitsscheiding te snel. Er zijn spijtoptanten bekend, die weer trouwplannen hebben. Bovendien is het al diverse malen voorgekomen dat er na een flitsscheiding moeilijkheden ontstonden om in het buitenland een huwelijk te sluiten, nu de flitsscheiding daar niet als echtscheiding wordt beschouwd. Ook is een probleem dat de alimentatietermijn in beginsel levenslang is tenzij een termijn is overeengekomen, nu art. 1:157 BW bij flitsscheiding niet van toepassing is verklaard.

De Tweede Kamer heeft in december 2002 in de motie-Schonewille aan de regering verzocht om de echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst te onderzoeken zonder de gekunstelde omweg van de flitsscheiding. De minister van Justitie vond weliswaar het groot aantal flitsscheidingen zorgelijk, maar wilde deze mogelijkheid toch niet direct ongedaan maken. Een administratieve scheiding wil hij echter niet invoeren omdat het huwelijk principieel een verbintenis met een bijzondere betekenis is, die niet als een overeenkomst op basis van onderlinge overeenstemming ontbonden moet kunnen worden.

ALIMENTATIE

Er zijn niet veel uitspraken van de Hoge Raad verschenen op het terrein van alimentatie, maar er blijft toch altijd wel iets te melden. Zo oordeelde de Hoge Raad dat er ook na een zogenaamd 'schijnhuwelijk' een alimentatieplicht bestaat (HR 1 februari 2002,

NJ 2002, 171). Het stelsel van de wet laat namelijk geen ruimte om een huwelijk dat niet nietig is verklaard, als niet-rechtsgeeldig aan te merken op de grond dat de echtgenoten het slechts hebben gesloten met het oog op bepaalde rechtsgevolgen en geen verdere gevolgen aan dat huwelijk wensen te verbinden.

VERZOEKSCHRIFTPROCEDURE VOOR ALIMENTATIEOVEREENKOMST

Nu de verzoekschriftprocedure dwingend is voorgeschreven in procedures voor levensonderhoud houdt dat in dat geschillen over een alimentatieovereenkomst ook bij verzoekschrift moeten worden ingediend en niet bij dagvaarding, aldus de Hoge Raad in zijn beslissing van 2 mei 2003, RvdW 88.

MOTIVERING

Onverminderd geldt dat elke rechterlijke beslissing, ook die waarin een alimentatie wordt vastgesteld, goed gemotiveerd dient te

In de praktijk ontstonden er reeds moeilijkheden bij huwelijksluiting in het buitenland, nu de flitsscheiding daar niet als echtscheiding wordt beschouwd

zijn. Dat wil zeggen dat een alimentatiebeslissing voldoende inzicht moet geven in de aan haar ten grondslag liggende gedachtegang om de beslissing controleerbaar en aanvaardbaar te maken, zie HR 29 juni 2001, NJ 2001, 495.

Die motivering speelde ook een rol bij een beslissing op een verzoek van de man tot verlaging van de alimentatie voor zijn ex-echtgenote. De man voerde aan dat hij kosten maakte ter ondersteuning van de zoon van partijen die ten tijde van de echtscheidingsprocedure al ouder was dan 21 jaar. Het hof had met deze kosten echter geen rekening gehouden. Door met deze kosten geen rekening te houden omdat de man daartoe niet verplicht was, heeft het hof volgens de Hoge Raad (12 oktober 2001, NJ 2001, 652) blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting. Het hof miskent dat de draagkracht van de man er mede van afhangt of hij zich redelijkerwijs gehouden kan achten in de kosten van die zoon te blijven voorzien; of het hof heeft zijn oordeel onvoldoende gemotiveerd, door niet aan te geven op grond van welke bijzondere omstandigheden het in dit geval geen gewicht wilde toekennen aan de gemaakte kosten.

Ook in een procedure waarin de vrouw had verzocht om bij de alimentatievaststelling rekening te houden met haar behoefte

aan een pensioenvoorziening, speelde de motivering een rol. Het hof was volgens de Hoge Raad (1 februari 2002, NJ 2002, 184) gehouden daarover in dat kader een beslissing te geven en had niet de vrijheid om te bepalen dat partijen in het kader van de scheiding en deling de benodigde voorzieningen dienden te treffen.

Echter, het oordeel van het hof in dezelfde procedure dat in deze omstandigheden van de man wel kan worden gevegd dat hij inteert op zijn vermogen, betreft volgens de Hoge Raad uitsluitend het vaststellen en wegen van de door partijen met het oog op hun draagkracht en behoefte naar voren gebrachte omstandigheden en behoefte geen nadere motivering.

DRAAGKRACHT EN WEL VOOR HERSTEL VATBAAR INKOMENSVERLIES

Volgens de Hoge Raad (23 november 2001, NJ 2002, 280, m.nt. JdB) gelden de regels neergelegd in HR 23 januari 1998, NJ 1998, 707, een uitspraak die ook is verwerkt in de Tremanormen 2001, niet wanneer er bij de alimentatieplichtige sprake is van een wel voor herstel vatbare inkomensvermindering. Bedoelde regels uit de uitspraak van de Hoge Raad uit 1998 houden in dat een niet voor herstel vatbare inkomensvermindering er bij de berekening van de draagkracht niet toe

mag leiden dat de onderhoudsplichtige bij voldoening aan zijn onderhoudsplicht feitelijk niet meer over voldoende middelen beschikt om in de noodzakelijke kosten van zijn eigen bestaan te voorzien en zijn totale inkomen beneden 90% zakt van de op hem toepasselijke bijstandsnorm.

INGANGSDATUM WIJZIGING ALIMENTATIE

Over dit onderwerp zijn twee belangrijke uitspraken van de Hoge Raad verschenen, namelijk die van 1 februari 2002 (NJ 2002, 315) en die van 20 september 2002 (NJ 2003, 47 m.nt. SW).

De wet laat de rechter een grote vrijheid bij het vaststellen van de ingangsdatum van een gewijzigde alimentatieverplichting (art. 1:402 BW). In de beslissing van 1 februari 2002 oordeelde de Hoge Raad dat met die vrijheid niet verenigbaar is een regel die de datum van indiening van het inleidende verzoekschrift tot uitgangspunt maakt. Het hof heeft dan ook slechts tot uitgangspunt genomen dat de gebruikelijke uitkomst is dat die datum als ingangsdatum geldt. Dit uitgangspunt verplichtte het hof niet tot nadere motivering van zijn oordeel dat de ingangsdatum van de gewijzigde alimentatie in dit geval werd bepaald op de datum van de uitspraak. Het hof mocht hiervoor beslissend achten dat de vrouw er geen rekening mee hoefde te houden dat zij mogelijk met ingang van de datum van indiening van het verzoek nog slechts recht zou kunnen doen gelden op een aanzienlijk verlaagde alimentatie.

In de procedure van 20 september 2002 oordeelde de Hoge Raad dat er – gezien de belangrijkste gezichtspunten die de wetge-

*De Hoge Raad oordeelde dat er ook na
een zogenaamd ‘schijnhuwelijk’
een alimentatieplicht bestaat*

ver opdraagt om bij de bepaling van de ingangsdatum van een wijziging van een alimentatieverplichting in aanmerking te nemen – er drie mogelijkheden zijn:

- de datum waarop de omstandigheden intreden die voor de onderhoudsplicht beslissend zijn;
- de datum van het inleidende processtuk;
- de datum waarop de rechter beslist.

In het algemeen zal de rechter van zijn bevoegdheid tot wijziging over een periode in het verleden een behoedzaam gebruik dienen te maken. De rechter zal moeten oordelen in hoeverre het redelijk is dat van de onderhoudsgerechtigde verlangd wordt dat deze een bedrag moet terugbetalen dat in overeenstemming met haar behoefte al aan levensonderhoud is uitgegeven. Een dergelijke beslissing vraagt in het bijzonder om een toereikende motivering als, zoals in dit geval, verweer is gevoerd dat erop neerkomt dat een aanzienlijk bedrag moet worden terugbetaald en de onderhoudsgerechtigde daartoe niet in staat is.

ALIMENTATIE EN SCHULDSANERING

In de Toelichting Tremanormen 2002 wordt geadviseerd om de alimentatie op nihil te stellen gedurende de duur van de schuldsanering. Toch is in de procedure die geleid heeft tot de beslissing van de Hoge Raad van 25 januari 2002 (NJ 2002, 314 m.nt. SW) de man tot het betalen van alimentatie veroordeeld. De man in kwestie had op eigen initiatief en zonder noodzaak toepassing van de schuldsaneringsregeling verzocht. Hij vroeg vervolgens nihilstelling van zijn alimentatie in verband met de toepassing van de schuldsaneringsregeling. Volgens de Hoge Raad zal de rechter bij de beoordeling van dit verzoek in aanmerking kunnen nemen dat de schuldsaneringsregeling ten aanzien van de alimentatieplichtige van toepassing is en de in dat verband vastgestelde feiten tot uitgangspunt kunnen nemen. In aanmerking genomen dat alimentatieverplichtingen die opeisbaar worden na de uitspraak tot toepassing van de schuldsaneringsregeling niet ten laste van de boedel komen en daarom behoren te worden betaald uit het buiten de boedel gelaten bedrag, is van belang dat de draagkracht van de alimentatieplichtige niet

uitsluitend wordt bepaald door diens inkomen. Daarom alleen al is het buiten de boedel gelaten bedrag, dat in beginsel gelijk is aan de beslagvrije voet van art. 475d Rv, niet zonder meer beslissend voor de omvang van de alimentatieverplichting.

Hieruit volgt dat het hof bij de beoordeling van de vraag of de alimentatie moet worden verminderd geen onjuiste maatstaven heeft gehanteerd door te overwegen dat

wezen of overeengekomen vóór 1 juli 1994. Als beëindiging van de alimentatie op grond van art. II WLA voor een 'oud geval' na 15 jaar alimentatieplicht te ingrijpend is, behoort de rechter altijd ambtshalve een termijn vast te stellen, aldus de Hoge Raad in zijn beslissing van 19 april 2002 (LJN AEO744).

Volgens art. II lid 2 kan een alimentatieplicht die voor de inwerkingtreding van die

De overgangsregeling van de Wet limitering alimentatie na scheiding blijft de komende jaren van belang voor de gevallen waarin vóór 1 juli 1994 alimentatie werd toegewezen of overeengekomen

de man op eigen initiatief en zonder voldoende noodzaak toepassing van de schuldsaneringsregeling heeft verzocht, dat met de schulden aan zijn BV en aan de vrouw en de gemeente geen rekening behoort te worden gehouden en dat hij het in zijn macht heeft zijn financiële situatie zodanig te regelen dat hij in staat moet worden geacht aan de verplichtingen tegenover zijn ex te voldoen. De beslissing van het hof doorkruist ook niet de beslissingen van de rechtbank betreffende de schuldsanering.

LIMITERING ALIMENTATIE EN WLA

De overgangsregeling van de Wet limitering alimentatie na scheiding, art. II WLA, blijft de komende jaren van belang voor de zogenaamde 'oude gevallen', alimentatie toege-

wet is vastgesteld worden verlengd, behalve wanneer de rechter uitdrukkelijk heeft bepaald dat verlenging van de door hem vastgestelde termijn na ommekomst daarvan niet mogelijk is. Het oordeel van het hof dat verlenging niet is toegestaan in de procedure beslist door Hoge Raad 9 november 2001 (NJ 2001, 690) getuigt van een onjuiste rechtsopvatting of is, voorzover het hof heeft geoordeeld dat de rechtbank die de alimentatieverplichting vaststelde, heeft bepaald dat verlenging niet mogelijk is, zonder nadere motivering, die namelijk ontbreekt, onbegrijpelijk.

In de uitspraak van de Hoge Raad van 5 september 2003, RvdW 137 was de overgangsregeling nogmaals aan de orde. Ook aan een beslissing, waarin de nihilstelling

van de alimentatie is afgewezen en nog een laatste alimentatietermijn van 11 jaar is vastgesteld die niet meer kan worden verlengd, worden hoge motiveringseisen gesteld. De beslissing van het hof om, gelet op het karakter van de vastgestelde afbouwregeling, de wettelijke indexeringsregeling uit te sluiten, geeft volgens de Hoge Raad niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Die beslissing behoefde ook geen nadere motivering.

ART. 1:160 BW

Een succesvol beroep op het laatste zinsdeel van art. 1:160 BW, samenleven als ware men gehuwd/geregistreerd, is door de rechtspraak van de Hoge Raad praktisch dichtgetimmerd. Immers, dit doet de alimentatieplicht van een ex-echtgenoot definitief vervallen terwijl er voor de ex-echtgenote geen recht op onderhoud jegens de samenwonende partner ontstaat, ook niet na de verbreking van dit concubinaat. Toch zal het artikel op deze wijze gehandhaafd blijven, nu geraadpleegde instanties, NVvR en NOvA,

beroep op art. 1:160 BW, zoals blijkt uit een beslissing van Hof Leeuwarden van 21 mei 2003 (rekestnr. 0200162), LJN AF9084. Het hof heeft een beroep op art. 1:160 BW gehonoreerd terwijl vrouw en partner niet op hetzelfde adres wonen.

De feiten liggen als volgt. Na een kinderloos huwelijk heeft de vrouw na echtscheiding een alimentatie van f 70.000 per jaar toegewezen gekregen. Bepaald is dat de alimentatieplicht doorloopt tot 12 jaar na datum echtscheiding en zal eindigen als de vrouw is hertrouwd, dan wel is gaan samenleven als ware zij gehuwd. De ex-echtgenoot doet enige tijd later een beroep op art. 1:160 BW om zijn alimentatieplicht beëindigd te zien. Tussen partijen is in geschil of er bij de vrouw sprake is van een samenwoning als waren zij gehuwd. Niet in geschil is dat de nieuwe vriend van de vrouw vanaf 9 maart 2000 enige tijd bij haar in huis heeft gewoond en dat zij enige tijd een affectieve relatie hebben gehad. De man heeft uit een aantal brieven van de vrouw aan haar nieuwe partner geciteerd om te bewijzen dat er sprake

is van een samenleving als waren zij gehuwd was, slaagt het verweer van de vrouw.

Volgende vraag is of er op enig moment na mei 2000 sprake is geweest van een samenleving die onder art. 1:160 BW is te brengen. In het huwelijk van de partner van de vrouw is in december 2000 weer een crisis ontstaan, waarop hij eind december contact heeft gezocht met de vrouw. Vervolgens is er weer een affectieve relatie ontstaan tussen de vrouw en deze partner, die nog steeds voortduurt. Deze relatie is van duurzame aard en ook aan de andere eisen van art. 1:160 BW is volgens het hof voldaan. Het huwelijk van de partner is op 27 december 2001 door echtscheiding ontbonden. De vrouw heeft aangevoerd dat de partner over zelfstandige woonruimte beschikt en de extra kosten van zijn verblijf gedurende weekeinden en vakanties aan haar heeft vergoed en dat hij zijn financiën van die van haar gescheiden houdt.

Het hof oordeelt dat de vrouw en partner vanaf 27 december 2001 hebben samengeleefd als waren zij getrouwd. Het door de vrouw daartegen gevoerde verweer moet als ongehoorbaar worden gepasseerd. Daarbij weegt het hof mee dat de vrouw heeft getracht de waarheid betreffende de inhoud en aard van haar relatie met de nieuwe partner te verhullen om haar alimentatie veilig te stellen. Die intentie is nog steeds bij haar aanwezig. Nu onweersproken vaststaat dat er sprake is van een duurzame affectieve relatie tussen de vrouw en haar vriend en de samenwoningsplicht tussen echtgenoten is geschrapt, kan ook een samenwoning gedurende de weekeinden en vakanties worden aangemerkt als samenwonen. Bij dat oordeel betreft het hof ook het volgende. Uit de niet-betwiste inhoud van de overgelegde bescheiden blijkt dat de partner op 14 januari 2002 een aan de vrouw in eigendom toebehorende tweede woning heeft gekocht en dat deze woning hem op 25 januari 2002 is geleverd. De vrouw had deze woning op 14 juni 2001 gekocht. Gezien de korte tijd die is verstreken tussen de levering aan de vrouw en vervolgens die aan haar partner, acht het hof aannemelijk dat de vrouw de woning heeft gekocht met als voornaamste doel die aan de partner ter beschikking te kunnen stellen. Andere redenen hiervoor acht het hof ongehoorbaar.

Een succesvol beroep op het laatste zinsdeel van art. 1:160 BW, samenleven als ware men gehuwd/geregistreerd, is door de rechtspraak van de Hoge Raad praktisch dichtgetimmerd

daarover positief geadviseerd hebben.

Op 9 november 2001 bevestigde de Hoge Raad (NJ 2001, 691) nog eens dat voor de toepassing van art. 1:160 BW op zijn minst noodzakelijk is dat tussen de betrokkenen een duurzame affectieve relatie bestaat die meebrengt dat de gescheiden echtgenoot en zijn/haar nieuwe partner elkaar wederzijds verzorgen, met elkaar samenwonen en een gemeenschappelijke huishouding voeren. In deze uitspraak eist de Hoge Raad nog een samenwonen van de alimentatiegerechtigde en haar/zijn nieuwe partner. Sinds de wetwijziging van 31 mei 2001 (*Stbl.* 2001, 275), in werking getreden op 22 juni 2001, is art. 1:83 BW uit de wet verdwenen en zijn echtgenoten niet langer verplicht om samen te wonen. Dit heeft consequenties voor een

ke is van een samenleving als waren zij gehuwd. Uit die brieven blijkt dat de vrouw de samenleving voor de man wilde verbloemen om haar recht op alimentatie veilig te stellen.

Hoewel er naar het oordeel van het hof in de periode van 9 maart tot eind mei 2000 sprake is geweest van een samenleving van duurzame aard, wederzijdse verzorging, samenwoning en een gemeenschappelijke huishouding, is het hof met de vrouw van oordeel dat deze samenleving toch niet onder de reikwijdte van art. 1:160 BW valt, gelet op de uitspraak van de Hoge Raad van 13 juli 2001 (NJ 2001, 586). Hierin is beslist dat art. 1:160 BW niet van toepassing is als de vrouw samenleeft met een gehuwde man. Nu vaststaat dat de nieuwe partner van de

Over de stelling van de vrouw dat zij en haar partner hun financiën strikt gescheiden houden overweegt het hof als volgt. Daargelaten dat het op schrift gescheiden houden niets zegt over daadwerkelijke geldstromen – immers contante geldstromen blijven buiten het gezichtsveld – acht het hof het reeds op grond van al het voorgaande aannemelijk dat ook dit slechts een juridische constructie is om de partneralimentatie veilig te stellen. Ten slotte betreft het hof in zijn oordeel dat de vrouw heeft erkend dat de partner in het kader van zijn eigen echtscheidingsprocedure ter onderbouwing van zijn stelling herinrichtingskosten heeft gemaakt, facturen/bonnen heeft overgelegd, die betrekking hebben op door de partner en/of de vrouw aangeschafte zaken. Ook hieruit leidt het hof af dat de vrouw en haar partner kennelijk bereid zijn elkaar te helpen om het door ieder van hen nagestreefde doel te bereiken.

Conclusie is dat de vrouw en partner vanaf 27 december 2001 (datum echtscheiding partner) hebben samengeleefd als waren zij gehuwd. Hieruit volgt dat de alimentatieplicht van de man met ingang van die datum is geëindigd. Hoewel het als regel onredelijk is de alimentatieplicht met terugwerkende kracht te beëindigen met als gevolg dat de over die periode betaalde alimentatie dient te worden terugbetaald, acht het hof dat gelet op alle omstandigheden van dit geval redelijk.

PENSIOENVEREVENING EN REPARATIEHUWELIJK¹

Op dit gebied heeft de Hoge Raad een principiële beslissing gegeven op 11 april 2003, RvdW 74.

Sinds 1 mei 1995 is de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wvps) van 29 april 1994 (Stb. 1994, 342), inhoudend de verevening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed, van kracht. In deze wet worden drie categorieën scheidingen geregeld, namelijk:

- scheidingen die vóór 27 november 1981 (Arrest Boon-van Loon) tot stand zijn gekomen;
- scheidingen die hebben plaatsgevonden tussen 27 november 1981 en 1 mei 1995;

- scheidingen die hebben plaatsgevonden vanaf 1 mei 1995.

Bepalend is het moment waarop de echtscheiding of scheiding van tafel en bed tot stand is gekomen, dus de dag dat het echtscheidingsvonnis c.q. de -beschikking is ingeschreven in de registers van de burgerlij-

er alleen pensioen verrekend hoeft te worden als er enige gemeenschap bestaat. Voor de oude gevallen, die van categorie 1, voorziet de wet in een bijzonder vereveningsregime, zie art. 12 lid 2 Wvps.

Vraag in de procedure die heeft geleid tot de beslissing van de Hoge Raad van 11 april

Het is te betreuren dat het sinds 1994 bestaande maatwerk van de Tremanormen voor de kinderalimentatie zal worden verruild voor een confectiepak

ke stand. Voor de scheiding van tafel en bed gold tot 22 juni 2001 dat de beschikking in kracht van gewijsde moest zijn gegaan. Sinds die datum moet ook de scheiding van tafel en bed worden ingeschreven.

Volgens de overgangsbepaling (art. 12 lid 1 van de Wvps) is deze wet alleen van toepassing op scheidingen die hebben plaatsgevonden vanaf 1 mei 1995. In dat geval bestaat recht op de verevening van pensioenrechten opgebouwd in de huwelijksperiode ongeacht het geldende huwelijksvermogensregime. Als partijen niet anders hebben afgesproken bestaat voor de ex-echtgenoot recht op de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen. Voor de echtscheidingen in categorie 2 geldt het verrekeningsregime van Boon-van Loon. Dit houdt in dat

2003 (RvdW 74), is welk regime geldt als een huwelijk door echtscheiding is geëindigd vóór 1 mei 1995, de ex-echtelieden daarna met elkaar hertrouwen en dit tweede huwelijk wederom in een echtscheiding eindigt. De feiten liggen als volgt. Man en vrouw zijn op huwelijkse voorwaarden gehuwd in 1976. Dit huwelijk is door echtscheiding ontbonden in 1994. In 1997 zijn zij wederom met elkaar gehuwd op huwelijkse voorwaarden. In die huwelijkse voorwaarden is de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding niet uitgesloten. Vervolgens heeft de vrouw wederom om echtscheiding plus nevenvoorzieningen verzocht. De man heeft verweer gevoerd. Tijdens de mondelinge behandeling heeft de vrouw aanspraak gemaakt op de helft van de door de man tijdens het eer-

ste huwelijk opgebouwde pensioenrechten.

De rechtbank heeft dit verzoek tot verevening van deze door de man opgebouwde pensioenrechten afgewezen. In appèl beslist Hof 's-Gravenhage dat de vrouw recht heeft op pensioenverevening over de hele periode vanaf de datum van het eerste huwelijk tot de tweede echtscheiding. Dit recht wordt gegrond op art. 1:166 BW, inhoudend dat bij een reparatiehuwelijk alle gevolgen van het huwelijk herleven alsof er geen echtscheiding heeft plaatsgehad. De man heeft van deze beslissing cassatie ingesteld.

De Hoge Raad vernietigt de beschikking van het hof en legt art. 1:166 BW als volgt uit. Wanneer gescheiden echtgenoten met elkaar hertrouwen herleven alle rechtsgevolgen van het eerdere huwelijk van rechtswege. Dit brengt mee dat bij de vaststelling van het voor pensioenverevening in aanmerking komende pensioen rekening behoort te worden gehouden met de periode van het eerste huwelijk, ook al had de vrouw door de gekozen huwelijkse voorwaarden geen aanspraak op een deel van de door de man opgebouwde

klachten van de man die uitgaan van een andere opvatting falen. Dat geldt echter niet voor de periode van de eerste echtscheiding in 1994 tot de datum van het tweede huwelijk (17 februari 1997). In die periode waren partijen niet met elkaar getrouwd en was van een gezamenlijke inspanning als hiervoor bedoeld geen sprake. Voor deze periode heeft de vrouw dan ook geen aanspraak op de door de man opgebouwde pensioenrechten.

KINDERALIMENTATIE

Op 12 juni 2002 heeft de werkgroep alimentatiebeleid het rapport 'Het kind centraal: de verantwoordelijkheid blijft' aan de Tweede Kamer gezonden. Nieuw hierin is dat bij het vaststellen van kinderalimentatie rekening wordt gehouden met de verzorgingskosten. Deze worden bepaald op het bedrag van de kosten van kinderopvang. Doel hiervan is de hervorming van de vaststelling en inning van kinderalimentaties om de verzorgende ouder, meestal de moeder, uit de bijstand te houden of te krijgen.

Voor de uitvoering van het rapport denkt

ling die aangewezen wordt is het bestuursorgaan dat volgens het rapport de kinderalimentatie moet vaststellen en innen, de LBIO.

Een wetsvoorstel herziening kinderalimentatie is inmiddels naar de Raad van State gestuurd. Het is te betreuren dat het sinds 1994 bestaande maatwerk van de Tremanormen voor de kinderalimentatie vervuurd zal worden voor een confectiepak.

OMGANGSRECHT

De Tweede Kamer heeft eind december 2002 met algemene stemmen een motie aangenomen, waarin de regering wordt opgeroepen wetgeving voor te bereiden waarin een wettelijke plicht van ouders wordt vastgelegd om vóór de scheiding tot afspraken te komen over de zorg voor hun kinderen.

De Tweede Kamer wenst voorts dat in de wet een standaardomgangsregeling wordt opgenomen die van kracht is totdat de rechter of beide ouders gezamenlijk anders hebben beslist. Dit om te voorkomen dat er bij conflicten tussen de ouders geen omgang is totdat de rechter heeft beslist.

HUWELIJKSVERMOGENSRECHT

Van de nieuwe wetgeving op het terrein van het huwelijksvermogensrecht zijn inmiddels twee van de drie tranches in werking getreden. Bij de eerste tranche, de wet van 31 mei 2001, *Stb.* 275, zijn enkele plichten van echtgenoten tegenover elkaar gewijzigd, bijvoorbeeld de samenwoningsplicht van echtgenoten is afgeschaft (art. 1:83 BW) en het maken en wijzigen van huwelijksvoorwaarden direct na de voltrekking van het huwelijk is mogelijk geworden. De tweede tranche, de Wet regels verrekenbedingen van 14 maart 2002, *Stb.* 152, is 1 september 2002 in werking getreden. Het wettelijke deelgenootschap is daarmee afgeschaft en in de wet zijn op die plaats algemene regels voor verrekenbedingen opgenomen.

Het derde, meest ingrijpende wetsvoorstel, nr. 28 867, is 7 mei 2003 bij de Tweede Kamer ingediend. In dit voorstel wordt de algehele gemeenschap van goederen aangepakt. Voorgesteld wordt de gemeenschap van goederen als hoofdstelsel te handhaven, maar dan beperkt, namelijk tot datgene wat echtgenoten door eigen inspanningen tij-

De gemeenschap van goederen wordt in het voorstel als hoofdstelsel gehandhaafd, maar beperkt tot datgene wat echtgenoten door eigen inspanningen tijdens het huwelijk verwerven

oudedagsvoorziening. De wetgever heeft immers met de Wvps gekozen voor een op de verzorgingsplicht van de echtgenoten jegens elkaar berustende regeling, die de verdeling van pensioenrechten losmaakt van het tussen partijen geldende huwelijksvermogensregime. Er is geen reden gevallen als deze, waarin partijen zijn hertrouwd na een eerder huwelijk en de echtgenoten zich de hiervoor bedoelde gezamenlijke inspanning hebben getroost, anders te behandelen dan gevallen waarin het huwelijk ononderbroken heeft voortgeduurd en waarin tot de inwerkingtreding van de Wvps voor buiten gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten evenmin de verwachting bestond dat de oudedagsvoorziening voor verrekening of verevening in aanmerking zou komen. De

men aan de forfaitaire vaststelling van kinderalimentatie door de rechter wanneer een procedure aanhangig is en in andere gevallen door het LBIO.

Vervolgens is het wetsvoorstel de Wet werk en bijstand op 12 mei 2003 bij de Tweede Kamer ingediend. De wet en invoeringswet zijn op 9 oktober 2003 in het Staatsblad gepubliceerd (*Stb.* 375 en 376). Doel van deze wet is mensen sneller aan werk te helpen. In art. 56 is opgenomen dat het college van B en W aan bijstandsverlening de voorwaarde kan verbinden dat de bijstandsgerechtigde, gescheiden ouder een verzoek om kinderalimentatie indient bij een bij AMvB aan te wijzen instelling. Zo niet, dan dreigt verlaging van de uitkering op grond van art. 18 van de wet. De instel-

dens huwelijk verwerven. Al wat een echtgenoot door schenking of erfrecht verkrijgt valt niet in de gemeenschap. Hiervan kan bij huwelijkse voorwaarden worden afgeweken (art. 1:94 BW). Nieuw is dat het verhaal van een privé-schuld van een echtgenoot op de gemeenschap beperkt blijft tot de helft van de opbrengst van dat uitgewonnen goed. De andere helft komt aan de andere echtgenoot toe en valt voortaan buiten de gemeenschap. Het gemeenschappelijke vermogen is dus weliswaar als geheel verhaalsobject voor alle schulden van beide echtelieden, maar er wordt ook rekening gehouden met het feit dat beiden voor het geheel tot de gemeenschap zijn gerechtigd (art. 1:96 BW). Op het wetsvoorstel is inmiddels de nodige kritiek verschenen, zie onder andere WPNR 6545. Het is mogelijk op deze wijze de gemeenschap leeg te halen. Het is de vraag of deze regeling op deze wijze binnen korte tijd wet zal worden.

De nieuwe bestuursregeling impliceert dat ieder der echtgenoten bevoegd is tot het bestuur over de goederen der gemeenschap met uitzondering van de goederen op naam. Het nieuwe artikel voor vergoedingsvorderingen (art. 1:87 BW) bepaalt dat de echtgenoot die een vergoedingsvordering heeft, deze niet langer heeft tot het nominale bedrag van het verschaft deel uit zijn privé-vermogen, maar dat zowel waardeinstijgingen als -dalingen daarin verdisconteerd zullen worden in verhouding tot het aandeel dat door die echtgenoot is bijgedragen. Dit zal met veel waardebepalingen en ingewikkeld rekenwerk gepaard gaan.

Voor echtscheiding is voorts van belang dat wordt voorgesteld om de gemeenschap van goederen in geval van (echt)scheiding niet pas te laten eindigen door inschrijving van de echtscheidingsbeschikking of die van de scheiding van tafel en bed, maar al op het tijdstip van indiening van het verzoek tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed dan wel tot ontbinding van het geregistreerd partnerschap door de rechter (art. 1:99 BW). Wordt het verzoek ingetrokken, dan herleven alle gevolgen van de gemeenschap.

OVERGANGSRECHT

Als wetsvoorstel 28 867 van kracht wordt is voor door erfrecht of schenking verkregen goederen als overgangsrecht voorgesteld dat voor bestaande gemeenschappen het oude recht blijft gelden. Het nieuwe recht is voor deze verkrijgingen alleen van toepassing op een gemeenschap van goederen die na de inwerkingtreding van deze wet is ontstaan. Voor aanbreng is er geen speciale overgangsregeling opgenomen. Dat betekent dat aanbreng pas buiten de gemeenschap zal vallen voor gemeenschappen die na het tijdstip van inwerkingtreding van de wet ontstaan. De nieuwe bestuursregeling geldt onmiddellijk na inwerkingtreding van de wet, ook voor bestaande goederen en gemeenschappen.

Voor de vergoedingsvorderingen houdt de overgangsregeling in dat het nieuwe stelsel gaat gelden voor verkrijgingen van privé-goederen met vermogen van de andere echtgenoot na de inwerkingtreding der wet.

AMSTERDAMS VERREKENBEDING

Het Amsterdams verrekenbeding blijft problemen opleveren. In Lindner-Mannaerts (HR 26 oktober 2001, NJ 2002, 93, m.nt. WMK) waren partijen gehuwd onder huwelijkse voorwaarden met Amsterdams verrekenbeding. De Hoge Raad heeft twee geschillen beslist. In de eerste plaats de peildatum bij de verdeling van een gemeenschappelijk goed. Redelijkheid en billijkheid brengen mee dat het meest voor de hand ligt de datum van feitelijke verdeling te nemen bij ontbreken van overeenstemming over een andere datum.

Het andere probleem betrof de vermogensvermeerdering verkregen uit de eerste echtelijke woning, die door de man in eigendom was verkregen maar volledig gefinancierd met een lening waarvan de lasten zijn voldaan uit het gezamenlijk inkomen van partijen. De opbrengst van die eerste woning is volledig gebruikt voor de financiering van de volgende woning, die partijen gemeenschappelijk hebben verkregen. Volgens de Hoge Raad kan in beginsel geen andere conclusie worden getrokken dan dat partijen er van uit zijn gegaan dat de bij de opbrengst van de eerste echtelijke woning verkregen vermogensvermeerdering het resultaat is

Vaarwel, lieve,
veel geluk...

van voor verdeling in aanmerking komende belegging van overgespaarde inkomsten.

De Hoge Raad heeft tevens een bewijsregel gegeven voor de beantwoording van de vraag welk deel van het vermogen van een echtgenoot is verkregen met behulp van niet-verdeelde besparingen en welk deel op andere wijze. Als de echtgenoten tijdens huwelijk niet verrekenend hebben en ook geen administratie hebben bijgehouden aan de hand waarvan zij bij het einde van het huwelijk alsnog de nominale besparingen zouden kunnen verrekenen, moet er behoudens tegenbewijs van worden uitgegaan dat de echtgenoten alle hen toebehorende vermogensbestanddelen hebben verkregen uit of door belegging van overgespaarde inkomsten. Het tegenbewijs houdt in dat een goed niet met behulp van belegde besparingen is verkregen, zie ook art. 1:141 lid 3 BW.

In Schwanen-Hundscheid (HR 6 december 2002, RvdW 201) ging het om de vraag of de waardeinstijging van een woning verrekenend moest worden. De man had voor het huwelijk een huis gekocht, maar dit werd tijdens huwelijk aan hem geleverd. Het huis was

ken voor dat deel dat overeenstemt met de financiering uit de bespaarde inkomsten (zie art. 1:136 lid 1 BW).

In HR 18 april 2003, NJ 2003, 441 waren partijen gehuwd op huwelijkse voorwaarden met een nieuw Amsterdams verrekenbeding. Ook hier was niet jaarlijks verrekend. Vraag was of de waardestijging van aangeschafte aandelen in een BV, koopprijs f 30.000, in de verrekening moest worden betrokken. De Hoge Raad besliste dat partijen bij het einde van het huwelijk alsnog tot verrekening dienden over te gaan, ook van de vermogensvermeerdering die is ontstaan door belegging van bespaarde onverdeelde inkomsten van een echtgenoot. Dat geldt ook voor de belegging in aandelen in Z BV, die gefinancierd is met geleend geld, voorzover die lening is afgelost met bespaarde, maar onverdeeld gebleven inkomsten. Daartoe behoort niet een lening van f 19.000 die de vrouw aan de man heeft verstrekt. Dit bedrag was afkomstig van een door de vrouw als smartengeld na een ongeval ontvangen

*De gemeenschap van goederen wordt in het voorstel
als hoofdstelsel gehandhaafd, maar beperkt tot
datgene wat echtgenoten door eigen inspanningen
tijdens het huwelijk verwerven*

volledig gefinancierd met een hypothecaire lening, waarop tijdens huwelijk is afgelost uit overgespaard inkomen. In dit geval is er volgens de Hoge Raad sprake van een belegging tijdens huwelijk in de vorm van de aflossingen. Verrekening dient dan plaats te vinden naar de mate waarin de financiering van de verwerving gedurende de periode waarover verrekend moet worden, ten laste is gekomen van bespaard en onverdeeld gebleven inkomen. Vergelijk ook de uitspraak van de Hoge Raad in Slot-Ceelen (2 maart 2001, NJ 2001, 583), waarin is aangegeven hoe verrekend moet worden als een goed voor een deel met eigen middelen en voor een deel met bespaarde inkomsten is verkregen. De waarde van het goed moet in dat geval in de verrekening worden betrok-

som van f 50.000. Deze uitkering kan niet worden aangemerkt als overgespaard inkomen in de zin van de huwelijkse voorwaarden van partijen. Dit brengt mee dat de waardestijging van de aandelen van de man in Z BV slechts in de verrekening behoort te worden betrokken voor het deel dat overeenkomt met het uit overgespaarde inkomsten afgeloste deel van de lening waarmee de aankoop van de aandelen is gefinancierd, te weten f 11.000. Met andere woorden: de vrouw deelt minder mee in de waardestijging nu ze een bedrag van f 19.000 aan de man privé had geleend. ●

NOOT

- ¹ Zie zoals gezegd ook H.M.J. van den Hurk, 'Pensioen en echtscheiding', in *Advocatenblad* 2003-20, p. 892-895.

Cd VNW

Bestel makkelijk
en snel
via www.sdu.nl

De cd-rom die snel toegang biedt tot
dé wetgeving van de Nederlandse Staat

De Cd VNW biedt u de actuele stand van de Nederlandse wetgeving. Met deze cd-rom hebt u direct toegang tot:

- Alle (Rijks)wetten
- (Rijks) Koninklijke Besluiten
- Algemene Maatregelen van Bestuur
- Ministeriële Regelingen

Aan de hand van een overzichtelijke zoekstructuur vindt u snel uw weg binnen de verschillende regelingen. Zo kunt u zoeken op:

- de algemene inhoudsopgave
- titel
- redactionele trefwoorden
- officiële tekst
- artikelnummer
- datum
- bron
- wetsfamilie

Stap nu in profiteer

Wanneer u nu een abonnement neemt op de Cd VNW ontvangt u tegen een voordelig tarief vier updates per jaar. Om de Cd VNW voor u nog interessanter te maken wordt er vanaf update 2, 3 en 4 extra informatie aan de cd-rom toegevoegd. Zo kunt u in de toekomst bij de Cd VNW terecht voor wetsverwijzingen, redactionele verwijzingen en jurisprudentie. Ook wordt het aantal trefwoorden op de cd-rom per update uitgebreid.

Abonnementsprijs

1 gebruiker	€ 169,-
2-5 gebruikers	€ 304,-
6-15 gebruikers	€ 669,-

Voor een los exemplaar van de Cd VNW betaalt u € 135,-

Voor bestellingen of meer informatie neemt u contact op met Sdu Klantenservice, postbus 20014, 2500 EA Den Haag, tel: (070) 378 98 80, fax: (070) 378 97 83, e-mail: sdu@sdu.nl.
Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

Hoe gaat de sector kanton om met de pro forma-ontbinding?

dr. mr. S.F.H. Jellinghaus

vakgroep Sociaal recht en sociale politiek, Universiteit Tilburg
advocaat aldaar¹

mr. C.M.J. de Bont

advocaat te Tilburg²

De kantonrechters wikkelen ieder op eigen wijze de zogenaamde pro forma-verzoeken af. Er bestaan belangrijke verschillen in de wijze van indienen, de duur van de afwikkeling en de mogelijkheden voor ontbinding op termijn. Een rondje langs de velden geeft een praktisch overzicht.

Het grootste gedeelte van de arbeidsrechtelijke praktijk houdt zich bezig met ontslag. Daarbij kan worden gekozen voor de route via het CWI of voor de ontbinding door de kantonrechter. Blijkens de recentste ontslagstatistieken is de verhouding tussen beide door de jaren heen gegroeid tot een gelijkwaardige positie. De ontbindingsprocedure had in 2002 een 'marktaandeel' van 49%.³

Een belangrijk aandeel van deze ontbindingsverzoeken wordt ingenomen door de zogenaamde geregelde zaken: het ontslag moet er komen in de visie van beide partijen, maar de werknemer moet in een zo goed mogelijke uitgangspositie worden gemanoeuvreerd om in aanmerking te komen voor een werkloosheidsuitkering. Het UWV (althans de rechtsvoorganger het Lisv) heeft in het verleden getracht de stortvloed van zogenaamde pro forma-zaken tegen te gaan door middel van het Besluit Verweer Ontslag.⁴ Hierin wordt (kortweg) aangegeven dat het voeren van een (pro forma-) verweer niet noodzakelijk is wanneer aannemelijk is dat het verweer niet slaagt. Evenzo wordt het afzien van een

mondelinge behandeling niet tegengeworpen wanneer alle argumenten in het verweerschrift zijn opgenomen of anderszins een mondelinge behandeling niets zou toevoegen. Daarbij wordt echter ook overwogen dat alleen het afgeven van een ontslagvergunning of een ontbindingsbeschikking op zichzelf niet voldoende is om verwijtbare werkloosheid te voorkomen.⁵

De Kring van Kantonrechters heeft door middel van een richtlijn aanwijzingen gegeven op welke wijze in het algemeen wordt omgegaan met ontbindingsprocedures. Naast de zogenaamde kantonrechtersformule bevat de richtlijn ook voorschriften van procedurele aard. Het is opvallend dat deze richtlijn niets schrijft omtrent de zogenaamde pro forma-procedure. De richtlijn geeft slechts aan dat wanneer sprake is van een procedure op tegenspraak, de rechter in de beschikking duidelijk gemotiveerd moet aangeven hoe hij tot zijn beslissing is gekomen.

Vandaar het navolgende overzicht.

RICHTLIJN GEVRAAGD

Voor de rechtspraak is het veelal met het oog op de fictieve opzegtermijn van belang dat tijdig een ontbindingsbeschikking wordt verkregen (einde van de maand), al dan niet met een latere daadwerkelijke ontbindingsdatum. Sommige sectoren kanton geven garanties, andere niet en ook de afwikkelingstermijnen van pro forma-ontbindingszaken vertonen grote verschillen; van één dag tot weken! Ook de termijn waarop ontbinding kan plaatsvinden wisselt, evenals de vraag hoe moet worden omgegaan met de werknemer die niet beschikt over een gemachtigde. Evenzo bestaat ook een verschil in de wijze waarop het verzoek mag worden ingediend, originele stukken of per fax (al dan niet met eventuele nasturing van originelen).

Wellicht wordt het tijd dat de Kring van Kantonrechters ook hieromtrent een richtlijn uitvaardigt, opdat de rechtspraak hiermee haar voordeel kan doen: dat ze zekerheid verkrijgt. Tot die tijd kan men het best even de plaatselijke procedure navragen.

	Gerecht garandeert dat beslissing wordt genomen binnen	Verzoek kan worden ingediend per	Maximale termijn voor de ontbindingstermijn is
Alkmaar	één dag, maar als het druk is, later verstuurd	fax, origineel hoeft niet nagestuurd, maar liefst wel	langer dan zes maanden is niet voorgekomen, maar zou kunnen
Almelo	in principe binnen twee weken, maar geen garantie	telefonisch; paar dagen voor de zitting moet originele verzoekschrift binnen zijn	hangt af van verzoek van partijen
Alphen aan den Rijn	vijf werkdagen	fax, maar originele verzoekschrift moet worden nagestuurd	hangt af van verzoek van partijen
Amersfoort	over het algemeen binnen 1 à 2 weken, mits alle stukken ingediend zijn	fax, mits origineel wordt nagestuurd	drie maanden, met goede redenen nog langer vooruit
Amsterdam	in principe binnen 1 à 2 weken, maar geen garantie	fax, er is dan eerder een datum, maar het originele verzoekschrift moet worden nagestuurd	hangt af van verzoek van partijen
Apeldoorn	een paar dagen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen
Arnhem/Wageningen	verzoek kan op laatste dag van maand worden ingediend, dan wordt direct een beslissing genomen, mits verzoek en verweer in de zaak overeenstemmen	fax, nasturen van origineel niet nodig	hangt af van verzoek van partijen
Assen	verzoek kan op laatste dag van maand worden ingediend, dan wordt diezelfde dag een beslissing genomen	fax, nasturen van origineel niet per se nodig	drie maanden
Beesterzwaag⁶	verzoek kan op laatste dag van maand worden ingediend, dan wordt diezelfde dag een beslissing genomen, mits verzoek en verweer in de zaak overeenstemmen	fax, origineel moet worden nagestuurd	zes maanden; het komt ook voor dat ontbinding plaatsvindt na minder dan een maand
Bergen op Zoom⁷	verzoek kan op laatste dag van maand worden ingediend, dan wordt diezelfde dag een beslissing genomen, mits verzoek en verweer in de zaak overeenstemmen	fax, origineel moet worden nagestuurd	
Boxmeer	als verzoek en verweer overeenstemmen kan op de zelfde dag uitspraak worden gedaan	fax, origineel moet worden nagestuurd	twee à drie maanden vooruit, zelfs een half jaar is mogelijk
Breda	als verzoek en verweerschrift zijn ingediend, in principe op de laatste dag van de maand en binnen een dag	fax, origineel moet worden nagestuurd	drie maanden of eventueel langer, bij met redenen omkleed verzoek
Brielle	vijf dagen een beslissing neemt	fax, origineel moet worden nagestuurd (mag enkelvoud)	kan oplopen tot zes maanden
Delft⁸	vijf dagen	fax, het origineel hoeft niet per se nagestuurd	hangt af van verzoek van partijen, zes maanden mogelijk, langer ook, al komt dit eigenlijk niet voor
Deventer	geen garantie, maar streven is beslissing op dag van indiening	fax, origineel moet worden nagestuurd	hangt af van verzoek van partijen, geen bezwaar tegen ontbinding op langere termijn
Dordrecht	twee weken, mits de stukken op tijd zijn	fax, origineel moet worden nagestuurd	hangt af van verzoek van partijen, geen bezwaar tegen ontbinding op langere termijn
Eindhoven	één dag	fax, nasturen van origineel niet nodig	vier maanden, maar zes maanden zou kunnen, indien goed gemotiveerd
Emmen	één dag; soms wordt beschikking later verstuurd	fax, één origineel moet worden nagestuurd	drie maanden
Enschede	drie dagen	fax, origineel moet worden nagestuurd	ja ⁹ langere termijn is mogelijk 'maar men moet het niet te gek maken'; zes maanden is voorgekomen
Gorinchem	drie dagen, incidenteel binnen één dag, maar geen garantie	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	drie maanden komt voor, bij goede motivering nog langer vooruit
Gouda	vijf dagen, incidenteel binnen één dag, maar geen garantie	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	drie maanden
Den Haag	vijf dagen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	zes maanden vooruit kan
Groenlo	vijf dagen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	twee maanden is gebruikelijk, langer kan maar moet worden overlegd en goed gemotiveerd
Groningen	één dag	fax, één origineel moet worden nagestuurd	zes maanden
Haarlem	zeven dagen, als het niet druk is binnen één dag	fax, nasturen van origineel niet nodig	zes maanden
Harderwijk	een paar dagen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen maximum
Heerenveen¹⁰	twee weken	fax, nasturen van origineel niet nodig	zes maanden
Heerlen¹¹	één dag	fax, één origineel moet worden nagestuurd	drie maanden in principe, op verzoek zes maanden
Den Helder	ontbinding gedateerd op de gevraagde datum, beschikking kan later komen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	zes maanden
Helmond	één dag	fax, nasturen van origineel niet nodig	vier maanden, maximaal zes maanden indien goed gemotiveerd
's-Hertogenbosch	één dag	fax, nasturen van origineel niet nodig	vier maanden, maximaal zes maanden indien goed gemotiveerd
Hilversum	twee dagen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	zes maanden, indien verzoek goed gemotiveerd

	Gerecht garandeert dat beslissing wordt genomen binnen	Verzoek kan worden ingediend per	Maximale termijn voor de ontbindingstermijn is
Hoorn ¹²	drie dagen, streven is binnen één dag	fax in tweevoud, nasturen van origineel niet nodig	geen
Leeuwarden	zo spoedig mogelijk, indien noodzakelijk binnen één dag	fax, één origineel moet worden nagestuurd	zes maanden
Leiden	vijf werkdagen	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen
Lelystad	geen garanties	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen
Maastricht	één dag	fax, nasturen van origineel niet per se nodig	drie maanden
Middelburg	zo snel mogelijk, maar alleen op donderdag	fax, één origineel moet worden nagestuurd	vier maanden
Nijmegen	twee weken	fax, één origineel moet worden nagestuurd	vier maanden, maximaal zes maanden indien goed gemotiveerd
Oud-Beijerland ¹³	één dag	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	drie maanden
Oosterland ¹⁴	zo spoedig mogelijk, geen garanties	graag per fax, nasturen van origineel niet nodig	zes maanden
Roermond	twee weken	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	drie maanden
Rotterdam	vijf dagen	fax, één origineel moet worden nagestuurd	drie maanden
Schiedam	binnen zeven dagen is het streven, geen garanties	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen maximum
Sittard	geen garanties	fax, origineel moet worden nagestuurd	drie maanden
Sneek ¹⁵	zo snel mogelijk, meestal binnen een week (zie laatste opmerking)	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen
Sommelsdijk	binnen zeven dagen is het streven, geen garanties	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen
Terborg	vier dagen	fax, één origineel moet worden nagestuurd	drie maanden
Terneuzen	binnen één week (kantonrechter is één keer per week aanwezig) ¹⁶	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	geen
Tiel	één dag	fax, één origineel moet worden nagestuurd	drie maanden is normaal, bij langere termijn moet overlegd worden
Tilburg	één dag, beschikking volgt soms later	fax, één origineel graag nasturen	drie maanden
Utrecht	zo snel mogelijk; geen garanties	fax, nasturen van origineel niet nodig	geen, in geval van verzoek
Venlo	een paar dagen	fax, in tweevoud, nasturen van origineel niet nodig	drie maanden, per geval kan bekeken worden of het langer kan
Arnhem/Wageningen	verzoek kan op laatste dag van maand worden ingediend, dan wordt direct een beslissing genomen, mits verzoek en verweer in de zaak overeenstemmen	fax, nasturen van origineel niet nodig	geen; hangt af van verzoek van partijen
Winschoten	zeven dagen	fax, één origineel moet worden nagestuurd	zes maanden
Zaandam	zo snel mogelijk, in ieder geval binnen drie dagen.	fax, nasturen van origineel niet nodig	drie maanden
Zierikzee	kan binnen één dag	fax, origineel moet worden nagestuurd	drie maanden
Zutphen	één dag	fax, één origineel moet worden nagestuurd	geen
Zwolle ¹⁷	zo snel mogelijk, soms dezelfde dag, soms binnen een week	fax, origineel moet in tweevoud worden nagestuurd	zes maanden

NOTEN

- 1 Bij De Voort Hermes de Bont Advocaten & Mediators te Tilburg.
- 2 Eveneens bij De Voort Hermes de Bont Advocaten & Mediators.
- 3 Zie ontslagstatistiek jaarrapportage 2002, ministerie SZW april 2003.
- 4 Besluit van 19 november 1997, Stcrt. 1997, 229.
- 5 Zie overigens ook art. 24 lid 3 WW, waarin staat opgenomen dat een werknemer niet verwijtbaar werkloos is wanneer de arbeidsovereenkomst door middel van een CWI-procedure wordt beëindigd en waarbij de reden voor de opzegging wordt gemotiveerd door bedrijfs-economische omstandigheden.
- 6 Wat het verweerschrift van werknemer aangaat merkt de sector kanton Beesterzwaag het volgende op. Indien de werknemer niet wordt vertegenwoordigd door een gemachtigde, dan wordt de werknemer eerst verhoord, voordat een beslissing wordt genomen. Op deze manier kan de kantonrechter beoordelen of de werknemer weet waaraan hij begint. Als het verzoekschrift

- en verweer op de laatste dag van de maand worden ingediend en de werknemer wordt niet vertegenwoordigd door een gemachtigde, dan kan er geen beslissing op de laatste dag van de maand genomen worden.
- 7 Zie noot 6, waarvan de inhoud ook voor de sector kanton Bergen op Zoom opgaat.
- 8 De sector kanton volgt de standaardprocedure; partijen moeten afzien van mondelinge behandeling.
- 9 De sector kanton Emmen volgt de standaardprocedure; wel kan de werknemer worden opgeroepen als hij geen gemachtigde heeft en de overeengekomen vergoeding lager is dan die van de kantonrechtersformule.
- 10 De sector kanton Heerenveen volgt de standaardprocedure; het ziet de wederpartij het liefst met raadsman, indien dit niet zo is, kan het ervoor kiezen om wederpartij op te roepen voor verhoor.
- 11 De sector kanton Heerlen volgt de standaardprocedure; de verwerende partij moet in een geregelde zaak een gemachtigde hebben.

- 12 De sector kanton Hoorn volgt de standaardprocedure; mocht het verweerschrift niet even snel komen, wordt een termijn van twee weken aangehouden.
- 13 De sector kanton Oud-Beijerland volgt de standaardprocedure; het scheelt tijd als in bijgaand schrijven wordt vermeld dat het om pro forma-ontbinding gaat.
- 14 De sector kanton Oosterland volgt de standaardprocedure; het kan verwerende partij oproepen indien deze geen gemachtigde heeft.
- 15 als de verweerder niet wordt vertegenwoordigd, volgt altijd een korte mondelinge behandeling, de beslissing zal dan soms niet binnen genoemde week vallen
- 16 Als de kantonrechter Terneuzen net weg is kan het ook via de fax nog geregeld worden.
- 17 De sector kanton Zwolle volgt de standaardprocedure; als de verwerende partij geen advocaat heeft, wordt er mondeling behandeld.

Stieffamiliegevaar, legitieme porties en wilsrechten

mr. I.C. Krüger en mr. M.F. Visser
kandidaat-notarissen te Rotterdam

Op 1 januari van 2003 is het nieuwe erfrecht in werking getreden. In dit artikel wordt ingegaan op de door dat nieuwe erfrecht geïntroduceerde wettelijke verdeling en de wilsrechten van kinderen. Dit nieuwe erfrecht, dat juist voor gezinnen ingrijpende wijzigingen meebrengt, wordt toegelicht aan de hand van een casus.

Illustratie: Andre Klijnen

SCHEMA WILSRECHTEN

Wilsrecht	Situatie	Goederen uit de nalatenschap van	Uitoefenen jegens	Vruchtgebruik voorbehouden	Let op
Eerste wilsrecht 4:19 BW	Linda gaat in ondertrouw	Frans	Linda	ten behoeve van Linda	- mogelijk na ondertrouw geen huwelijk - geheim huwelijk in bijv. Las Vegas
Tweede wilsrecht 4:20 BW	na haar hertrouwen met Charles, overlijdt Linda	Frans	Charles	nee, want vordering is nu opeisbaar	in deze situatie kan ook het derde wilsrecht worden uitgeoefend
Derde wilsrecht 4:21 BW	na haar hertrouwen met Charles, overlijdt Linda	Linda	Charles	ten behoeve van Charles	in deze situatie kan ook het tweede wilsrecht worden uitgeoefend
Vierde wilsrecht 4:22 BW	na haar hertrouwen met Charles, is Linda overleden en vervolgens overlijdt Charles	Linda	erfgenamen van Charles	nee, want vordering is nu opeisbaar	wie de erfgenamen van Charles zijn is te achterhalen via het boedelregister en de notaris die Charles' nalatenschap behandelt

Het echtpaar Van het Hof, Frans en Linda, heeft drie kinderen: Wim, Paul en Marlies. Frans en Linda staan liever niet bij de dood stil en hebben geen van beiden een testament gemaakt. Zij hebben bovendien van vrienden gehoord dat dit nu ook niet meer hoeft, want de nieuwe wet regelt immers alles 'automatisch'. Frans schaatst in een wak en komt daarbij om het leven. Na enige tijd treedt Linda in het huwelijk met Charles Montis.

Om de positie van de langstlevende ouder 'zeker te stellen' maakte men onder het oude recht veelal een 'langstlevendetestament' met daarin veelal opgenomen de zogenaamde 'ouderlijke boedelverdeling'. In het huidige erfrecht is in het wettelijke erfrecht een met deze ouderlijke boedelverdeling vergelijkbaar systeem opgenomen: 'de wettelijke verdeling'. De wettelijke verdeling is nu wettelijk erfrecht en is van toepassing op het moment dat de erflater geen testament heeft gemaakt. Zoals hierna zal blijken zijn er echter nog steeds veel redenen om toch een testament te maken.

Nu er geen testament is, bepaalt de wet wat er met Frans' bezittingen gebeurt na zijn overlijden. Op grond van de wet is de wettelijke verdeling van toepassing indien de overledene (Frans) een echtgenoot (Linda) of een partner achterlaat, tezamen met één of meer kinderen (in dit geval drie), tenzij er sprake is van een scheiding van tafel en bed (artikel 4:13 lid 1 BW). De wet deelt alle goederen van Frans' nalatenschap toe aan Linda, onder de verplichting voor haar om de schulden van de nalatenschap voor haar rekening

te nemen (artikel 4:13 lid 2 BW). De kinderen, Wim, Paul en Marlies hebben van rechtswege een vordering ten laste van Linda, overeenkomend met de waarde van hun erfdeel. Deze vordering van de kinderen is in beginsel niet opeisbaar.

De vordering op moeder Linda wordt pas opeisbaar in geval van haar overlijden of faillissement, of als de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing op haar van toepassing is verklaard (artikel 4:13 lid 3 BW). In een testament kunnen meer 'opeisbaarheidsgronden' aan de vorderingen van de kinderen worden verbonden dan in de wet zijn opgenomen. Veelvoorkomende testamentaire uitbreidingen zijn: emigratie, hertrouwen zonder huwelijkse voorwaarden (vaak in combinatie met het uitsluiten van de hierna toegelichte wilsrechten), curatele, bewind, executoriaal beslag op vermogen of beroep op een overheidsuitkering die verplicht tot het 'opeten' van het eigen vermogen.

De kinderen krijgen een door de wet vastgestelde jaarlijkse rentevergoeding op hun vorderingen. De rentevergoeding is net als de vordering zelf in beginsel niet direct opeisbaar. De door de wet bepaalde rente is gesteld op de wettelijke rente voorzover die hoger is dan 6% (artikel 4:13 lid 4 BW). Indien de wettelijke rente in een jaar gelijk aan of lager is dan 6% is er in dat jaar dus geen rentevergoeding. Vanuit successierechtelijk oogpunt is het voordeliger om een hogere rente over de vorderingen vast te stellen. De nalatenschap van Linda zou dan bij

haar overlijden een veel hogere schuld aan de kinderen bevatten en dit kan aanzienlijk schelen in het door de kinderen verschuldigde successierecht bij haar overlijden.

Overigens moet dit zorgvuldig worden afgewogen, want bij een jonge weduwe of weduwnaar kan een hoge rente zeer nadelig zijn. Een hoge rente kan er toe leiden, dat de kinderen uit Linda's tweede huwelijk niets uit haar nalatenschap verkrijgen, omdat die geheel opgaat aan de vorderingen van Wim, Paul en Marlies. In een testament kan een andere (van de wet afwijkende) rente worden vastgesteld.

LEGITIEME PORTIE

De legitieme portie is dat gedeelte van de nalatenschap waarop de afstammelingen van de erflater (meestal de kinderen) een dwingendrechtelijke aanspraak hebben. Net als onder het oude erfrecht hebben de kinderen een legitieme portie. De legitieme is onder het huidige erfrecht echter nog slechts een vordering in geld, en niet meer in goederen. Deze aanspraak in geld levert groot voordeel op: de kinderen kunnen met een beroep op hun legitieme portie een verdeling van goederen tussen de erfgenamen niet meer aantasten.

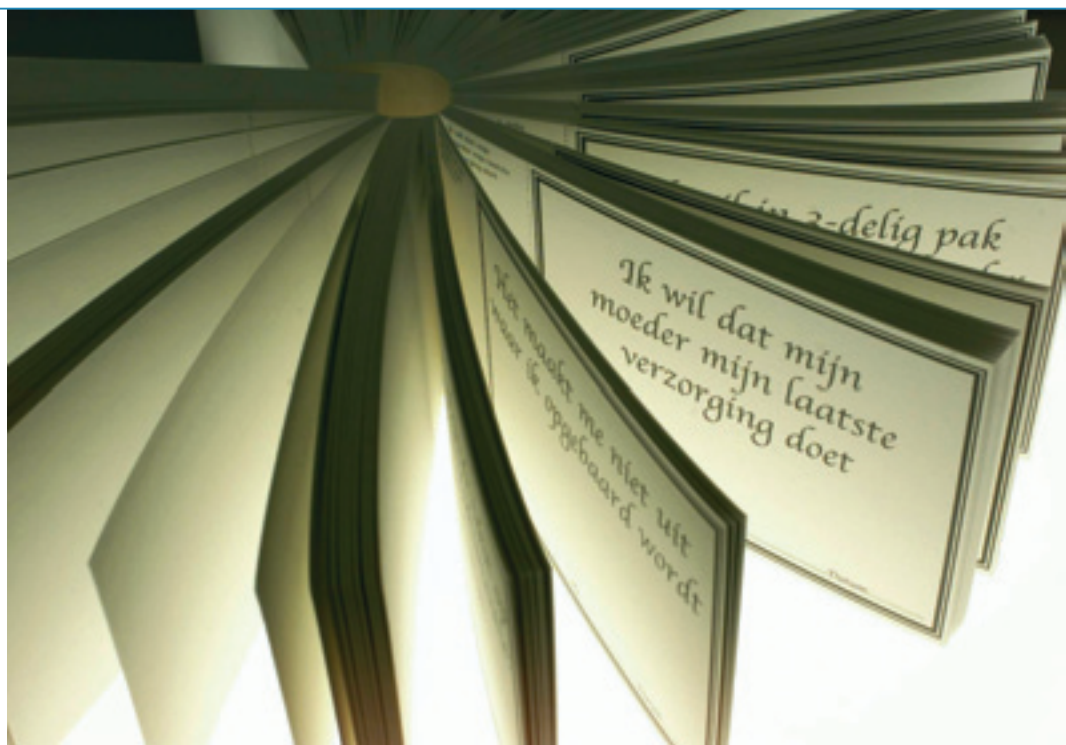
De hoogst bereikbare status voor onterfde kinderen is die van schuldeiser, want legitimarissen kunnen in het huidige erfrecht geen erfgenaam worden door een beroep te doen op de legitieme. Ook de omvang van de legitieme portie is verkleind. De legitieme portie is nu de helft van het erfdeel bij ver-

sterf (artikel 4:64 BW). De grootste wijziging ten opzichte van het oude recht is echter dat de testateur bij testament kan bepalen dat de geldvordering niet opeisbaar is. Als Frans dit in een testament had bepaald en als de kinderen een beroep op hun legitieme portie hadden gedaan, dan zou de geldvordering die is ontstaan door het beroep op de legitieme pas na Linda's overlijden hoeven te worden uitgekeerd. Hierdoor worden de mogelijkheden om met behulp van de legitieme portie dwars te liggen zeer beperkt.

Soms is het niet wenselijk dat alle goederen van de nalatenschap naar de langstlevende gaan, bijvoorbeeld omdat één van de kinderen het bedrijf van de overledene zal voortzetten of omdat er een vakantiewoning is die alvast 'op naam van de kinderen' gezet kan worden. De langstlevende kan er in zo'n geval voor kiezen de wettelijke verdeling ongedaan te maken (artikel 4:18 lid 1 BW). Hiervoor geldt een fatale termijn van drie maanden, die begint te lopen op de sterfdatum.

De ongedaanmaking kan niet een gedeelte van de nalatenschap betreffen: de keuze bestaat uit wel of niet ongedaan maken. Is de termijn van drie maanden echter verlopen, dan kan Linda de nalatenschap nog wel verwerpen. Ook door de verwerping wordt de verdeling ongedaan gemaakt. Na de ongedaanmaking op grond van artikel 4:18 BW is Linda nog wel erfgenaam en na verwerping niet meer. De bevoegdheid om ongedaan te maken kan niet bij testament worden uitgesloten.

De ongedaanmaking vindt plaats doordat Linda bij de notaris een daartoe strekkende verklaring aflegt. Van die verklaring wordt een notariële akte opgesteld en daarvan wordt een afschrift ingeschreven in het boedelregister van de laatste woonplaats van de overledene (artikel 4:18 lid 1 BW juncto artikel 4 Besluit boedelregister). Pas door de inschrijving komt de ongedaanmaking tot stand. De verklaring van ongedaanmaking moet binnen drie maanden na het overlijden zijn ingeschreven in het boedelregister. In dit boedelregister is ingeschreven bij welke notaris een nalatenschap in behandeling is (artikel 4:186 lid 2 BW). De boedelregisters worden gehouden door de griffies van de

'Wilsbeschikking', kunstwerk van Chantal Hendriksen.

rechtbanken. Indien Linda niet zelf naar het notaris kantoor kan komen om de ongedaanmakingsverklaring af te leggen, dan kan de verklaring slechts in naam van haar worden afgelegd op grond van een voor dit doel schriftelijk verleende volmacht.

Na de ongedaanmaking ontstaat een onverdeeldheid waartoe Linda en de kinderen tezamen zijn gerechtigd. Deze onverdeeldheid wordt beëindigd door een (akte van) verdeling tussen Linda en de drie kinderen. In onze casus heeft Linda geen gebruikgemaakt van de mogelijkheid om (binnen drie maanden) de wettelijke verdeling af te wijzen.

STIEFFAMILIEGEVAAR

De wetgever heeft zich gedurende het wetgevingsproces zorgen gemaakt over wat genoemd wordt het 'stieffamiliegevaar'. Met het oog daarop zijn de wilsrechten in de wet opgenomen (artikelen 4:19 tot en met 4:22 BW). De bestrijding van het stieffamiliegevaar kent twee aspecten:

- verzekeren dat goederen in de familie blijven;
- verzekeren (tot op zekere hoogte) dat de vordering zal worden voldaan.

Met het ontwerpen van de wilsrechten werd beoogd een evenwicht te brengen in enerzijds het recht van de langstlevende om ver-

zorgd achter te blijven en anderzijds het recht van een kind om te erven van de eigen ouder en goederen uit de nalatenschap van die ouder te verkrijgen. Dat is ook de reden dat de wilsrechten vervallen bij overdracht van de vordering door een kind (artikel 4:25 BW).

Het onderstaande voorbeeld is een situatie waarin het stieffamiliegevaar zou kunnen spelen, als er geen wilsrechten in de wet zouden zijn opgenomen:

Na Frans' overlijden is Linda van het Hof getrouwd met Charles Montis. Ook Charles en Linda hebben geen testament gemaakt, zodat bij het overlijden van één van hen de wettelijke verdeling van toepassing is. Als Linda overlijdt, verkrijgt Charles van rechtswege alle goederen van Linda's nalatenschap onder de verplichting de schulden te voldoen. Hierdoor verdwijnen de goederen uit Frans' nalatenschap, voorzover nog aanwezig bij Linda's overlijden, uit de familie Van het Hof en vererven naar Charles. En zo vissen Wim, Paul en Marlies achter het net als zij bepaalde spullen uit hun vaders nalatenschap hadden willen hebben.

Wilsrechten zijn rechten die de bevoegdheid verlenen om door een wilsuiting rechten of aanspraken te doen ontstaan of te doen tenietgaan. Voorbeelden van wilsrechten zijn de rechten om een erfenis te verwerpen of

om een beroep te doen op de legitieme portie. De wijze waarop de volgende vier wilsrechten worden uitgeoefend is door de wet niet aan een vorm gebonden, zodat een briefje meestal voldoende zal zijn. Door een beroep te doen op een wilsrecht ontstaat recht op overdracht van bepaalde goederen uit de nalatenschap van Frans, maximaal ter waarde van de vordering (inclusief verhoging). Door deze wijze van voldoening (inbetalinggeving) gaat de vordering teniet.

Tot het moment dat een kind een beroep kan doen op een wilsrecht heeft het een vorderingsrecht dat recht geeft op een geldsom, ontstaan door hetzij de wettelijke verdeling, hetzij door een beroep van het kind op de legitieme portie. Zodra een kind beroep kan doen (en daadwerkelijk doet) op een wilsrecht, ontstaat een recht op goederen. Die goederen worden geleverd al dan niet onder voorbehoud van het verzorgingsvruchtgebruik.

Het eerste (bloot-eigendoms)wilsrecht (artikel 4:19 BW) ontstaat wanneer de langstlevende ouder (Linda) in ondertrouw gaat. Op grond van dit wilsrecht heeft ieder van de kinderen het recht om van Linda overdracht te verlangen van bepaalde goederen uit de nalatenschap van Frans, ter waarde van de door de wettelijke verdeling ontstane vordering en verhoging. Omdat de vordering dan nog niet opeisbaar is wordt een vruchtgebruik op goederen voorbehouden ten behoeve van Linda, tenzij zij daarvan afziet. De modaliteiten van dit vruchtgebruik worden gegeven door de wet (artikel 4:23 BW).

Zolang de vorderingen van de kinderen niet opeisbaar zijn, wordt ten behoeve van Linda (of Charles, in geval van het derde wilsrecht) het vruchtgebruik op de verlangde goederen voorbehouden. Dit gebeurt automatisch, tenzij Linda of Charles daarvan expliciet afziet. Bij testament is het mogelijk de wilsrechten geheel uit te sluiten, te beperken of juist uit te breiden (artikel 4:25 lid 6 BW). Het is zelfs mogelijk om per kind verschillend met wilsrechten om te gaan. In onze casus hadden Frans, Linda en Charles echter geen testament gemaakt, zodat de wilsrechten van toepassing waren in de vorm zoals zij door de wetgever zijn ontwikkeld.

Het niet-uitoefenen van een wilsrecht bij de eerste gelegenheid die zich voordoet, doet niets af aan de bevoegdheid later een beroep te doen op één van de andere wilsrechten, zodra dat mogelijk is. Voordat de op basis van een wilsrecht verlangde goederen mogen worden overgedragen, moeten alle kinderen daarvan op de hoogte worden gesteld (artikel 4:17 en 25 BW). Om onzekerheid te voorkomen, kan Linda of Charles aan de kinderen een redelijke termijn stellen waarbinnen een verzoek tot overdracht moet worden gedaan. Verloopt deze termijn ongebruikt, dan vervalt het wilsrecht. In artikel 4:24 BW wordt bepaald over welke goederen de wilsrechten zich uitstrekken. Expliciet uitgezonderd zijn goederen die van de zijde van Charles in een eventuele huwelijksgoederengemeenschap tussen Linda en Charles zijn gevallen.

Indien een kind met lede ogen moet aanzien dat de langstlevende na het overlijden op grote voet is gaan leven, dan is beroep doen op een wilsrecht – zodra dat mogelijk is – de beste oplossing. Aan de opsomming hiervoor van extra in het testament op te nemen opeisbaarheidsgronden is te zien dat het notariaat ook geworsteld heeft met de wens om verkwisting te kunnen pareren. Het opnemen van verkwisting als opeisbaarheidsgrond in een testament is niet te adviseren, omdat het begrip niet objectiveerbaar is. Een mogelijke oplossing is bij testament de langstlevende te verplichten om zekerheid te stellen voor de vorderingen van de kinderen. In de praktijk blijkt dat de meeste echtgenoten zover niet willen gaan.

OVERGANGSRECHT

De wettelijke verdeling (plus de daarbijbehorende verhoging en ongedaanmaking) en de wilsrechten zijn van toepassing indien de nalatenschap is opgevallend na 1 januari 2003, dus bij overlijden na 1 januari 2003. Indien er een testament is gemaakt voor 1 januari 2003, dan is de door artikel 4:13 lid 1 BW voorgeschreven *buitentoe passingverklaring* (van de wettelijke verdeling) meestal niet opgenomen. In dat geval zou in principe de wettelijke verdeling van toepassing zijn. Als in het bewuste testament een legaat van het vruchtgebruik van de gehele nalatenschap ten behoeve van de langstlevende is opgeno-

men, dan kan door uitleg van het testament worden geconcludeerd dat afdeling 1 van titel 3 van Boek 4 niet van toepassing is (4:46 BW).

Voor de gewijzigde legitieme geldt in principe ook onmiddellijke werking (artikel 68a Ow NBW), maar ook hier kan via uitleg bepaald worden dat de testateur de legitieme naar oud recht heeft bedoeld.

SAMENVATTING

Door de wettelijke verdeling krijgen kinderen een (in principe) niet-opeisbare vordering op de overlevende ouder. De verdeling kan door de overlevende ouder ongedaan gemaakt worden. Hij of zij moet hierover binnen drie maanden een beslissing nemen. Indien de langstlevende hertrouwt of een geregistreerd partnerschap aangaat, wordt het stieffamiliegevaar actueel. Hiervoor zijn de situaties beschreven waarin vier verschillende wilsrechten kunnen ontstaan. In deze situaties komt een kind voor de keuze te staan om het aan de orde zijnde wilsrecht wel of niet uit te oefenen.

Door het maken van een testament kunnen de wettelijke verdeling en de wilsrechten worden aangepast aan de specifieke omstandigheden. Ook kan de wettelijke verdeling geheel buiten toepassing worden verklaard. Door handig gebruik te maken van de mogelijkheden, kan de positie van de langstlevende nog meer versterkt worden, of kan juist meer accent worden gelegd op het aan de kinderen laten toekomen van goederen. Ook kan met behulp van een testament een aanzienlijke belastingbesparing worden bereikt. ●

JohnTrain BV feliciteert

De Koning & Mulder Advocaten
(Amsterdam, Rotterdam)
met de opening van het nieuwe kantoor.

Wij wensen jullie een behouden vaart!

JohnTrain BV is gespecialiseerd in
bedrijfsadvies voor de advocatuur, zoals:

- Start-up, ontvlechting
- Opstellen business plan t.b.v. maatschapsfinanciering
- Bedrijfsdoorlichting, analyse
- Ontwerp en implementatie van managementsystemen en rapportages
- Rendementsverbeteringen
- IT, internet en telecom

Meer informatie:

Frank de Jong (06 – 51 416 371) of
Jeroen van Ingen (06 – 25 304 359)
JohnTrain BV, e-mail: info@johntrain.com
Tel.: 020 – 419 62 59 - Fax: 020 – 419 59 83

Heeft uw kantoor nog
goede voornemens met u?

VOXIUS
VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

WWW.VOXIUS.NL

TEL 010 - 240 06 05

Schalke & Partners

Bedrijfsrechtelijke

BEWIJST WAT U EIST

Schalke & Partners bv
Postbus 2215, 4800 CE Breda
T. 076-5221144 / F. 076-5221264 / E. info@schalkenl.nl / W. www.schalkenl.nl

Wij leveren u medische argumenten

De afgelopen tien jaren werden de meest
uiteenlopende problemen aan onze artsen voorgelegd.
Een greep uit de dagelijkse praktijk:

De operatie van mijn cliënt liep slecht af. Was de
behandeling zorgvuldig?

De erfenamen van mevrouw stellen dat zij na de brand
langer bleef leven dan meneer. Is dat juist?

Is de lichamelijke schade van mijn cliënt juist getaxeerd en
hoe waardeert u zijn smart?

De verzekeringsmaatschappij stelt dat de betrokkene
zelfmoord pleegde. Was het geen ongeval?

De werknemer van mijn cliënt beweert dat hij niet meer
kan werken. Kan hij niet net zo veel als vroeger?

De verzekeringspolis schrijft arbitrage voor. Kunt u een
arbitrer leveren?

MEDISCH ADVIESBUREAU

BINS

dr. mr. J.W.Bins, arts RGA

Laan 20
2512 GN Den Haag
tel 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
e-mail j.w.bins@wxs.nl
www.binsmedical.com

TOGA
utelier
Schout & Katsantonis

www.toga.net

- Rijksleverancier
- Tegenwoordig van de beste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Betrouwbare bijhouding toga

Industrieweg 51 3044 AS Rotterdam
Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

Dutch Legal Terminology in English

Tony Foster, *Dutch Legal Terminology in English; A Practical Reference Guide*
Uitgeverij Academic Press Leiden, 2003, 168 pp.;
ISBN: 90-74372-24-4; 39,95 euro.

Het vertalen van juridisch Nederlands in behoorlijk juridisch Engels is geen sinecure. Wie in alle opgewektheid een begrip als 'absoluut recht' wil vertalen met 'absolute right' komt bedrogen uit. Het is, aldus Tony Foster, de auteur van het boek en werkzaam als taalkundige aan de Leidse Universiteit, een 'real right'. Het boek is geschreven in de Engelse taal en onderverdeeld in 19 hoofdstukken die ieder een klein stukje van het Nederlandse recht zeer verhalend samenvatten. In de marge ziet de lezer de relevante Nederlandse termen. Dat gaat als volgt:

<i>Incapacity</i> ¹⁵ is the inability to perform	¹⁵ handelingsonbekwaamheid
<i>Inviolable juridical acts.</i> ¹⁶ <i>Minors,</i> ¹⁷	¹⁶ onaantastbare rechtshandelingen
<i>Persons in ward</i> ¹⁸ and those placed, by	¹⁷ minderjarigen ¹⁸ onder curatele
<i>judicial order,</i> ¹⁹ in an institution for the	¹⁹ op grond van een rechterlijk bevel
<i>insane</i> ²⁰ are incapable. ²¹	²⁰ psychiatrische inrichting
	²¹ handelingsonbekwaam

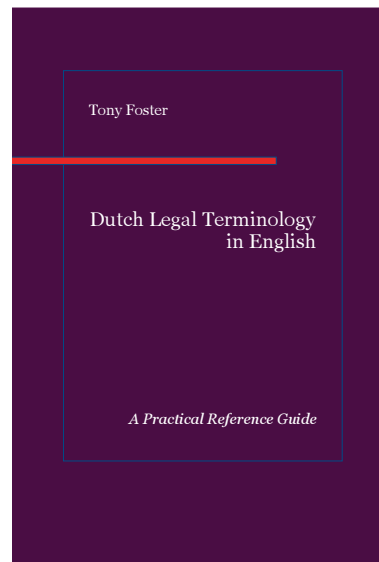
Zouden we de tekst van het boek terugvertalen in het Nederlands dan kreeg je een wel heel beknopte samenvatting van het Nederlands recht, maar de kracht van het boek ligt dan ook ergens anders: wie een (telefoon-)gesprek met Engelssprekende cliënten of relaties moet voeren weet vaak in grote lijnen welke onderwerpen aan de orde zullen komen. Puttend uit eigen ervaring nam ik dan een gewoon N/E woordenboek bij de hand en schreef de woorden waarvan ik dacht dat ze in het gesprek aan de orde zouden kunnen komen op een blaadje. Een gesprekkel van jewelste en niet erg effectief. Eerstens was de vertaling vaak een keuze uit vele mogelijkheden, maar ten tweede ontbrak de juiste context. In dit boek vinden we de correcte woorden in de correcte omgeving. Wie bijvoorbeeld een arbeidsrechtzaak heeft te behandelen en ook waarschijnlijk moet gaan procederen, kan de hoofdstukken Sociaal Recht en Burgerlijk Procesrecht erbij nemen om een behoorlijk eind op weg te geraken.

GATEKEEPER IMPROVEMENT ACT

Het probleem blijft of een Nederlands woord nu wel of niet moet worden vertaald. Het begrip 'draaideurconstructie' heeft bepaald geen evenknie in het Engels. Op pag 37 is de term 'draaideurconstructie' onvertaald gelaten met daarachter de -letterlijke- vertaling 'revolving doorconstruction', maar de Engelse client/ relatie zal daarmee net zo min uit de voeten kunnen als de Nederlandse gesprekspartner

met het Nederlands equivalent. Wel handig zou dan zijn dat het begrip wordt omschreven. Op de pagina 40 wordt de Wet verbetering Poortwachter zonder enig voorbehoud vertaald met de Gatekeeper Improvement Act, zij het in dit geval wel voorzien van een omschrijving.

Het boek beleeft een tweede druk en in dat opzicht is het jammer te zien dat er toch nog wat slordigheden instaan die bij een kritische revisie hadden kunnen worden ver-

meden. Zo is proefperiode beter bekend als proeftijd (p. 32); een begrip als Regionaal Directeur voor de Arbeidsvoorziening (p. 37) is niet meer van deze tijd; het CWI is volgens mij echt *Centre for Work and Income* in plaats van *Council for Work and Income*; en dat een 'employer who wishes to terminate employment unilaterally does not need permit to give notice in the case of termination by mutual consent, lijkt me innerlijk tegenstrijdig. Een vertaling als 'permanente' ontwijking van de relatie (p. 44) is niet de term waaraan juristen refereren, en op diezelfde pagina wordt in een echtscheidingsprocedure in plaats van de begrippen verzoeker/verweerder gewerkt met eiser/gedaagde. In het hoofdstuk strafrecht wordt 'community service' vertaald met 'dienstverlening' waar 'taakstraf' correct zou zijn geweest (p. 80). Wie ooit gehoord heeft van het Bureau Rechtsbijstandvoorziening mag het zeggen. Ik ken het zelf alleen maar als Buro voor Rechtshulp of Raad voor Rechtsbijstand.

Het is maar een greep, maar ik zou me voor kunnen stellen dat dat in een derde druk, en dat verdient het boek zeker, nog eens zorgvuldig wordt gescreend. Al met al een mooi – in hardcover, met fraai rood leeslintje – en nuttig uitgevoerd boek.

WANBELEID KAN WÉL AANSPRAKELIJKHEID VESTIGEN

In Advocatenblad 2003-17, p. 756-757 schreef redactielid Georg van Daal – naar aanleiding van HR 4 april 2003, NJ 2003, 538; JOR 2003, 134 i.z. Skipper Club Charter BV / Jaarsma – over de vraag of een veroordeling door de Ondernemingskamer in de kosten van een enquête automatisch betekent dat de bestuurder van de betrokken rechtspersoon persoonlijk een ernstig verwijt treft in de zin van art. 2:9 BW wegens onbehoorlijke taakvervulling
Prof. mr. W.J. Slagter is een andere mening toegedaan dan Van Daal, maar de laatste is bepaald niet overtuigd.

De kop van het commentaar van mr. Georg van Daal, 'Wanbeleid vestigt geen aansprakelijkheid', is door haar (onvermijdelijke) kortheid en ongenueanceerdheid misleidend. In de eerste plaats ging het in dit geval niet om wanbeleid ex art. 2: 355-356 BW (enquête-recht) maar om onjuist beleid ex art. 2: 354 BW. In de tweede plaats wekt de kop de indruk, die door de tekst bevestigd wordt, dat materieel een uitspraak omtrent wanbeleid geen basis kan scheppen voor een civiele aansprakelijkheid ex art. 2: 9 of uit wanprestatie (jegens de vennootschap, waarmee de bestuurder een arbeidsovereenkomst heeft gesloten) of uit onrechtmatige daad (jegens aandeelhouders, tenzij er slechts sprake is van afgeleide schade in de zin van Poot-ABP). Ook dit is onjuist, omdat het hier niet om de

materiële vraag gaat of de vaststelling van wanbeleid leidt tot aansprakelijkheid van bestuurders, maar om de bewijsrechtelijke vraag of de vaststelling van wanbeleid in een daaropvolgende procedure tot aansprakelijkheid van de bestuurders kan bijdragen tot het bewijs van die aansprakelijkheid.

De vraag of een uitspraak in een enquête-procedure kan dienen als een voorportaal voor een civiele procedure tot aansprakelijkheid voor schade, is te vergelijken met de vraag of ook een tuchtrechtelijke procedure tegen een beoefenaar van een vrij beroep kan dienen als een voorportaal voor een aansprakelijkheidsprocedure. Tot tweemaal heeft de Hoge Raad¹ reeds beslist, dat het oordeel van de tuchtrechter over het handelen van een beroepsbeoefenaar in een civiele procedure een rol kan spelen bij de beantwoording van de vraag, of de beroepsbeoefenaar aansprakelijk is. Zo'n uitspraak levert een vermoeden op maar niet meer dan dat, maar ook niet minder dan dat. Hetzelfde geldt voor een uitspraak van de OK, waarbij in het kader van een enquêteprocedure onjuist beleid of wanbeleid is vastgesteld. Daarbij moeten echter drie nuanceringen worden aangebracht.

Indien de OK heeft uitgesproken dat er sprake is geweest van wanbeleid of onjuist beleid komt daarmee nog niet vast te staan dat de bestuurder jegens de vennootschap schadevergoeding verschuldigd is. De enquêteprocedure is immers een verzoekschrift-

procedure met een onvoldoende contentieus karakter (de procedure wordt gevoerd tussen de klagende aandeelhouders en de vennootschap, zodat de bestuurder geen procespartij is). Zo'n vaststelling door de OK levert wel een vermoeden op, dat voor tegenbewijs door de aangesproken bestuurder vatbaar is.

Indien het oordeel van de OK, dat er sprake is geweest van wanbeleid, slechts is gebaseerd op het onweerlegbare vermoeden van art. 2: 138/248 lid 2 BW (slechte administratie of jaarrekening niet gepubliceerd), dan levert die uitspraak van de OK zelfs geen vermoeden op dat de bestuurder zich heeft schuldig gemaakt aan onbehoorlijke vervulling van de aan de bestuurder opgedragen taak.

Indien de betrokkene zowel grootaandeelhouder is als bestuurder en de hem verweten gedragingen hem niet betreffen als bestuurder maar als grootaandeelhouder, kan uit het oordeel van de OK dat de betrokkene als grootaandeelhouder (dus als a.v.a.) zich schuldig heeft gemaakt aan wanbeleid, nog geen vermoeden opleveren dat de betrokkene ook als bestuurder wanbeleid heeft gepleegd.

Juist die laatste nuancering speelde een rol in de zaak van Skipper Club Charter BV / Jaarsma. Daarom kunnen uit het arrest van de Hoge Raad niet de algemene conclusies worden getrokken die van Daal trekt. Dit neemt niet weg dat zijn artikel overigens veel nuttige informatie verschaft.²

NASCHRIFT GEORG VAN DAAL

Slagter verwijt mij stellingen die ik niet heb ingenomen. De kop 'Wanbeleid vestigt geen aansprakelijkheid' is inderdaad kort maar de tekst eronder maakt zonneklaar dat ik uitsluitend spreek over aansprakelijkheid ex art. 2:9 BW van functionarissen die lijdend voorwerp zijn geweest in een enquêteprocedure. Ik stel namelijk tweemaal de vraag of de veroordeling van een functionaris van een rechtspersoon in de kosten van onderzoek automatisch aansprakelijkheid in de zin van art. 2:9 BW met zich brengt. Neen, luidt het antwoord. Ik kan dat niet algemeen genoeg

stellen. Daarnaast vermeld ik art. 2:9 BW nog tien keer. Verzuim of onrechtmatige daad noem ik nergens. Ik spreek bovendien uitdrukkelijk van onjuist beleid in de zin van art. 2:354 BW (p. 756, rechterkolom, onder). Art. 2:354 BW noem ik zelfs al in mijn eerste volzin. De relevantie van Slagters 'in de eerste plaats' in de derde volzin van zijn reactie is dus ver te zoeken.

Juist Slagters kop 'Wanbeleid kan wél aansprakelijkheid vestigen' is misleidend, nu het zelfs theoretisch onmogelijk is dat wanbeleid aansprakelijkheid in de zin van art. 2:9 BW vestigt. Tot een dergelijke aansprake-

lijkheid van een functionaris kan immers, zoals juist het arrest Skipper Club / Jaarsma uitdrukkelijk onderstreept, de feitenrechter uitsluitend in een contentieuze procedure concluderen als die functionaris, alle omstandigheden in aanmerking genomen, een ernstig verwijt treft (de Staleman / Van de Ven norm). Iedere andere benadering wordt, zoals het hof juist in de hier besproken casus overkwam, door de Hoge Raad afgestraft.

Slagters parallel met geslaagde tuchtprocedures tegen vrije beroepsbeoefenaren als basis voor hun beroepsaansprakelijkheid

vind ik ver gezocht. Het gaat hier immers niet over beroepsaansprakelijkheid en een enquêteprocedure heeft wat mij betreft geen raakvlakken met interne tuchtrechtelijke procedures van de organisaties van vrije beroepsbeoefenaren.

Met Slagter kan ik het wél eens zijn dat feiten die in de enquêteprocedure de doorslag gaven tot een kostenveroordeling wegens onjuist beleid, in een contentieuze procedure rond art. 2:9 BW – mede – als bewijs ten grondslag zouden kunnen worden gelegd aan de conclusie dat er sprake is van een ernstig verwijt aan het adres van de

betrokken functionaris. Dan vestigt nog steeds niet het wanbeleid of het onjuiste beleid de aansprakelijkheid, maar is die aansprakelijkheid ex art. 2:9 BW – mede – gebaseerd op de feiten die ook de enquêterechter noopten tot een veroordeling.

Ten slotte plaatst Slagter de kanttekening dat er zelfs geen vermoeden van een ernstig verwijt in de zin van art. 2:9 BW bestaat als het oordeel van de Ondernemingskamer alleen op het onweerlegbaar vermoeden van art. 2:138/248 lid 2 BW is gebaseerd. Deze opmerking lijkt mij van een erg hoog academisch gehalte. Aansprakelijkheid ex art. 2:9

BW (die alleen bestaat voor de schade die causaal verband houdt met het verweten handelen) is alsdan namelijk een mindere zorg van de functionaris, nu hij bij zo'n onweerlegbaar vermoeden in beginsel aansprakelijk is voor het gehele faillissementstekort.

NOTEN

- 1 HR 15 november 1996, NJ 1997, 151 (accountant) en HR 10 januari 2003, NJ 2003, 537 (notaris).
- 2 Ter aanvulling: het door Van Daal in noot 11 genoemde arrest van de Hoge Raad van 29 november 2002 is inmiddels gepubliceerd in NJ 2003, 455. Het arrest HR 4 april 2003 i.z. Skipper Club Charter BV is inmiddels besproken door F. Veenstra, *Ondernemingsrecht* 2003-10, p. 382-385.

GEEN TOEVOEGINGEN MEER VOOR MIJN KANTOOR

De Amsterdamse advocaat Wolters maakt duidelijk waarom zijn kantoor na ruim een kwart eeuw geen toevoegingen meer zal doen.

F.W.P. Wolters

advocaat te Amsterdam

Van, naar ik meen, Afshin Ellian, strafrecht-geleerde en columnist van NRC Handelsblad, is de uitspraak dat de verzorgingsstaat heeft geleid tot collectief gebedel. Ook de Orde bedelt sinds jaar en dag om verhoging van de toevoegingsvergoedingen. Dat bedelen heeft een nadeel: wie bedelt is afhankelijk van de aalmoes van de gulle gever. Een voorbeeld.

In 1999 vroeg de NOvA om verhoging van de toevoegingsvergoedingen naar een bedrag van f 180 per uur. Daarop werd door staatssecretaris Cohen van Justitie een verhoging naar slechts f 154 per uur toegezegd, maar... voor de rest van de voorgehouden worst moest eerst nog een kunstje worden gedaan: 'Nou, laten we eerst constateren dat dit een mooie stap is. En die stap heb ik bepaald niet met tegenzin gezet. Als het gaat om nieuwe aanwas van sociaal advocaten, moet hier wel effect van uitgaan. Maar ik twijfel er niet aan dat de advocatuur zal blijven zeggen dat dit niet genoeg is. Het eerste wat ik dan denk is: dan moeten jullie ook eerst eens even heel goed naar allerlei kwalitatieve aspecten gaan

kijken' (Advocatenblad 200-1).

De suggestie die hier van uit gaat is rond uit schandalig. Zonder enig onderzoek dat aantoonde dat de kwaliteit van de sociale advocaten achterblijft bij die van de asociale, wordt de eerste groep, nog altijd een substantieel deel van de balie, ten onrechte publiekelijk gestigmatiseerd met een door de staatssecretaris verstrekt bewijs van onvermogen.

Vanwege deze stigmatisering wil Cohen een systeem waarin de Orde individuele advocaten of kantoren kan aanspreken op de kwaliteit van de rechtshulp. Cohen vindt weliswaar dat de kwaliteitsvraag zich niet moet beperken tot de groep sociale advocaten, maar vervolgt niettemin: 'Ik praat nu met de advocatuur over een kwaliteitszorgsysteem. Naarmate duidelijker is dat daar echt aan wordt gewerkt zal het voor mij gemakkelijker zijn het kabinet ervan te overtuigen dat een verder stijging urgent is.'

Van de zijde van de NOvA komt geen verzet. Integendeel. Op 4 maart 2002 verrast de NOvA bij monde van de Algemene Raad vriend en vijand met een convenant, waarin voor € 4,36 meer de vrijheid en onafhankelijkheid van de sociale advocatuur wordt versjacherd, want in dit convenant wordt door de NOvA met de Raden voor Rechtsbijstand en het Ministerie van Justitie afspraken worden gemaakt ten behoeve van de deze 'zelf-evaluatie' en deze 'auditing'.

Korte tijd later, in juni 2002 wordt door mr. Van Staden ten Brink voor de Haagse Jonge Balie aan deze ontwikkeling een principiële beschouwing gewijd waarin wordt betoogd dat en waarom deze 'audits' moeten worden gezien als de vijanden van de vrije advocatuur (Advocatenblad 2002-16). Maar naar aanleiding daarvan blijft het oorverdovend stil.

Hoe terecht er is gewaarschuwd, wordt in augustus 2003 duidelijk als de Landelijk Deken zich laat ontvallen: 'Laten we wel wezen, toevoegingsadvocaten zijn aan alle kanten ingesnoerd: we hebben de eigen regels van de Orde, de audits die men moet ondergaan om de verhoging van de toevoegingsvergoedingen te krijgen en de inschrijvingsvoorwaarden voor de Raden voor Rechtsbijstand. Met andere woorden is privaat is helemaal niet zo privaat. De overheid heeft er, zij het indirect, erg veel greep op. Zoveel greep zelfs dat wij erg veel moeite hebben om beroepsgenoten blijvend aan dat systeem te binden' (Advocatenblad 2003-15). Tja, wat heet: werkte 1994 nog 81 % van de advocaten voor een aalmoes, in 2002 was dat 53 % (4) NJB 2003-35). En dan is daar de Memorie van Toelichting op de justitiebegroting 2004, waarin met zoveel woorden staat te lezen: 'In de aanloop naar de implementatie van een intergraal kwaliteitszorgsysteem dat in 2006 op de gehele advocatuur van toepassing is, zullen in de periode 2004 – 2006 de kwaliteitseisen in de gesubsidieerde rechtsbijstand verder worden aangescherpt. Vanaf 1 januari 2004 zullen de kwaliteitsei-

sen, zoals zijn overeengekomen in het in 2002 afgesloten convenant tussen Justitie, raden voor rechtsbijstand en de Nederlandse Orde van advocaten, een voorwaarde zijn om te kunnen deelnemen aan het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Vanaf dat moment is het aan de beroepsgroep zelf, in overleg met de raden van rechtsbijstand, om zorg te dragen dat in 2006 sprake zal zijn van het bovengenoemde integraal kwaliteitszorgsysteem.'

Met deze voorwaarde wordt door de Raden van Rechtsbijstand afgedreigd wat de NOvA langs normale weg niet kan bewerkstelligen. Immers, de audits zijn niet bij verordening geregeld en daarom kan de NOvA het ondergaan van de audits niet afdwingen. En de NOvA, zich gedragend als handlanger van de Raden voor Rechtsbijstand en het ministerie van Justitie richt een auditburo op dat 80 auditors heeft opgeleid (Jaarverslag NovA 2002). Het is onbekend aan de hand van welke criteria deze zogenaamde auditors worden gerekruteerd. Behoort daartoe een psychologische test en vragen naar de beweegredenen? Dat het advocaten zijn maakt hen niet per definitie geschikt voor dit soort werk, dat individuele advocaten met een groeiende, ongeken- de en ongecontroleerde macht bekleed.

'Groeiend', door de aangekondigde verscherping voor de gehele advocatuur, die in het licht gezien kan worden van de volgende uitspraak van mr. P.H. Holthuis, directeur-generaal Wetgeving, Rechtspleging en Rechtsbijstand van het Ministerie van Justitie: 'Wanneer wetten konden spreken, zouden ze klagen over advocaten' (Advocatenblad 2003-11).

'Ongekend', want er is geen verordening maar slechts een Steunpunt Kwaliteitszorg Initiatieven Rechtsbijstand (SKIR) dat beweert een praktijkrichtlijn te ontwikkelen. Die praktijkrichtlijn is een verzameling regels of normen, die betrekking heeft op de dienstverlening door een advocaat. Deze praktijkrichtlijn is gebaseerd op de Verordeningen, de Gedragsregels 1992 en de Minimumnormen NOvA 2000, aangevuld met enkele essentiële aspecten van kwaliteitszorg (Brief SKIR van 3 december 2002). En, welke de door de auditors gehanteerde instructie of leidraad ook mag zijn, deze is geen resultaat van een behoorlijke besluitvorming binnen de beroepsgroep, zoals dit wel min of meer het geval is voorafgaand aan het tot stand komen van verordeningen.

'Ongecontroleerd', omdat de auditors samen in het geheim van hun 'raadkamerij' beslissen of de auditverklaring wordt geweigerd dan

wel dat aan 'verbeterpunten' voldaan moet worden. In bezwaar of beroep is niet voorzien. En er is ten slotte geen enkele reden aan te nemen dat de audits beperkt blijven tot het proces van de dienstverlening en zullen blijven buiten het domein van de verordeningen betreffende de vakinhoudelijke kwaliteit van de advocaat (Jaarverslag NOvA 2002), omdat volstrekt onbegrijpelijk is hoe het een van het ander is te scheiden.

Vanaf 1976 verleende ik krachtens toevoeging rechtsbijstand aan min- en onvermogens. Zo heb ik ten koste van mijn omzet bijgedragen aan het realiseren van het grondrecht als bedoeld in art. 18 lid 1 van de Grondwet. Maar dat is nu voorbij. Een dezer dagen kreeg ik een briefje van een lid van de Raad van Toezicht, dat mij aanspoorde een audit aan te vragen. Zonder dat een audit is aangevraagd worden door de Raad voor Rechtsbijstand aan mijn kantoor geen toevoegingen meer verstrekt, zo wordt er gedreigd; alsof ik iets verkeerd had gedaan. Zo wordt de wereld op z'n kop gezet met een onzinnig dreigement. Voor toevoeging is een daaraan voorafgaand verzoek om toevoeging noodzakelijk. Het lid van de Raad van Toezicht had natuurlijk ook wel kunnen bevroeden dat ik gezien het voorgaande niet meer om toevoeging zal verzoeken.

KLAGEN OVER RECHTERS, HOE MOET DAT?

mr.A.M.T.Denekamp-Mulder

landelijk coördinator uitvoering klachtenregelingen voor de Raad voor de rechtspraak

In *Advocatenblad* 2003-21 is redactielid Georg van Daal op zoek naar een handleiding over hoe te klagen over rechters. Het door hem kritisch besproken boek *De rechter bewaakt. Over toezicht en rechters* (serie rechtspleging KUN, uitgeverij Kluwer) blijkt hier niet in te voorzien. Het is jammer dat Van Daal niet het eerder uitgebrachte boekje in dezelfde serie heeft gelezen *Het recht om te klagen. Een bijzondere vorm van rechtspleging*. De bijdrage van professor P.P.T. Bovend'Eert daarin, 'Klachtenregelingen ten aanzien van de rech-

terlijke macht', had hij zeker interessant gevonden. Gelukkig is er een nog handzame- re en snellere oplossing. In de klachtenrege- ling van ieder gerecht wordt de procedure uitgebreid beschreven. Via www.rechtspraak.nl is er een directe toegang. Hieronder in het kort de hoofdpunten op een rij

Sinds 1 januari 2002 hebben de gerechten elk een eigen klachtenregeling, gebaseerd op een landelijk model, en dus nagenoeg gelijk van inhoud. De eerste alinea van art. 2 van de regeling luidt: 'Eenieder heeft het recht om over de wijze waarop het gerecht zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem heeft gedragen, bij het bestuur een klacht in te die-

nen(...)'. Dat betekent dat ook over het optre- den van een rechter kan worden geklaagd. Dat wordt in art. 2 lid 3 zelfs expliciet aange- geven.

Het bestuur van het gerecht waar de betrokken rechter werkzaam is, oordeelt over de gegrondheid van de klacht. De regelingen voorzien niet in de mogelijkheid van het opleggen van een sanctie. Dit laatste neemt echter niet weg dat de president aanleiding zou kunnen zien om – bij een gegronde klacht over een gedraging van een rechter – een tuchtrechtelijke maatregel te nemen of te bevorderen.

Na twee jaar ervaring in de praktijk kan worden geconcludeerd dat het aantal klach- ten dat tegen het optreden van rechters wordt ingediend, een stijgende lijn vertoont.

Het is nog te vroeg om exacte cijfers over aantallen te kunnen geven maar volgens eigen opgave van de gerechten is in een aantal gevallen de klacht gegrond bevonden. In die gevallen zijn excuses aangeboden, hetzij door de betrokken rechter zelf, hetzij door het gerechtsbestuur. In enkele gevallen gebeurde dit tijdens een gesprek met de president, waar klager in aanwezigheid van de betrokken rechter is gehoord (art. 8).

Een probleem dat bij het klagen over het optreden van rechters regelmatig naar voren komt is dat de klacht (deels) gaat over de inhoud van een rechterlijke beslissing (vonnis, arrest, beschikking, uitspraak) of over een processuele beslissing of over de motivering van een van beide. Daarover kan niet worden geklaagd; daartoe staat immers in de regel de mogelijkheid van hoger beroep of

beroep in cassatie open. In de praktijk blijkt echter dat het moeilijk is de grens tussen (de inhoud of de motivering van) een rechterlijke beslissing en andere gedragingen van een rechter scherp te trekken. Een goed voorbeeld is de aanhouding op de rol.

De klachtmogelijkheid bij het gerechtsbestuur staat naast die bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad (op grond van de artikelen 14a tot en met 14e oud van de Wet RO) die van toepassing zijn gebleven in afwachting van een nieuwe 'ombudsregeling' voor rechters. Het is echter niet zo dat de PG een beroepsinstantie is waar een klacht na behandeling door het gerechtsbestuur opnieuw wordt beoordeeld. De PG beoordeelt slechts of de klacht door het betreffende bestuur behoorlijk is behandeld en afgedaan. (*Jaarverslag Hoge Raad 2001/2002, juni 2003*)

NASCHRIFT GEORG VAN DAAL

Ik ben blij dat mijn bespreking van één boek aanleiding heeft gegeven tot zoveel extra nuttige informatie voor de lezers van dit blad.

(advertentie)

BERLAGE LEGAL

Executive search
Loopbaancoaching
Organisatieadvies
www.berlage-legal.nl

Gedegen Onderzoek?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE
RECHERCHE- EN ADVIESBUREAU

010 - 212 49 23
www.dorr-recherche.nl

Besluitenlijst Collegevergadering 28 november 2003

1. MEDEDELINGEN

De deken doet mededelingen over de volgende onderwerpen:

- Verzekeringen rond de klok. Op grond van de uitkomst van onderzoek en de uitkomst van de centrale controle verordeningen ziet de Algemene Raad af van het afsluiten van een vangnetpolis voor beroepsaansprakelijkheid van advocaten die naast hun praktijk werkzaamheden als advocaat verrichten in de privé-sfeer.
- Verhoging toevoegingsvergoeding. De verhoging van de toevoegingsvergoeding in twee tranches heeft als gevolg van langdurige parlementaire behandeling vertraging opgelopen. De Algemene Raad blijft onverminderd met kracht aandringen op voortvarende afwikkeling.
- De jaarstukken van de Stichting Ondersteuningsfonds Advocatuur zijn goedgekeurd door het bestuur en de Algemene Raad.
- Er is een nieuwe Adviescommissie Regelgeving ingesteld onder voorzitterschap van mr. P.J.M. Drion.
- Bij de NMa zijn enkele klachten over Orde-verordeningen gedeponeerd, o.a. gericht tegen het verbod op no cure no pay.
- De Orde heeft geïntervenieerd in een Europeesrechtelijke procedure van Akzo Nobel tegen de Europese Commissie. Het gaat om de positie van de bedrijfsjurist tevens advocaat in dienstbetrekking in verband met zijn privileges.

2. VERKIEZINGEN EN BENOEMINGEN

Mr. M. Meerman-Padt wordt benoemd als plaatsvervangend lid van het Hof van Discipline per 1 december 2003.

Mrs. G.W. Wilbers en L.P.M. Eenens worden benoemd als bestuursleden Stichting Service Organisatie voor Advocaten per 28 november 2003.

Mr. I.F. Schouwink wordt per 1 januari 2004 griffier van het Hof van Discipline.

Mr. J. van der Burgh (Zutphen) is na het vetrek van mr. P. Rollingswier benoemd als lid van de financiële commissie.

3. NO CURE NO PAY

Een concept-verordeningstekst met bijlagen is uitvoerig besproken. In maart 2004 komt de Algemene Raad met een nadere uitwerking.

4. VERORDENING OP DE PRAKTIJKUITOEFENING IN DIENSTBETREKKING

De conceptwijziging van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking is door de Algemene Raad teruggenomen voor bestudering en opheldering van enkele onderdelen.

5. VOORSTEL TOT AANPASSING VERORDENING OP DE BEROEPSAANSPRAKELIJKHEID 1991

Het voorstel tot aanpassing is aangenomen. De aangepaste verordening is vastgesteld. De datum van inwerkingtreding is bepaald op 1 december 2003.

6. REGELING VACATIEGELDEN

Het voorstel voor een honoreringssysteem voor bepaalde functies binnen de Orde wordt aangenomen en vastgesteld.

7. BEGROTING/MEERJARENRAMING

De begroting/meerjarenraming wordt met algemene stemmen vastgesteld.

8. BESLUIT TOT VASTSTELLING FINANCIËLE BIJDRAGE 2004

Het besluit vaststelling financiële bijdrage 2004 wordt unaniem vastgesteld.

9. BELEIDSVOORNEMENS PORTEFEUILLE OPLEIDING 2004 E.V.

De beleidsvoornemens van de portefeuille opleiding zijn toegelicht en besproken.

10. WIJZIGINGSVERORDENINGEN VOOR STAGEVERORDENING 1988 EN VERORDENING OP DE PERMANENTE OPLEIDING; WIJZIGING EXAMEN-REGLEMENT, 'BESLUIT AANMERKEN ALS OPLEIDING' EN 'BESLUIT ZWANGERSCHAP EN BEVALLING EN ADVOCATEN IN HET BUITENLAND' EN NOTEN BIJ ADVOCATENWET, VERORDENING OP DE PERMANENTE OPLEIDING EN STAGEVERORDENING

Het College stelt de gewijzigde verordeningen vast. De ingangsdatum van de verordeningen is vastgesteld op 1 januari 2004.

11. OPENSTELLING CURSUSAANBOD PERMANENTE OPLEIDING VOOR VOORTGEZETTE STAGIAIRE OPLEIDING

Het College is in kennis gesteld van het besluit van de Algemene Raad de VSO-cursussen per 1 januari 2005 althans uiterlijk 1 juli 2005 te laten opgaan in het cursusaanbod van de Permanente Opleiding.

De data van de Collegevergaderingen in 2004 zijn als volgt:

Donderdag 25 maart 2004	Den Haag
Donderdag 24 juni 2004	Jaarbeurs Utrecht
Donderdag 23 september 2004	Jaarbeurs Utrecht
Woensdag 1 december 2004	Jaarbeurs Utrecht

Agendapunten voor de Collegevergadering van 25 maart 2004 o.a.:

- No cure no pay
- Verordening op de Praktijkuitoefening in Dienstbetrekking
- Financieel verslag 2003
- Jaarverslag 2003
- Kwaliteitsnota

Verordening tot wijziging van artikel 2 tweede lid en artikel 3 sub d van de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid 1991

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten;
Overwegende,
Dat het gewenst is enige artikelen van de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid 1991 te wijzigen;
Gelet op artikel 28 Advocatenwet;
Gezien het ontwerp van de Algemene Raad;

Stelt de volgende verordening vast:

- I Artikel 2 tweede lid eerste gedachtestreepje van de verordening komt als volgt te luiden:
2. *De verplichting uit het vorige lid geldt tevens voor de advocaat die de praktijk uitoefent in dienst van een werkgever als bedoeld in artikel 3 tweede lid van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking.*
- Uitsluitend indien de werkgever schriftelijk te kennen heeft gegeven de werknemer-advocaat, voor zover het betreft het risico van aansprakelijkheid jegens zijn werkgever voor schade die hij in zijn beroepsuitoefening als advocaat aan zijn werkgever, als cliënt, heeft toegebracht, niet aansprakelijk te zullen houden, behoeft de advocaat dat risico niet te verzekeren. Wel blijft voor de advocaat in dienstbetrekking in dat geval de verplichting bestaan een beroepsaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten voor schade, toegebracht aan derden; (5).*
- II Artikel 2 tweede lid tweede gedachtestreepje wordt een nieuw lid 3 en komt als volgt te luiden:
3. *De advocaat die de praktijk uitoefent in dienst van de Staat is niet verplicht een verzekering af te sluiten voor het risico van zijn beroepsaansprakelijkheid als bedoeld in het eerste lid, indien de Staat door middel van een schriftelijke verklaring te kennen heeft gegeven de advocaat niet aansprakelijk te zullen houden voor schade in zijn beroepsuitoefening als advocaat aan de Staat als werkgever toegebracht en de advocaat te vrijwaren wanneer deze aansprakelijk wordt gesteld voor schade die hij in zijn beroepsuitoefening*

ning als advocaat in dienst van de Staat heeft toegebracht. De verklaring dient onverkort de bepalingen te bevatten van het als bijlage aan deze verordening gehechte model. (6)

III Artikel 3 sub d komt te luiden:

De verzekering is ten minste van kracht voor gebeurtenissen in de landen van de Europese Unie; (10)

IV De verordening treedt in werking op 1 december 2003.

TOELICHTING

op de Wijzigingsverordening van de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid 1991

1. De tekst van artikel 2 tweede lid van de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid 1991 luidt tot dusver:
- ‘2. In afwijking van het vorige lid rust die verplichting tot verzekering niet op de advocaat die:
- de praktijk uitoefent in dienst van een werkgever als bedoeld in artikel 3 tweede lid van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking voor zover het betreft het risico van aansprakelijkheid jegens zijn werkgever voor schade die hij in zijn beroepsuitoefening als advocaat aan zijn werkgever heeft toegebracht, indien de werkgever schriftelijk te kennen heeft gegeven hem daarvoor niet aansprakelijk te zullen houden. (5).
 - in dienst van de Staat de praktijk uitoefent indien de Staat door middel van een schriftelijke verklaring te kennen heeft gegeven de advocaat niet aansprakelijk te zullen houden voor schade in zijn beroepsuitoefening als advocaat aan de Staat als werkgever toegebracht en de advocaat te vrijwaren wanneer deze aansprakelijk wordt gesteld voor schade die hij in zijn beroepsuitoefening als advocaat in dienst van de Staat heeft toegebracht.
- De verklaring dient onverkort de bepalingen te bevatten van het als bijlage aan deze verordening gehechte model. (6).’

2. In noot 5 bij dit artikel wordt uiteengezet dat de advocaat in dienst van een werkgever wel verplicht is zich te verzekeren tegen beroepsaansprakelijkheid voor schade, toegebracht aan derden, zoals zuivere vermogensschade of ideële schade.

Gebleken is dat advocaten in dienst bij een werkgever na lezing van de verordeningstekst concluderen dat zij in het geheel geen beroepsaansprakelijkheidsverzekering behoeven af te sluiten. Pas uit de noot zouden zij de informatie kunnen halen dat dit toch wel het geval is.

Om te voorkomen dat deze advocaten door lezing van de verordeningstekst op het verkeerde been worden gezet en als gevolg daarvan ten onrechte geen verzekering afsluiten waar dit wel verplicht is, is besloten de tekst van artikel 2 tweede lid, eerste gedachte-streepje te verduidelijken.

3. De wijziging van artikel 2 tweede lid eerste gedachtestreepje heeft consequenties voor de tekst van het tweede gedachtestreepje van dit artikellid.
- Daarom is ervoor gekozen de tekst daarvan, enigszins aangepast, onder te brengen in een nieuwe derde lid van artikel 2.
4. In artikel 3 sub d van de verordening is ‘Europese Gemeenschap’ gewijzigd in ‘Europese Unie’, terwijl het woord: *ten minste* is gewijzigd in de woorden: *ten minste*, nu dit de juiste spelling is in de betekenis van deze woorden als: ‘op zijn minst genomen’.

De bij de verordeningstekst behorende noten 5 en 6 kunnen worden gehandhaafd, nu aan de strekking van de verordening niets wijzigt.

Aan noot 10, waarin de oorspronkelijke Nota van Toelichting wordt aangehaald, wordt een bewerkersnoot toegevoegd luidend: (Lees voor ‘Gemeenschap’ thans: ‘Unie’. bew.).

Verordening tot wijziging van de artikelen 12 en 18 van de Stageverordening 1988

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten;
Overwegende,

Dat het gewenst is de Stageverordening 1988 op een aantal onderdelen te wijzigen;
Gelet op artikel 28 Advocatenwet;
Gezien het ontwerp van de Algemene Raad;
Stelt de volgende verordening vast:

I Artikel 12 komt als volgt te luiden:

De Algemene Raad bepaalt de inrichting van de Beroepsopleiding, de cursusonderdelen welke deze zal omvatten, de inhoud van elk cursusonderdeel, de plaatsen waar de opleiding zal worden gegeven en het aantal dagen dat met de daartoe noodzakelijke voorbereiding en het volgen van de opleiding is gemoeid.

II Artikel 18 eerste lid onder a komt als volgt te luiden:

De voorwaardelijke verlenging van de stage als bedoeld in artikel 9b tweede lid eerste respectievelijk tweede zin van de wet jo artikel 17 tweede lid;

III Artikel 18 eerste lid onder a wordt vernummerd tot artikel 18 eerste lid onder b en komt als volgt te luiden:

De verlening van een voorwaardelijke vrijstelling ingevolge artikel 9b derde lid van de wet jo artikel 17 tweede lid;

IV Artikel 18 eerste lid onder c komt als volgt te luiden:

De voorwaardelijke aanwijzing van een patroon als bedoeld in artikel 9b vierde lid van de wet jo artikel 17 tweede lid;

V Artikel 18 tweede lid wordt vernummerd tot artikel 18 eerste lid onder d en komt als volgt te luiden:

De weigering van de goedkeuring van een patronaat als bedoeld in artikel 4 eerste lid;

VI Artikel 18 eerste lid onder e komt als volgt te luiden:

De weigering de inschrijftermijn van zeven jaar als advocaat als bedoeld in artikel 4 vierde lid te verkorten;

VII Artikel 18 eerste lid onder f komt als volgt te luiden:

De voorwaardelijke verkorting van de inschrijftermijn van zeven jaar als advocaat als bedoeld in artikel 4 vierde lid jo artikel 17 tweede lid;

VIII Artikel 18 eerste lid onder g komt als volgt te luiden:

De goedkeuring door de Raad van Toezicht van de opzegging van de stageovereenkomst door de patroon als bedoeld in artikel 9 eerste lid aanhef en onder c;

IX Artikel 18 derde lid wordt vernummerd tot artikel 18 eerste lid onder h en komt als volgt te luiden:

De beschikking tot beëindiging van de stage ingevolge artikel 9 eerste lid aanhef en onder d;

X Artikel 18 eerste lid onder c wordt vernummerd tot artikel 18 eerste lid onder i en komt als volgt te luiden:

De weigering tot afgifte van een verklaring als bedoeld in artikel 10 tweede lid;

XI Artikel 18 vierde lid wordt vernummerd tot artikel 18 tweede lid en komt als volgt te luiden:

Alle beschikkingen bedoeld in dit artikel worden onverwijld bekend gemaakt aan de betrokkenen.

XII De verordening treedt in werking op 1 januari 2004.

Verordening tot wijziging van artikel 2 van de Verordening op de Permanente Opleiding

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten;
Overwegende,

Dat het gewenst is de Verordening op de Permanente Opleiding op een onderdeelte wijzigen;
Gelet op artikel 28 Advocatenwet;
Gezien het ontwerp van de Algemene Raad;
Stelt de volgende verordening vast:

Artikel 2 komt als volgt te luiden:

Deze Verordening is van toepassing op de advocaat die in het bezit is van de verklaring als bedoeld in artikel 10 tweede lid van de Stageverordening 1988 of die in totaal langer dan 39 maanden als advocaat ingeschreven is

geweest, alsmede op de advocaat die is ingeschreven overeenkomstig artikel 2a van de Advocatenwet en op de advocaat bedoeld in artikel 16h van de Advocatenwet.

Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2004.

TOELICHTING

op de wijzigingsverordening van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000

1. Op grond van artikel 10 lid 2 Stageverordening 1988 geeft de Raad van Toezicht een verklaring dat de stage is geëindigd (Vademecum blz. 366). Gebleken is dat advocaat-stagiaires soms

wachten met het verstrekken van informatie op grond waarvan de bevoegde Raad van Toezicht de bedoelde verklaring kan uitreiken. Dit betekent dat de VPO eerst van toepassing wordt op het moment dat de desbetreffende advocaat-stagiaire 48 maanden staat ingeschreven als advocaat. Daarmee kunnen de verplichtingen op grond van de VPO gedurende één jaar ontlopen worden. Diverse Raden van Toezicht zijn reeds met dit probleem geconfronteerd. Deze situatie wordt onwenselijk geacht.

Evenmin is het een oplossing met terugwerkende kracht op grond van de verstrekte informatie te bepalen dat de advocaat-stagiaire op een bepaald moment aan de voorwaarden

voor verkrijging van een verklaring als bedoeld in artikel 10 lid 2 Stageverordening 1988 heeft voldaan. Dit zou namelijk betekenen dat met terugwerkende kracht de VPO van toepassing wordt op de advocaat en deze (mogelijk) niet aan zijn verplichtingen op grond van de VPO heeft voldaan en zeer waarschijnlijk ook niet meer kan voldoen in verband met de peildatum van 31 december als genoemd in artikel 5 VPO (blz. 402).

De Algemene Raad stelt voor om de termijn van 48 maanden terug te brengen naar de termijn die ook als richtlijn geldt voor het behalen van de stageverklaring en de in de model arbeidsovereenkomst neergelegde termijn, te weten 39 maanden. In het algemeen zal een advocaat-stagiaire zijn stage binnen drie jaar afronden. Het lijkt de Algemene Raad redelijk dat de VPO na drie jaar en drie maanden van toepassing wordt op de advocaat (inmiddels in het bezit van een stageverklaring). Als een advocaat zijn verplichtingen ingevolge de VPO zou willen ontlopen, dan wordt dit beperkt tot maximaal drie maanden.

Uit de noot (7) bij artikel 2 VPO blijkt dat bij de termijn van 48 maanden gedacht wordt aan gevallen waarin de stage langer heeft geduurd. Uit de toelichting op de VPO blijkt echter niet aan welke gevallen dan precies gedacht dient te worden.

2. De bij artikel 2 van de verordening behorende noot 7 kan niet worden gehandhaafd, nu deze naar de toelichting op de vorige wijzigingsverordening verwijst waarbij de termijn nog 48 maanden was. Voorgesteld wordt deze noot te laten vervallen en te vervangen door de volgende tekst:
‘De Verordening heeft uitsluitend betrekking op advocaten die in het bezit zijn van de stageverklaring. Gebleken is dat advocaat-stagiaires soms wachten met het verstrekken van informatie op grond waarvan de bevoegde Raad van Toezicht de bedoelde verklaring kan uitreiken. Dit betekent dat de VPO eerst van toepassing wordt op het moment dat de desbetreffende advocaat-stagiaire 48 maanden staat ingeschreven als advocaat. De termijn is naar 39 maanden teruggebracht en is gelijk aan de richtlijn die geldt voor het behalen van

de stageverklaring en de in de model arbeidsovereenkomst neergelegde termijn. Als een advocaat zijn verplichtingen ingevolge de VPO zou willen ontlopen, dan wordt dit beperkt tot maximaal drie maanden. (Toelichting Verordening op de Permanente Opleiding van 28 november 2003, in werking getreden 1 januari 2004.)’

TOELICHTING

Artikel 12

- I In de tekst van het huidige artikel 12 Stageverordening staat vermeld dat keuzevakken onderdeel zouden uitmaken van de Beroepsopleiding. Met ingang van de voorjaarscyclus 2003 is de opzet van de Beroepsopleiding gewijzigd en zijn er geen keuzevakken meer in de Beroepsopleiding. Er bestaat nu een verplichting van 4 landelijke VSO-cursussen, terwijl dit voorheen 2 cursussen waren. Gelet hierop kan het zinsdeel in artikel 12 tussen komma’s ‘keuzevakken daaronder begrepen’ vervallen.

Algemeen – artikel 18

In artikel 9b vijfde lid Advocatenwet en artikel 18 Stageverordening worden de beroepsmogelijkheden opgesomd van beslissingen van de Raad van Toezicht bij de Algemene Raad. Gebleken is dat in artikel 18 Stageverordening een dubbele beroepsmogelijkheid staat vermeld, te weten het besluit als bedoeld in artikel 9 eerste lid aanhef en onder d. De beroepsmogelijkheid wordt in artikel 18 eerste lid onder b en in het derde lid Stageverordening opengesteld. Verder is gebleken dat voor een aantal besluiten van de Raad van Toezicht geen administratief beroep openstaat bij de Algemene Raad, maar dat een bezwaarprocedure openstaat bij de Raad van Toezicht op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht. Het is wenselijk voor dezelfde soort besluiten dezelfde beroepsprocedures open te stellen.

De indeling van het artikel is als volgt. Eerst worden de besluiten genoemd die op grond van de diverse leden van artikel 9b Advocatenwet worden genomen en vervolgens worden de besluiten die uit de diverse artikelen van de Stageverordening voortvloeien genoemd.

- II Tegen deze beslissing stond geen administratief beroep open. Dit wordt door toevoeging van dit lid mogelijk.
- III Dit is de beroepsmogelijkheid die oorspronkelijk in artikel 18 eerste lid onder a stond vermeld, maar gelet op de volgorde waarover hiervoor wordt gesproken, is deze beroepsmogelijkheid in dit lid terechtgekomen.
- IV Tegen deze beslissing stond geen administratief beroep open. Dit wordt door toevoeging van dit lid mogelijk.
- V Dit is de beroepsmogelijkheid die oorspronkelijk in artikel 18 tweede lid stond vermeld, maar gelet op de volgorde waarover hiervoor wordt gesproken, is deze beroepsmogelijkheid in dit lid terechtgekomen.
- VI Tegen deze beslissing stond geen administratief beroep open. Dit wordt door toevoeging van dit lid mogelijk.
- VII Tegen deze beslissing stond geen administratief beroep open. Dit wordt door toevoeging van dit lid mogelijk.
- VIII Tegen deze beslissing stond geen administratief beroep open. Dit wordt door toevoeging van dit lid mogelijk.
- IX Dit is de beroepsmogelijkheid die oorspronkelijk in artikel 18 eerste lid onder b en in het derde lid stond vermeld, maar gelet op de volgorde waarover hiervoor wordt gesproken, is deze is deze beroepsmogelijkheid in dit lid terechtgekomen.

Eveneens is het zinsdeel ‘verhouding tussen patroon en stagiaire’ vervangen door ‘stage’. Gelet op de vorige verordeningen en de omschrijving als neergelegd in artikel 1 aanhef en onder e Stageverordening bestaat er geen bezwaar het zinsdeel ‘verhouding tussen patroon en stagiaire’ te vervangen door ‘stage’. Vide het *Advocatenblad* van 5 november 1982 waarin opgenomen de tekst van artikel 6 van Stageverordening 1955 en artikel 8 ontwerp-Stageverordening (1988). In deze artikelen staat in het eerste lid ‘De in deze verordening bedoelde verhouding tussen de

patroon en de stagiaire (...)’ en vervolgens staat in beide artikelen in het tweede lid ‘stage’. In het derde lid van beide artikelen staat vervolgens wederom ‘De in de vorige leden bedoelde verhouding tussen de patroon en de stagiaire (...)’. Gelet hierop lijkt dat met ‘stage’ hetzelfde bedoeld wordt als met ‘de verhouding tussen patroon en stagiaire’, zodat er ook uit historisch oogpunt geen bezwaar

bestaat in artikel 18 eerste lid aanhef en onder b het woord stage op te nemen in plaats van ‘de verhouding tussen patroon en stagiaire’.

De tekst ‘aanhef en onder’ is toegevoegd om een redactioneel correcte verwijzing te maken.

X Dit is de beroepsmogelijkheid die oorspronkelijk in artikel 18 eerste lid onder c stond ver-

meld, maar gelet op de volgorde waarover hiervoor wordt gesproken, is deze in dit lid terechtgekomen.

XI Dit is de tekst zoals die oorspronkelijk in artikel 18 vierde lid stond vermeld. Vanwege de redactionele verschuiving wordt het vierde lid vernummerd tot het tweede lid.

Permanente opleiding

JURIDISCH

AANSPRAKELIJKHEIDSRICHT

St. Aequilibras ‘Symposium No cure no pay: fair or false?’**

datum: 5 februari 2004, 13.30-17.30 uur
docenten: mr. M.D.R.M. de Deugd, mr. J.M. Beer, mr. W.G.B. Neervoort, mr. R.F. Reurs, L. van Heijst-de Vaan
plaats: Leiden
punten: 3
prijs: n.v.t.
PAO Universiteit Leiden, tel. 071-5278666

AGRARISCH RICHT

Actualiteitendag Agrarisch Richt***

datum: 16 januari 2004, 09.30-17.00 uur
docenten: prof. mr. D.W. Bruil, prof. mr. L.C.A. Verstappen, mr. J.G. Bongers, mr. ing. H. Revoort, mr. P.S.A. Overwater, mr. J.A.M.A. Sluysmans, mr. A.A.J. de Gier, mr. R.A.M. Kavsek, mr. R. Haije, ir. V.W.M.M. Ampt-Riksen, mr. P.J.J.M. van der Tempel-Kloosterman, W. van Gemert, W. Rigter, mr. H.J.M. Havekes, mr. J.H.M. ter Haar
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: € 310 geen BTW
Instituut voor Agrarisch Richt, tel. 0317-424181

Basiscursus Agrarisch Richt**

datum: 28 januari 2004, 11 februari 2004, 25 februari 2004, 10 maart 2004, 24 maart 2004, 6 april 2004, 21 april 2004, 12 mei 2004, 26 mei 2004, 9 juni 2004, 16.00-21.00 uur
docenten: prof. mr. D.W. Bruil

plaats: Wolfheze
punten: 40
prijs: € 2.600 geen BTW
Instituut voor Agrarisch Richt, tel. 0317-424181

ARBEIDSRICHT

Actualiteiten en recente jurisprudentie over ontslag***

datum: 17 februari 2004, 09.00-17.00 uur
docenten: mr. R.M. Schutte, mr. M.J.M.T. Keulaerds, mr. D.J. Buijs
plaats: Rotterdam
punten: 6
prijs: € 799 exclusief BTW
Euroforum, tel. 040-2974941

Reorganisatie: Hoe kunt u bedrijfseconomische ontslagen voorkomen, beperken, verzachten en doorvoeren?*****

datum: 6 februari 2004, 10.00-16.30 uur
docenten: mr. dr. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. D.J. Buijs, mr. L.C.J. Sprengers, dr. mr. H.H. Voogsgeerd
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789961

Ontslag wegens disfunctioneren, wangedrag en situatieve arbeidsongeschiktheid*****

datum: 11 februari 2004, 10.00-16.30 uur
docenten: mr. dr. W.A. Zondag, mr. J.J.M. de Laat, mr. V. Disselkoen, mr. D.J. Rutgers, mr. D.J. Buijs
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789961

BESTUURS(ROCES)RICHT

Bestuursprocesrecht II***

datum: 19 februari 2004, 20 februari 2004, 09.00-17.00 uur
docenten: mr. B.J. van Ettehoven, mr. drs. K.D. Meersma, mr. drs. Th.G.M. Simons
plaats: Rotterdam
punten: 10
prijs: € 1.499 exclusief BTW
Euroforum, tel. 040-2974832

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente Opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de Cursuswijzer Permanente Opleiding, die drie keer per jaar verschijnt.

Procederen in het bestuursrecht**

datum: 18 februari 2004, 10.00-16.30 uur, 25 februari 2004, 10.00-17.00 uur
docenten: mr. V.H. Affourtit, mr. J.F. de Groot, mr. R.W.L. Koopmans, dr. H.B. Winter, mr. R.A. Korver, mr. J.A.M. van der Velden
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: € 1.075 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647160

LO Bestuursrecht op cd-rom**

datum: 26 januari 2004, 10.00-16.00 uur
docenten: mr. L.E.M.H. Hennekens-Marres, R. van Pluuren
plaats: Den Haag
punten: 2
prijs: € 175 exclusief BTW
Kluwer Trainingen, tel. 0570-647131

LO Bestuursrecht op cd-rom**

datum: 2 februari 2004, 10.00-16.00 uur
docenten: mr. L.E.M.H. Hennekens-Marres, R. van Pluuren
plaats: Deventer
punten: 2
prijs: € 175 exclusief BTW
Kluwer Trainingen, tel. 0570-647131

LO Bestuursrecht op cd-rom**

datum: 10 februari 2004, 10.00-16.00 uur
docenten: mr. L.E.M.H. Hennekens-Marres, R. van Pluuren
plaats: Den Haag
punten: 2
prijs: € 175 exclusief BTW
Kluwer Trainingen, tel. 0570-647131

BURGERLIJK PROCESRICHT

Actualiteiten personenschade***

datum: 10 februari 2004, 10.00-17.00 uur
docenten: mr. F.T. Oldenhuis, prof. mr. T. Hartlief, mr. Chr.H. van Dijk
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-648351

EUROPEES RICHT

Europees recht voor de praktijk****

datum: 3 februari 2004, 10 februari 2004, 10.00-17.00 uur
docenten: mr. dr. E.R. Manunza, mr. dr. L.A.J. Senden, mr. L.Y.J.M. Parret, mr. M.O. Meulenbelt, prof. mr. J.M. Verschuuren
plaats: Tilburg
punten: 10
prijs: € 925 geen BTW
Vereniging voor Bouwrecht-Advocaten, tel. 070-3141501

INTELLECTUELE EIGENDOM

De nieuwe Benelux-Merkenwet*

datum: 4 februari 2004, 13.00-17.35 uur
docenten: mr. F.V.B.M. Mutsaerts, prof. mr. A.A. Quaedvlieg, mr. C.J.P. Janssen, mr. V.J. Teding van Berkhout, mr. A.C.J. Hagen, mr. C.J.G.M. van der Weide
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: € 595 geen BTW
Elsevier Congressen, tel. 070-4415760

De nieuwe Auteurswet*

datum: 18 februari 2004, 13.00-18.05 uur
docenten: prof. mr. F.W. Grosheide, mr. dr. C.B. van der Net, mr. K.J. Koelman, mr. A. Dos Santos Gill, mr. H. Eijkelenboom
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 595 geen BTW
Elsevier Congressen, tel. 070-4415760

ONROERENDGOEDRICHT

Spoodwet art. 49 WRO****

datum: 5 februari 2004, 14.00-17.00 uur
docenten: mr. F.H.A.M. Thunnissen, mr. T.E.P.A. Lam
plaats: Amersfoort
punten: 2
prijs: € 25 geen BTW
Vereniging voor Bouwrecht-Advocaten, tel. 070-3141501

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Actualiteitenmiddag Vastgoedrecht 2004***

datum: 29 januari 2004, 13.30-17.35 uur
docenten: prof. mr. W.G. Huijgen,
 mr. A.G.A. Nijmeijer, mr. J.F. de Groot,
 J. Breimer, mr. ir. A. de Groot
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: € 200 geen BTW
 Vereniging voor Vastgoed Juristen,
 tel. 030-2121667

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Scheiden***

datum: 26 februari 2004, 10.00-17.30 uur
docenten: prof. mr. Gr. van der Burght,
 mr. A. Heida, drs. N.M.P. Govers-de Louw
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: € 575 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647160

RUIMTELIJKE-

ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

5-daagse verdiepcursus milieurecht***

datum: 28 januari 2004, 4 februari 2004,
 18 februari 2004, 17 maart 2004,
 25 maart 2004, 09.00-17.00 uur
docenten: drs. M.J. Dresden, prof. dr. Ch.W.
 Backes, mr. dr. M.G.W.M. Peeters,
 mr. H.F.W.M. van Rijswijk, mr. Ampt-Riksen,
 mr. dr. A.B. Blomberg, mr. dr. A.S. Freriks,
 mr. drs. C. van der Meijden, mr. W. van
 Hardeveld, mr. drs. E.D.M. Knecht
plaats: Utrecht
punten: 30
prijs: € 2.295 geen BTW
 Vermande Studiedagen, tel. 070-3789684

STRAF(PROCES)RECHT

Getuigen in strafzaken***

datum: 17 februari 2004, 15.30-21.00 uur
docenten: prof. mr. G.P.M.F. Mols,
 prof. dr. H. Merckelbach
plaats: Eindhoven
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
 Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647608

WODC-Conferentie Bekenden van Justitie***

datum: 19 februari 2004, 13.30-17.20 uur
docenten: prof. mr. Y. Buruma, drs. M.C.A.
 Blom, dr. H.J.R. Kapteijn, dr. M.W.J. Koeter,
 drs. A.J.J. Slotboom, drs. B.S.J. Wartna
plaats: nog niet bekend
punten: 3
prijs: € 195 exclusief BTW
 Vermande Studiedagen, tel. 070-3789533

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

English Contract Law for Dutch Lawyers*

datum: 19 februari 2004, 09.30-17.00 uur
docenten: prof. dr. E.G. McKendrick
plaats: Nijmegen
punten: 6
prijs: € 550 geen BTW
 CPO Katholieke Universiteit Nijmegen,
 tel. 024-3612266

VERVOERRECHT

Aansprakelijkheid in het vervoer***

datum: 27 januari 2004, 09.00-17.00 uur
docenten: jhr. mr. V.M. de Brauw,
 mr. R. Evers, mr. P.A. den Haan,
 mr. R.L.S.M. Pessers, mr. T. van der Valk,
 mr. M.A.R.C. Padberg

plaats: Rotterdam

punten: 5

prijs: € 799 exclusief BTW
 Euroforum, tel. 040-2974941

OVERIGE RECHTSGEBIEDEN

Nieuw ontwikkelingen in (Europees) aanbesteden*

datum: 11 februari 2004, 09.30-17.00 uur
docenten: prof. mr. W.G.Ph.E. Wedekind,
 ir. J.P. Papenhuijzen MBA, drs. H.R. 't Hart,
 mr. R.J. Roks, mr. G.W.A. van de Meent,
 J. Orriëns
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 675 exclusief BTW
 Elsevier Congressen, tel. 070-4415760

BEROEPSVAARDIGHEDEN

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Professionele vaardigheden, presteer morgen op een hoger niveau***

datum: 12 februari 2004, 11 maart 2004,
 18 maart 2004, 25 maart 2004, 1 april 2004,
 13.30-20.40 uur
docenten: G. Essers, M-A. Borghuis, G. Kral
plaats: Utrecht
punten: 30
prijs: € 2.795 exclusief BTW
 Vermande Studiedagen, tel. 070-3789683

MANAGEMENT/ ORGANISATIE

KWALITEITSZORG

Workshop 'Kwaliteit doordacht'***

datum: 11 februari 2004, 15.00-18.15 uur
docenten: J.G. Hulsege, mr. W.
 Ravensschlag, mr. D. de Snoo, J. Verberk,
 B. Paesie
plaats: Doorn
punten: 2
prijs: € 145 exclusief BTW
 Patagonia Consultants, tel. 078-6209935

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Alkema, mw. mr. A.C.M., Strawinskylaan 2001
 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP)
 Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-
 5460123, e-mail info@stibbe.com
Antzoulatos, mr. M., Boompjes 548 (3011 XZ)
 postbus 664 (3000 AR) Rotterdam, tel. 010-
 2010070, fax 010-4124772, e-mail
 antzoulatos@sdslaw.nl
Beurden, mw. mr. M.C.H.M., Grotestraat 150
 (5141 HC) Waalwijk, tel. 0416-561695, fax
 0416-652740, e-mail info@santiadvocaten.nl
Beurs, mr. J. de, Comeniciusstraat 10 a (1817
 MK) postbus 75 (1800 AB) Alkmaar, tel. 072-
 5127117, fax 072-5143659, e-mail
 info@knuwer.nl
Blaas, mw. mr. D., Keesomstraat 9 (6717 AH)
 postbus 442 (6710 BK) Ede, tel. 0318-
 687804, fax 0318-687815, e-mail
 dib@vanveen.com
Boersma, mr. B.J.B., Weena 666 (3012 CN)
 postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-
 4042471, fax 010-4042031, e-mail
 bart.boersma@simmons-simmons.com

Bole, mw. mr. M., Herengracht 425-429 (1017
 BR) Amsterdam, tel. 020-6246811, fax 020-
 6272278, e-mail bole@wieringa.nl
Borst, mw. mr. M.H. de, Admiraliteitskade 50
 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH)
 Rotterdam, tel. 010-2725304, fax 020-
 2725450, e-mail mdeborst@akd.nl
Bos, mr. M.M.J., Dubbelsteijnlaan West 39
 (3319 EK) postbus 9069 (3301 AB)
 Dordrecht, tel. 078-6300000, fax 078-
 6300022, e-mail info@dekoningsadvocaten.nl
Bosma, mw. mr. A.J., Plompstorengracht 14-
 16 (3512 CD) postbus 14067 (3508 SC)
 Utrecht, tel. 030-2520900, fax 030-2543280,
 e-mail abo@advokatenkollektief.nl
Bouwman, mw. mr. drs. O.F., Strevelsweg
 700/606-607 (3083 AS) postbus 5010 (3008
 AA) Rotterdam, tel. 010-4100055, fax 010-
 4815172, e-mail info@herikverhulst.nl
Boijmans, mw. mr. N.D., St. Martinusstraat 5
 (5911 CJ) postbus 377 (5900 AJ) Venlo, tel.
 077-3515041, fax 077-3513182, e-mail
 meulenkamp@plex.nl
Braspenning, mw. mr. S., Alexander
 Boersstraat 10 (1071 KX) Amsterdam, tel.
 020-4201475, fax 020-6229819

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Brouwer, mr. B.J.H.L., Wethouder Jansenlaan
 78 (3844 DG) Harderwijk, tel. 0341-415307,
 fax 0341-433648
Brummelhuis, mw. mr. Y.G.C., Beilerstraat 41
 (9401 PC) postbus 300 (9400 AH) Assen, tel.
 0592-316855, fax 0592-317741
Couvret, mw. mr. L.J., Boompjes 40 (3011 XB)
 postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-
 4005100, fax 010-4005111, e-mail
 lj.couvret@kneppelhout.nl
Dalen, mw. mr. M.C.A. van, Westwagenstraat
 69 (4201 HE) postbus 3013 (4200 EA)
 Gorinchem, tel. 0183-636438, fax 0183-
 634679
Daniëlse, mw. mr. L., Jan Campertlaan 4 (3201
 AX) postbus 667 (3200 AP) Spijkenisse, tel.
 0181-617723, fax 0181-622562, e-mail
 ldanielse@baumgardtbrokling.nl
Dogan, mw. mr. A.S., Jacob Obrechtstraat 70
 (1071 KP) Amsterdam, tel. 020-3058250, fax
 020-3058260, e-mail s.dogan@hvm-law.nl
Dooren, mw. mr. S.G.E. van, Wilhelminasingel
 10 a (6001 GT) postbus 339 (6000 AH)
 Weert, tel. 0495-583300, fax 0495-583301,
 e-mail s.van.dooren@duynstee-advocaten.nl

Dijkstra, mw. mr. J.S., Grote Markt 15 (4201
 EA) postbus 3008 (4200 EA) Gorinchem, tel.
 0183-631033, fax 0183-660253, e-mail
 info@dghadvocaten.nl
Ebbens, mr. L.A., Amstelplein 1 (1096 HA)
 postbus 94142 (1090 GC) Amsterdam, tel.
 020-4629382, fax 020-4629333, e-mail
 luc.ebbens@nortonrose.com
Elias, mw. mr. A., Kloosterstraat 17-19 (5051
 RB) postbus 14 (5050 AA) Goirle, tel. 013-
 5302378, fax 013-5302379, e-mail
 a.elias@ojw-advocaten.nl
Emmen, mr. M.H.H., Oranje Nassaulaan 27
 (5211 AT) postbus 1164 (5200 BE) Den
 Bosch, tel. 073-6128577, fax 073-6125081,
 e-mail emmen.law@kgp.nl
Ewijk, mw. mr. J.J. van, Stadsring 57 (3811
 HN) Amersfoort, tel. 033-4621911, fax 033-
 4650663
Frijlink, mw. mr. M.N., Pythagoraslaan 2
 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht,
 tel. 030-2121711, fax 030-2121152, e-mail
 m.frijlink@cmsderks.nl

Gerritsen, mw. mr. L., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240215, fax 010-2240007, e-mail liza.gerritsen@nautadutilh.com

Hakkenes-de Bruijn, mw. mr. C.A.M., Parkweg 12 (5282 SM) postbus 127 (5280 AC) Bostel, tel. 0411-675533, fax 0411-684895, e-mail info@bogaertsengroenen.nl

Halfens, mr. R.P.E., Margrietstraat 13 (5401 CH) postbus 18 (5400 AA) Uden, tel. 0413-339033, fax 0413-339066, e-mail r.halfens@vanierselluchtman.nl

Heinrid, mr. J., Westersingel 43 (3014 GT) Rotterdam, tel. 010-4368121, fax 010-4360017, e-mail weskilaw@wxs.nl

Heijstek, mr. F.R., Buitenruststraat 14 (4337 EH) postbus 616 (4330 AP) Middelburg, tel. 0118-623655, fax 0118-625179, e-mail info@boogaardadvocaten.nl

Hidding, mw. mr. I.M., Hoofdkade 108 (9503 HE) postbus 253 (9500 AG) Stadskanaal, tel. 0599-650999, fax 0599-616239, e-mail adv.kantoor.visser@hetnet.nl

Hoentjens, mr. J., Vestdijk 9 (5611 CA) postbus 2154 (5600 CD) Eindhoven, tel. 040-2445600, fax 040-2445411, e-mail kpa@keizerspoelman.nl

Hoogma, mr. J.M.S., Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 23766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561777, fax 020-6561940, e-mail hoogma.jisk@klegal.nl

Hussl, mw. mr. S., Storkstraat 22 (3833 LB) postbus 315 (3830 AJ) Leusden, tel. 033-4321957, fax 033-4321956, e-mail info@assumdelft.nl

Jansen, mr. A.T.M., Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 020-5419999, e-mail mail@schutgroshede.nl

Jonkers, mr. W.H., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121512, fax 030-2121192, e-mail w.jonkers@cmsderks.nl

Kloosterman, mr. J.J., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771961, fax 020-5771524, e-mail joost.kloosterman@debrauw.com

Koeljer, mw. mr. C.L. de, Willem Alexanderlaan 43 (4532 DB) postbus 1047 (4530 GA) Terneuzen, tel. 0115-683344, fax 0115-630690, e-mail info@lensenadvocaten.nl

Leenders, mw. mr. L., Biltstraat 110-112 (3572 BJ) postbus 13273 (3507 LG) Utrecht, tel. 030-2733122, fax 030-2735311

Levelt-Iseger, mw. mr. I.W., Maliestraat 1 (3581 SH) postbus 14033 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2364600, fax 030-2364192, e-mail i.levelt-iseger@vandiepen.com

Meier, mw. mr. Y., Vaart Nz 66 (9401 GP) postbus 605 (9400 AP) Assen, tel. 0592-316362, fax 0592-317470, e-mail info@sluyteradvocaten.nl

Metselaar, mw. mr. M., Hofplein 33 (3011 AJ) postbus 21548 (3001 AM) Rotterdam, tel. 010-2822999, fax 010-2822990, e-mail metselaar@brglaw.nl

Mettendaf, mw. mr. G.W., Develstein 100 b (1102 AK) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6903016, fax 020-6996691, e-mail soedamah@freeler.nl

Milani, mw. mr. N.C., Apollolaan 58 (1077 BC) Amsterdam, tel. 020-4705151, fax 020-6750946, e-mail knoops@xs4all.nl

Mommaal, mr. D.P., Statenlaan 9 (5223 LA) postbus 90121 (5200 MA) Den Bosch, tel. 073-6271890, fax 073-6271844, e-mail mommaal@vlvde.nl

Neck, mw. mr. M.E. van, Honthorststraat 10 (1071 DD) postbus 74675 (1070 BR) Amsterdam, tel. 020-6646131, fax 020-6645163, e-mail vanneck@nolenvanderlist.nl

Nieuwkerk, mw. mr. S.H. van, Apennijnenweg 11 (5022 DT) postbus 449 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-5840828, fax 013-5840845, e-mail svannieuwkerk@hollapoelman.nl

Nuwenhoud, mw. mr. N., Stadionplein 25 (1076 CG) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 020-6760821, e-mail info@hvo-advocaten.nl

Nuijten, mw. mr. A.J.C., Singel 243 (3311 KS) postbus 635 (3300 AP) Dordrecht, tel. 078-6393737, fax 078-6393739, e-mail d@borsboomhamm.nl

Nuijten, mw. mr. S.M.C., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772000, fax 020-5772700, e-mail info@houthoff.com

Oosters, mw. mr. A.A.W., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240604, fax 010-2240010, e-mail annette.oosters@nautadutilh.com

Paulussen, mw. mr. J.J.M., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail info@prdf.nl

Planting, mw. mr. S., Statenlaan 3 (5223 LA) postbus 44 (5201 AA) Den Bosch, tel. 073-6278080, fax 073-6278090, e-mail vanierselluchtman@vanierselluchtman.nl

Poel, mw. mr. E.C.W. van der, Paardenmarkt 1 (1811 KH) postbus 172 (1800 AD) Alkmaar, tel. 072-5144666, fax 072-5144600, e-mail i.vanderpoel@schenkevelldoomans.nl

Polman, mw. mr. M.M.A.A., Keesomstraat 9 (6717 AH) postbus 442 (6710 BK) Ede, tel. 0318-687805, fax 0318-687810, e-mail mmaap@vanveen.com

Punter, mw. mr. A.F., Archimedeslaan 21 (3584 BA) postbus 85063 (3508 AB) Utrecht, tel. 030-2195814, fax 030-2195815, e-mail aaltje.punter@nl.landwellglobal.com

Quaedvlieg, mr. A.A., Albert Hahnplantsoen 23 (1077 BM) postbus 75988 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5773577, fax 020-577358

Salouli, mw. mr. F. Herengracht 328 (1016 CE) postbus 2043 (1000 CA) Amsterdam, tel. 020-6272735, fax 020-6382171, e-mail advocaten@ruisbroekjetten.nl

Schade, mw. mr. D.A., Amstelplein 1 (1096 HA) postbus 94142 (1090 GC) Amsterdam, tel. 020-4629300, fax 020-4629333, e-mail info.amsterdam@nortonrose.com

Schaik, mw. mr. F.Y. van, Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172935, fax 010-2172741, e-mail f.van.schaik@houthoff.com

Schroelers, mw. mr. P.C., Lange Noordstraat 29 (4331 CB) postbus 275 (4330 AG) Middelburg, tel. 0118-624950, fax 0118-624930, e-mail woutersj@xs4all.nl

Selm, mw. mr. B. van, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333

Serrarens, mw. mr. V.C., Houtkaai 7 (4331 JR) Middelburg, tel. 0118-611647, fax 0118-641007, e-mail advokoole@zeelandnet.nl

Smit, mw. mr. L.H.J., Haringvliet 86 (3011 TG) postbus 22096 (3003 DB) Rotterdam, tel. 010-4332777, fax 010-4047959, e-mail smit@rischen-nijhuis.nl

Snuif, mw. mr. E.M., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595959, fax 030-2595500, e-mail esnuif@vbk.nl

Spoor, mw. mr. A.P.H., Lage Mosten 7 (4822 NJ) postbus 3115 (4800 DC) Breda, tel. 076-5490590, fax 076-5490591, e-mail aspoor@lawton.nl

Terhorst, mw. mr. M.J.M., Amstelplein 1 (1096 HA) postbus 94142 (1090 GC) Amsterdam, tel. 020-4629466, fax 020-4629333, e-mail mirjam.terhorst@nortonrose.com

Timmer, mw. mr. S., Maliesingel 20 (3581 BE) postbus 354 (3500 AJ) Utrecht, tel. 030-2320800, fax 030-2341644, e-mail timmer@wijnstael.nl

Tosun, mr. Z., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741118, fax 020-6741879, e-mail zafer.tosun@allenoverly.com

Ullman, mw. mr. S., Bisonspoor 1210 (3605 KZ) postbus 1084 (3600 BB) Maarssen, tel. 0346-569944, fax 0346-575260, e-mail c.uulman@vangelderden.nl

Vekken, mw. mr. M., Haringvliet 86 (3011 TG) postbus 22096 (3003 DB) Rotterdam, tel. 010-4332777, fax 010-4047959, e-mail veken@rischen-nijhuis.nl

Visser, mr. E.C., Keizersgracht 332 (1016 EZ) Amsterdam, tel. 020-6275411, fax 020-6226577, e-mail info@drpadvocaten.nl

Vleggaar, mw. mr. C., Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 010-4145719, e-mail vleggaar@vantraa.nl

Vliet, mw. mr. N. van, Singel 243 (3311 KS) postbus 635 (3300 AP) Dordrecht, tel. 078-6393737, fax 078-6393739, e-mail d@borsboomhamm.nl

Vollebregt, mw. mr. C.E., Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 010-4145719, e-mail vollebregt@vantraa.nl

Waterval, mw. mr. V.S., Iepenlaan 55-59 (3203 XV) postbus 73 (3200 AB) Spijkenisse, tel. 0181-618293, fax 0181-629521, e-mail tilburgmolendijk@hetnet.nl

Weda, mw. mr. M.J.A., Alexander Boersstraat 10 (1071 KX) Amsterdam, tel. 020-4201475, fax 020-6229819

Werner, mw. mr. A.A.T., Maliesingel 20 (3581 BE) postbus 354 (3500 AJ) Utrecht, tel. 030-2320800, fax 030-2341644, e-mail werner@wijnstael.nl

Witlox, mr. M.F.J., Evertsenstraat 5 (5224 HN) postbus 2154 (5202 CD) Den Bosch, tel. 073-6205105, fax 073-6205100, e-mail info@ew-advocaten.nl

Wittenberghe, mw. mr. N.A.G. van, Gaffelaarspad 8 (1081 KK) Amsterdam, fax 020-6702972, e-mail vanwittenberghe@legalissues.nl

Woertman, mr. A., Laveldeheide 13 (9202 PD) postbus 622 (9200 AP) Drachten, tel. 0512-334134, fax 0512-334149, e-mail info@wvl-advocaten.nl

Worp, mr. P.R., Keizersgracht 745-747 (1017 DZ) Amsterdam, tel. 020-6269111, fax 020-6276781, e-mail algemeen@smitsadvocaten.nl

Zondag, mr. J.G.M., Postbus 21590 (3001 AN) Rotterdam

Zwinkels, mr. M., Dijkshofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 020-3051699, e-mail info@spighoff.com

PRAKTIJK NEERGELEGD

Beets, mr. A.G. Rotterdam 11-11-2003

Boot, mw. mr. S. Arnhem 01-12-2003

Brunsveld, mw. mr. M.M. Den Haag 01-04-2003

Gerritsen, mw. mr. D.T.H. Utrecht 27-11-2003

Gorp, mw. mr. S.V. Utrecht 01-10-2003

Graaf, mr. G.F. de Rotterdam 01-12-2003

Herskovic, mr. E.L. Amsterdam 03-10-2003

Klaver, mw. mr. T.M. Amsterdam 12-11-2003

Klerck, mw. mr. M.J.W. Rotterdam 01-12-2003

Koenigs, mw. mr. M.C. Amsterdam 23-09-2003

Logten, mr. M.J.V. van Den Bosch 01-12-2003

Mattheussens, mw. mr. E.M.C. Amsterdam 01-11-2003

Meer, mw. mr. A.A.M. van der Amsterdam 01-11-2003

Overbeek, mw. mr. J.E.M. van Apeldoorn 01-12-2003

Pans, mw. mr. E. Amsterdam 12-11-2003

Pouw, mr. M.S. Rotterdam 01-12-2003

Prinsen, mw. mr. L.A. Soest 20-10-2003

Rutgers van Rozenburg, mr. P.E.M. Amsterdam 01-11-2003

Schijf, mw. mr. E.C. Amsterdam 08-08-2003

Straesser, mw. mr. J.E. Amsterdam 16-11-2003

Tuinenburg, mr. D.P. Amsterdam 01-11-2003

Weiss, mr. L. Leeuwarden 01-12-2003

Wissling, mw. mr. A.L. Den Haag 15-11-2003

OVERLEDEN

Aben, mr. L.M. Weert 28-11-2003

Jong, mr. F.J.B. de Assen 18-06-2003

Karsen, mr. H.J.A. Roosendaal 21-10-2003

KANTOORVERPLAATSING

Avezaat, mr. R.M.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail ravezaat@akd.nl

Berenschot, mw. mr. M.A.B.: Hullenbergweg 300 1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561777, fax 010-6561700

Berger, mr. P.Ch.J.M. (Rotterdam): Bijster 1 (4817 HX) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256593, fax 076-5256544, e-mail pberger@akd.nl

Beydals, mr. G.: Prinsengracht 1087 (1017 JH) postbus 16626 (1001 RQ) Amsterdam, tel. 020-7725477, fax 020-6976799

Bezemer, mr. J.J.S. (Helmond): St. Josephstraat 6 (5421 CR) postbus 102 (5420 AC) Gemert, tel. 0492-344624, fax 0492-344589

Blokzijl, mr. M.J. (Groningen): Lilienthalplein 4-5 (9501 XP) postbus 77 (9500 AB) Stadskanaal, tel. 0599-616000, fax 0599-619075, e-mail hoeke@bart.nl

Boesveld, mr. R.D. (Arnhem): Wibautstraat 3 (1091 GH) Amsterdam, tel. 020-5682929, fax 020-5682925, e-mail robbertboesveld@vandenbiesen.com

Bouma, mr. M.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail mbouma@akd.nl

Brouwer, mw. mr. W.C. (Middelburg): Phoenixstraat 32 (2611 AL) postbus 3061 (2601 DB) Delft, tel. 015-2608108, fax 015-2124968, e-mail info@hhdelfland.nl

Brüll, mr. M. (Waalre): Noordkade 2 c (6003 ND) postbus 10177 (6000 GD) Weert, tel. 0495-545552, fax 0495-544886, e-mail mbrull@boomen.nl

Couwenberg, mw. mr. L.L.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail lcouwenberg@akd.nl

Dorenbos, mw. mr. M.T.A.: Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail dorenbosm@eu.gtlaw.com

Dorsten, mr. A. van: Nieuwe Achtergracht 9-11 (1016 XT) Amsterdam, tel. 020-5289892, fax 020-5285662, e-mail info@beltmanvandijk.nl

Dijk, mr. L.W.H. van (Rotterdam): Groot Hoefijzerlaan 9 (2244 GD) Wassenaar, tel. 070-5177451, e-mail lwh.tjvandijk@consunet.nl

Essen, mw. mr. M.A. van: Roelof Hartstraat 31 (1071 VG) Amsterdam, tel. 020-6731548, fax 020-6795568, e-mail

gjvanessen@plasmaadvocaten.nl

Geijkerken, mr. H.E.P. van (Venlo): Soesterbergstraat 20 (6417 EN) Heerlen, tel. 045-5432963, fax 045-5432964, e-mail vangeelkerkenadv@home.nl

Gerards, mr. B.E. (Amsterdam): Europaweg 151 (2711 ER) postbus 3020 (2700 LA) Zoetermeer, tel. 079-3303751, fax 079-3303760, e-mail bge@srk.nl

Gier, mr. drs. G.L. de: Baselaarsstraat 10 (5211 LR) postbus 1782 (5200 BV) Den Bosch, tel. 073-6132598, fax 073-6148695, e-mail deleeuw.degier@planet.nl

Grembergen, mr. P.G.E. van (Amsterdam): Singel 243 (3311 KS) postbus 635 (3300 AP) Dordrecht, tel. 078-6393737, fax 078-6393739, e-mail d@borsboomhamm.nl

Hajjemaije, mw. mr. J. (Kerkdriel): Klepperheide 29 (6651 KM) postbus 88 (6650 AB) Druten, tel. 0487-512181, fax 0487-516060, e-mail voets-advocaten@planet.nl

Heslinga, mw. mr. Y.H. (Amsterdam): Trompenburg 39 (1181 NM) Amstelveen, tel. 020-4539108, fax 020-6453790

Heuts, mw. mr. J.L.P. (Rijen): Brabantlaan 36 (4817 JW) postbus 7082 (4800 GB) Breda, tel. 076-5224780, fax 076-5226110, e-mail j.heuts@regthuis.nl

Hurkens, mw. mr. S.J.W. (Breda): Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH) Rotterdam, tel. 010-2725300, fax 010-2725400, e-mail shurkens@akd.nl

Jacobs, mw. mr. A.M.B.: Fred. Roeskestraat 123 (1076 EE) Amsterdam, tel. 020-3058752, fax 020-3058751, e-mail jjacobs@jacobslegal.nl

Jurgers, mr. W.J.: Van der Rijstraat 57 (4611 PP) postbus 386 (4600 AJ) Bergen op Zoom, tel. 0164-252621, fax 0164-255010

Keuss, mr. M.J. (Eindhoven): Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825100, fax 020-5825206, e-mail mkeuss@akd.nl

Keijzer, mr. M.: Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AA) Amsterdam, tel. 020-5533755, fax 020-5533777, e-mail marc.keijzer@lovells.com

Knüppe, mr. B.F.M.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail bknuppe@akd.nl

Köller, mw. mr. S.: Gortstraat 32 (4331 LC) postbus 44 (4330 AA) Middelburg, tel. 0118-620000, fax 0118-651111, e-mail info@mrkoller.nl

Koning, mw. mr. A.M. de (Den Haag): Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333, e-mail annemarie.dekoning@simmons-simmons.com

Koorevaar, mr. J.F. (Amsterdam): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail koorevaar@ekelmansenmeijer.nl

Kruyswijk, mr. G.C. (Amsterdam): Kennemerstraatweg 2 (1815 LA) postbus 1035 (1810 KA) Alkmaar, tel. 072-5121300, fax 072-5121133, e-mail j.kruyswijk@vandiepen.com

Kühler, mw. mr. M.L.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail mkuhler@akd.nl

Lange, mr. E. de (Amsterdam): Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042121, fax 010-4041994, e-mail edward.delange@simmons-simmons.com

Ligthart, mw. mr. J.J.F.A. (Zutphen): St. Canisiusingel 19 f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820, e-mail j.ligthart@hogelevandenbroek.nl

Meerwijk, mr. R.M.J. van (Breda): Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH) Rotterdam, tel. 010-2725300, fax 010-2725400, e-mail rvanmeerwijk@akd.nl

Merens, mr. W.E.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail wmerens@akd.nl

Meyer, mr. R.J.: Weteringschans 126 (1017 XV) postbus 15955 (1001 NL) Amsterdam, tel. 020-5219999, fax 020-5219990, e-mail meyer@bousie-advocaten.nl

Meijer, mw. mr. S.M.M. (Leiden): Grote Markt 12 a (3111 NH) Schiedam, tel. 010-2460450, fax 010-2460255, e-mail info@roozeboomadvocaten.nl

Meijerink, mw. mr. S.N. (Velsen-Zuid): Pelmolenaan 10 (3447 GW) postbus 556 (3440 AN) Woerden, tel. 0348-489411, fax 0348-489400

Oostveen, mr. W.F. van: Keizerstraat 19 (7411 HD) postbus 454 (7400 AL) Deventer, tel. 0570-613015, fax 0570-618761, e-mail info@senvr.nl

Peters, mr. P.J.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail ppeters@akd.nl

Reinders, mr. B.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail brendsen@akd.nl

Reijnders, mr. H.B.J. (Waalre): Noordkade 2c (6003 ND) postbus 10177 (6000 GD) Weert, tel. 0495-545552, fax 0495-544886, e-mail hreijnders@boomen.nl

Schraders, mw. mr. S.: Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail schraders@eu.gtlaw.com

Schruer, mw. mr. H.D.L.M.: 's Landswerf 120 (3063 GD) Rotterdam, tel. 010-2709301, fax 010-2709620, e-mail schruer@euronet.nl

Seinen, mr. W. (Haarlem): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail seinen@van-doorne.com

Servatius, mr. E.H. (Amsterdam): Van Heuven Goedhartlaan 935 (1181 LD) Amstelveen

Sie, mw. mr. A.: Dukatenburg 90/23 (3437 AE) postbus 7165 (3430 JD) Nieuwegein, tel. 030-6051550, fax 030-6051551, e-mail sie@ausmadejong.nl

Snijders, mr. J.L.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail jsnijders@akd.nl

Suijker, mw. mr. K.C.G.M. (Utrecht): Nieuwstraat 33 (7311 HZ) Apeldoorn, tel. 055-5270510, fax 055-5270511, e-mail suiijker@beekers-douwes-advocaten.nl

Vrijlandt, mr. V.R.: Rivium Promenade 190 (2909 LM) Capella a/d IJssel, postbus 23161 (3001 KD) Rotterdam, tel. 010-2771608, fax 010-4366913, e-mail victor.vrijlandt@pellicaan.nl

Waanders, mw. mr. H.C.W.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail mawaanders@akd.nl

Wateren, mw. mr. L.W. van der: Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail manderl@eu.gtlaw.com

Wiel, mw. mr. P.E. van der: Johannes Vermeerstraat 43 (1071 DL) Amsterdam, tel. 020-3052030, fax 020-3052031, e-mail pvdw@vlaskampvanloo.nl

Wiersma, mr. J.: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail jwiersma@akd.nl

Wulp, mr. J.M. van der: Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4361 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999, e-mail jvanderwulp@akd.nl

Wijnstekers, mw. mr. N.G.: Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail wijnstekersn@eu.gtlaw.com

Zwiers, mr. R. (Den Haag): Henri Dunantlaan 1 (2992 KP) postbus 156 (2990 AD) Barendrecht, tel. 0180-642000, fax 0180-642001, e-mail b@borsboomhamm.nl

NAAMSWIJZIGING

Advokatenkollektief Boergoensestraat te Rotterdam thans: **Advokatenkollektief Oud-Charlois**

Advocatenkantoor Bogaardt te Wassenaar thans: **Mr. J.W. Bogaardt Mr. A. Neermawatie Nandoe advocaten & procureurs**

Heijkamp Advocatenkantoor te Ede thans: **Heijkamp Ngasirin Advocaten**

De Leeuw Advocaten te Den Bosch thans: **De Leeuw & De Gier Advocaten**

Spijk, mw. mr. L. te Rotterdam thans:

Nieuwenhuizen-Spijk, mw. mr. L. van Tee, mw. mr. M.T.N. te Utrecht thans:

Whiterod, mw. mr. M.T.N.

BEZOEKADRES/POSTBUS/

TEL./FAX/E-MAIL

Advokatenkollektief Oud-Charlois

teRotterdam: Rockanjestraat 13 a-d (3082 SM) Rotterdam

Austen & Thewessen advocaten te Valkenburg: e-mail info@austen-thewessen-advocaten.nl

Dekker en Smits Advocaten te Rosmalen: Raadhuisstraat 61 (5241 BK) Rosmalen

Advocatenkantoor De Groot te Rotterdam:

Rockanjestraat 13 a-d (3082 SM) Rotterdam

De Groot Lamphen Gutter Advocaten te Utrecht: Hooghiemstraplein 173 (3514 DZ) Utrecht

Hardenbroek van Ammerstol, mr. R.J. baron van te Balot/Frankrijk: tel./fax 0033-380814901, e-mail reiniervanhardenbroek@tele2.fr

Heijkamp Ngasirin Advocaten te Ede: e-mail secretariaat@heijkampngasirin.nl

Holstein Timmermans Advocaten te Leiden: Rapenburg 35 (2311 GG) Leiden

Advocatenkantoor W.W. Jansen te Hoofddorp: Postbus 137 (2130 AC) Hoofddorp

Krol-Wisse, mw. mr. T.M. te Haarlem: Raadhuisplein 2 (2023 MB) Haarlem

De Leeuw & De Gier Advocaten te Den Bosch: e-mail deleeuw.degier@planet.nl

Perrels Haarlemmermeer te Hoofddorp: Wijkemeerstraat 34 a (2131 HA) Hoofddorp

Velo & Partners BV te Utrecht: Chico Mendesstraat 36 (3573 AT) Utrecht

Waarsenburg, mr. P.L.O. van de te Nijmegen: Sint Annastraat 21 a (6524 EC) Nijmegen

RECTIFICATIE

In Advocatenblad 2003-22 is onder het kopje 'kantoorverplaatsing' opgenomen **dh. mr. R.R.E. Nobus**. De kantoorgegevens zijn onjuist. De juiste kantoorgegevens moeten zijn: **Havenstraat 8 (4531 EK) postbus 1020 (4530 GA) Terneuzen, tel. 0115-617733, fax 0115-614968, e-mail advobuno@planet.nl**

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 – 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 – 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 – 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 – 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad,		
brochures et cetera	070 – 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 – 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

De uitspraak is bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam. De bewerking houdt in dat sommige details zijn weggelaten en andere gewijzigd, en ook her en der enige uitweidingen – in het bijzonder waar het gaat om het weergeven van het standpunt van de cliënt of de advocaat – zijn weggelaten.

BINDEND ADVIES GESCHILLENCOMMISSIE ADVOCATUUR
D.D. 25 SEPTEMBER 2003
ADV-Do3 0032

(Mrs. Warner- Gorter, Schop en Barge-Coebergh)

De advocaat die onvoldoende rekening houdt met de mogelijkheid dat een hoger griffierecht dan hij verwacht in rekening wordt gebracht kan onder omstandigheden gehouden zijn de daaruit voortvloeiende meerkosten voor eigen rekening te nemen.

Onderwerp van het geschil

De advocaat heeft, voor een door hem gevoerd kort geding, aan zijn cliënt € 193 in rekening gebracht als vast recht. Nadien wordt het griffierecht bepaald op € 3.632, tegen welke vaststelling de advocaat vergeefs verzet instelt. De cliënt weigert het daarop betrekking hebbende gedeelte van de nieuwe declaratie te betalen, waarbij hij als reden aanvoert dat de advocaat, door de wijze waarop het petitum van de dagvaarding was geredigeerd en op grond waarvan het griffierecht op € 3.632 werd gesteld, een beroepsfout heeft gemaakt.

De advocaat verweert zich onder meer door te stellen dat hij geenszins gegarandeerd zou hebben dat het griffierecht niet meer dan € 193 zou gaan bedragen, terwijl bovendien de beslissing van de rechtbank tot handhaving van het nadien in rekening gebrachte griffierecht gebaseerd is op een voor discussie vatbare interpretatie van de toepasselijke voorschriften. Hij verwijst in dat verband naar een brief van de sectormanager civiel recht van de rechtbank waaruit zou blijken dat met regelmaat discussies ontstaan over de vaststelling van de hoogte van het verschuldigde griffierecht.

Beoordeling van het geschil

De commissie is van oordeel dat van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat mag worden verwacht dat hij mede met het oog op de vaststelling van de hoogte van het griffierecht bij het opstellen van het petitum van een (kort geding)dagvaarding de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht neemt. Naar het oordeel van de commissie had de advocaat erop bedacht moeten en kunnen zijn dat de wijze waarop hij het petitum heeft geredigeerd ertoe zou leiden dat het vast recht zou worden vastgesteld op een percentage van de door hem in het petitum genoemde geldsom.

Bovendien stelt de commissie vast dat de advocaat in woord en geschrift bij de cliënt de indruk heeft gewekt dat het griffierecht niet meer zou bedragen dan € 193. De commissie is van oordeel dat de cliënt ervan uit mocht gaan dat de advocaat, handelend in de uitoefe-

ning van zijn beroep, juiste en volledige informatie hierover verschaft en dat de cliënt er derhalve op mocht vertrouwen dat het griffierecht niet hoger zou uitvallen dan voornoemd bedrag. De commissie merkt in dit verband op dat ter zitting is gebleken dat de advocaat ook niet aan de cliënt heeft gemeld dat het griffierecht hoger zou kunnen uitvallen. Reeds om die reden heeft de hoogte van het griffierecht ook geen rol kunnen spelen bij de overweging van de cliënt om al dan niet een kortgedingprocedure op te starten.

Ook het verweer van de advocaat dat de griffie het vast recht eerst achteraf vaststelt, acht de commissie onvoldoende steekhoudend. De cliënt had hier in het licht van vorenstaande overwegingen immers ook niet bedacht op behoeven te zijn. Voorts is de commissie van oordeel dat de verwijzing van de advocaat naar het schrijven van de sectormanager civielrecht van de rechtbank geen hout snijdt. De in dit schrijven genoemde situaties zien op verwijten die in het algemeen vanuit de advocatuur worden gemaakt over de vaststelling van het door de griffie in rekening gebrachte vast recht en niet op aan de onderhavige zaak identieke gevallen.

Het vorenstaande overziend komt de commissie tot de conclusie dat er sprake is van een zodanige nalatigheid van de zijde van de advocaat dat hij – al zijn goede bedoelingen ten spijt – de gevolgen van deze nalatigheid niet in redelijkheid op de cliënt kan afwentelen maar deze geheel voor zijn risico en rekening komen.

Op grond van het voorgaande is de commissie dan ook van oordeel dat de klacht gegrond is.

Beslissing

De commissie vermindert de declaraties die de advocaat voor het verrichten van zijn diensten bij de cliënt in rekening heeft gebracht in die zin dat een bedrag van € 3.439 als niet-verschuldigd wordt aange-merkt.

Bovendien dient de advocaat overeenkomstig het reglement van de commissie een bedrag van € 45 aan de cliënt te vergoeden ter zake van de administratiekosten.

Overeenkomstig het reglement van de commissie is de advocaat aan de commissie als bijdrage in de behandelingskosten van het geschil een bedrag van € 115 verschuldigd.

Noot

Uit de beslissing zelf blijkt dat niet, maar uit de omstandigheid dat over de vraag wie moest opkomen voor het aanzienlijk hoger uitgeval-

len griffierecht een geschil ontstond, mag worden afgeleid dat het kort geding waarmee het allemaal mee begon door de eiser is verloren. Bij winst immers had de vordering op het bord van de gedaagde gelegen.

De Geschillencommissie hecht er blijkens de beslissing betekenis aan dat de advocaat voorafgaand aan het kort geding de indruk had gewekt dat het griffierecht niet meer dan € 193 zou bedragen. Daarmee wordt de casus gereduceerd tot een eigenlijk heel gewone: een opdrachtnemer die zich in zijn offerte vergist en de door derden in rekening te brengen kosten te laag inschat zal bij een onwillige opdrachtgever óók geen verhaal kunnen halen. Het zou spannender worden wanneer de te verwachten omvang van het griffierecht in het geheel niet aan de orde was geweest op het moment dat over het al dan niet aanvangen van een kort geding de beslissing werd genomen. In dat geval zou het niet zonder meer vanzelf spreken dat de advocaat alles wat boven het minimum-griffierecht uitstijgt zou moeten bijpassen. Van gewicht wordt het dan welke indicatie van de kosten de advocaat heeft gegeven en het zal zeker uitmaken of het griffierecht een substantieel deel van die kosten vertegenwoordigt of niet. Opmerking verdient dan ook dat de Geschillencommissie van oordeel is dat de advocaat, bij het redigeren van het petitum, mede acht dient te slaan op de aan de hand van dat petitum nader te bepalen griffie-

rechten. Uit het bindend advies valt niet op te maken welke alternatieven beschikbaar waren en in de praktijk zal het ook niet vaak voorkomen dat voor de eiser hetzelfde resultaat zou kunnen worden bereikt met een andere inkleding. Dat neemt niet weg dat het een zinvolle aansporing aan de advocaat is om, juist wanneer de gedachte rijst dat een kort geding moet worden gevoerd, zich te realiseren dat het griffierecht aan de hoogte van de vordering wordt gerelateerd en er aanzienlijke financiële consequenties kunnen zijn.

De advocaat voerde ook nog aan dat hij zijn cliënt reeds was tegemoetgekomen door een afwijkend tarief te hanteren, het in rekening gebrachte honorarium sterk te matigen en in te stemmen met een betalingsregeling. In de uiteindelijke beslissing wordt aan dat verweer geen aandacht besteed, wellicht omdat het niet nader is toegelicht of uitgewerkt. Het lijkt in elk geval aanbeveling te verdienen om, wanneer men tot matiging besluit, daar op te wijzen in de declaratie zelf of in de brief waarmee deze wordt aangeboden en wellicht zelfs uitdrukkelijk te vermelden dat de declaratie herzien mag worden indien de cliënt niet gehouden blijkt tot vergoeding van de in de declaratie opgenomen kosten. Wie daarvoor terugschrikt, omdat dat 'de kat op het spek binden' is, loopt het risico dat hij met de kosten blijft zitten en ook nog een lager honorarium ontvangt dan waarop hij in redelijkheid aanspraak kan maken.

Disciplinaire beslissingen

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

OVERSCHRIJVEN VAN CONCEPT VAN EEN ANDER

Raad van Discipline Amsterdam, 17 juni 2002

(mrs. De Groot, Van den Biesen, Klaver, Karsten en Romijn)

Het zonder toestemming overschrijven van een door een andere advocaat opgestelde conceptdagvaarding is tuchtrechtelijk verwijtbaar.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt;*
6 Tuchtprocesrecht)
- *Gedragsregel 1*

Feiten

Klaagster, een vereniging van effectenbezitters, heeft tijdens een persconferentie bekendgemaakt ten behoeve van een groep van ruim 10.000 gedupeerde beleggers een actie te zullen starten in verband met de mislukte beursintroductie van een onderneming. Tussen klaagster en mr. X, die eveneens een groep van gedupeerde beleggers vertegenwoordigt, is

contact geweest over de door klaagster te entameren actie. Dit heeft echter niet geleid tot enige vorm van samenwerking. Aanvankelijk is klaagster in haar actie bijgestaan door mr. Y. Kort nadat de betrekking tussen klaagster en mr. Y tot een einde is gekomen heeft mr. Y telefonisch contact gehad met mr. X over de door mr. X uit te brengen dagvaarding. Mr. X heeft in dat gesprek verzocht om toezending van de door mr. Y ten behoeve van klaagster opgestelde conceptdagvaarding. Mr. Y heeft mr. X vervolgens de conceptdagvaarding ter vertrouwelijke kennisname toegezonden, zonder klaagster hierover te informeren en zonder dat klaagster met de toezending had ingestemd. Kort nadien is klaagster gebleken dat de inhoud van de door mr. X opgestelde en uitgebrachte dagvaarding in grote mate overeenstemt met de inhoud van het concept dat door mr. Y was opgesteld. Klaagster noch mr. Y heeft mr. X toestemming gegeven de inhoud van het concept of delen daarvan, over te nemen.

Prof. A heeft op verzoek van klaagster onderzocht of de dagvaarding van mr. X kan worden aangemerkt als nabootsing in de zin van de auteurswet. Prof. A komt in zijn advies tot het oordeel dat er sprake is van

een gedeeltelijke bewerking of nabootsing in gewijzigde vorm, die niet als een nieuw, oorspronkelijk werk moet worden aangemerkt.

Mr. X en zijn kantoorgenoot hebben, ook publiekelijk, ontkend dat de inhoud van de door mr. X opgestelde dagvaarding (gedeeltelijk) is ontleend aan het concept dat door mr. Y was opgesteld.

Ontvankelijkheid

Mr. X heeft zich op het standpunt gesteld dat klaagster niet-ontvankelijk is in haar klacht, nu zij haar klacht heeft gebaseerd op het bestaan van een inbreuk op haar auteursrecht terwijl zij niet de auteur is van de conceptdagvaarding en er evenmin sprake is van een auteursrecht op processtukken.

Klaagster heeft zich tegenover dit verweer erop beroepen dat zij een rechtstreeks belang heeft bij haar klacht omdat het handelen van mr. X in strijd is met Gedragsregel 1, die mr. X ook jegens klaagster in acht behoorde te nemen en omdat het handelen van mr. X ertoe heeft geleid dat het vertrouwen van klaagster in de advocatuur ernstig is beschaamd. Voorts heeft klaagster zich erop beroepen, dat zij zelf intensief heeft meegewerkt aan de totstandkoming van het concept. Daarbij heeft zij geput uit haar kennis en ervaring op het gebied van collectieve acties, beursintroductions, haar inschatting dat het beursleven van de betreffende onderneming van korte duur zou zijn en de door haar tijdens aandeelhoudersvergaderingen verkregen informatie. Bovendien heeft klaagster met het oog op de totstandkoming van het concept met haar advocaat intensieve strategiebesprekingen gevoerd. Ook heeft klaagster zelfstandig onderzoek gedaan naar de tekortkomingen en misleidende mededelingen in het prospectus en in overige berichtgeving en voorts naar allerlei gegevens van feitelijke aard. Daarbij heeft zij zich bediend van het haar ter beschikking staande netwerk van relaties. Deze en andere vertrouwelijke informatie is benut bij de totstandkoming van het concept. Ten slotte heeft klaagster haar advocaat betaald voor het tot stand brengen van het concept, dat naar zij stelt mr. X voor een belangrijk deel woordelijk heeft overgenomen, terwijl hij daarvoor geen toestemming van klaagster of haar advocaat had.

Gelet op hetgeen klaagster ten aanzien van haar belang heeft gesteld kan in het midden blijven of hier sprake is van een auteursrechtelijke inbreuk in de eigenlijke zin van het woord. Het voorgaande brengt met zich dat klaagster een toereikend belang heeft bij en daarmee ontvankelijk is in haar klacht.

Daarbij neemt de raad tevens in aanmerking, dat reeds uit de eigen stellingen van mr. X blijkt dat klaagster hem als een concurrent beschouwde en dat in hun onderlinge contacten sprake was van een zekere mate van animositeit. Mr. X heeft in dit verband immers gesteld dat klaagster, althans één van haar bestuursleden, niet wenste te aanvaarden dat een grote groep van beleggers er de voorkeur aan gaf zich door mr. X te laten vertegenwoordigen en dat dit bestuurslid sindsdien geen gelegenheid voorbij liet gaan zich laatdunkend uit te laten over het optreden van mr. X. Ook heeft mr. X gesteld dat klaagster, althans één van haar bestuursleden, op geen enkele wijze (meer) met mr. X wilde samenwerken en dat dit bestuurslid elke vorm van samenwerking tussen mr. X en mr. Y verhinderde.

Overwegingen van de raad

De raad is van oordeel dat gelet op het rapport, dat op verzoek van klaagster door prof. A is opgesteld en dat door mr. X onvoldoende gemotiveerd is bestreden, in voldoende mate is komen vast te staan, dat mr. X, terwijl hij daarvoor geen toestemming van klaagster of haar advocaat had, de inhoud van de door hem opgestelde dagvaarding in belangrijke mate woordelijk heeft ontleend aan de conceptdagvaarding die mr. Y in opdracht van klaagster heeft opgesteld en die mr. Y hem 'ter vertrouwelijke kennisneming' had toegestuurd.

Uit hetgeen de raad hiervoor heeft overwogen volgt de gegrondheid van de klacht. De raad is van oordeel dat mr. X gehandeld heeft in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt, doordat mr. X zonder toestemming van klaagster en/of haar advocaat, bij het opstellen van zijn dagvaarding belangrijke delen woordelijk heeft overgeschreven uit de conceptdagvaarding die mr. Y in opdracht van klaagster had opgesteld en die mr. X ter vertrouwelijke kennisneming was toegestuurd terwijl mr. X zich ervan bewust was dat mr. Y op dat moment niet langer optrad als advocaat van klaagster en klaagster onder geen beding bereid was met mr. X samen te werken en hem beschouwde als haar concurrent.

Daarbij neemt de raad voorts in aanmerking dat mr. X, gelet op de aandacht van de media voor de door hem en door klaagster te entameren acties, zich bewust had behoren te zijn van de (mogelijk) nadelige consequenties van zijn handelen voor klaagster.

Volgt

- verklaart de klacht gegrond;
- legt aan mr. X op de maatregel van een enkele waarschuwing.

ONNODIG KRENKENDE KWALIFICATIES

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 2 september 2002

(mrs. Holtrop, Claassen, Eschauzier, Grootveld, Van Nispen tot Sevenaer)

De advocaat dient zich in zijn processtukken te onthouden van onnodig krenkende kwalificaties over zijn wederpartij. Dat hij aldus lucht wenst te geven aan het ernstige gevoel van onbehagen van zijn cliënten over de handelwijze van de wederpartij verontschuldigt hem niet.

- *Advocatenwet artikel 46 (3.3.1 Grievende uitlatingen)*
- *Gedragsregel 31*

Feiten

A en B zijn belastingadviseur. Zij maken deel uit van C, een maatschap van accountants en belastingadviseurs. Mr. X staat een groep van personen en vennootschappen bij in hun geschil met C. Onder meer wordt een klacht ingediend tegen A en B bij de Raad van Tucht van de Nederlandse Federatie van Belastingadviseurs. De klacht wordt op één onderdeel tegen B gegrond verklaard en er wordt een berisping opgelegd. De Raad van Beroep van de Nederlandse Federatie van Belastingadviseurs vernietigt naar aanleiding van het door B ingestelde hoger beroep die uitspraak. Tegelijkertijd voert mr. X een procedure tot schadevergoeding tegen A. De vordering wordt door de rechtbank afgewezen waartegen mr. X beroep instelt. Zowel in de memorie van grieven in dat hoger beroep als in de bij de Raad van Beroep van de Nederlandse Federatie van

Belastingadviseurs ingediende memorie van antwoord schrijft mr. X onder meer:

‘Zelden hebben belastingadviseurs zo hun positie misbruikt als beklaagden in het onderhavige geval hebben gedaan.’

‘Door de belangen van een grotere cliënt te laten prevaleren liet C zich op een schandelijke wijze leiden door haar eigen (financiële) belangen.’

‘Op het handelen en de misslagen van A en B zijn de meest afkeurende en negatieve kwalificaties van toepassing: schrijnend, doortrapt, vilein, kras, onbetrouwbaar, achterbaks, verwerpelijk en dergelijke. Juridisch geformuleerd: notoir onrechtmatig.’

De klacht houdt in dat mr. X zich in deze stukken nodeloos grievend ten opzichte van klagers heeft uitgelaten.

Overwegingen van de raad

Uit de memorie van antwoord en de memorie van grieven blijkt dat mr. X daarin omstandig heeft uiteengezet waarom de gedragingen van klagers in de ogen van zijn cliënten ongeoorloofd zijn. Mr. X heeft zich daarbij herhaaldelijk in krachtige bewoordingen uitgelaten. Mr. X heeft de aanklagers verweten gedragingen, juridisch geformuleerd, als notoir onrechtmatig aangemerkt. Door onder de genoemde omstandigheden in de memories de niet-juridische kwalificaties te bezigen, die hiervoor zijn geciteerd, heeft mr. X onnodig krenkende kwalificaties toegevoegd aan zijn voormelde uiteenzetting. De raad oordeelt dat de gebezigde bewoordingen, zowel op zich beschouwd als in onderlinge samenhang bezien, onnodig grievend jegens klagers zijn. Door zich aldus uit te laten heeft mr. X zich niet gedragen zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Daaraan doet niet af de uitzonderlijke laakbaarheid die volgens mr. X in de gedragingen van klagers is gelegen. De wens van mr. X om aan het ernstig gevoel van onbehagen van zijn cliënten over de handelwijze van klagers op deze wijze lucht te geven verontschuldigt hem niet. Integendeel, van hem als advocaat mag worden verlangd – al was het maar ter wille van de effectiviteit van zijn betoog – dat hij zich zakelijk uitdrukt en zich op dit punt niet laat leiden door wat zijn cliënten graag lezen of horen. De klacht is derhalve gegrond.

ONZORGVULDIG HANDELEN VAN DEKEN

Hof van Discipline, 20 september 2002; no. 3516

(mrs. Peeperkorn, Boumans, Paulussen, De Kok en Creutzberg)

Raad van Discipline Leeuwarden, 26 oktober 2001

(mrs. van Riessen, de Groot, Van Hartingsveld, Hemmes en Vogelsang)

Onzorgvuldig handelen van een deken. Beleidsvrijheid bij het doorzenden van klachten naar de Raad van Discipline. Communicatie met de klager.

– *Advocatenwet artikel 46 (6 Tuchtprocesrecht), art. 46c en 46d*

Feiten

De klager had een geschil met zijn advocaat mr. Y over de behandeling van de zaak en over de omvang van de declaraties.

Tijdens de begroting van die declaraties heeft de klager een klacht

tegen mr. Y ingediend. Kort nadien verzocht hij de deken om zijn klacht door te zenden aan de Raad van Discipline.

Op 14 april liet de deken aan de klager en mr. Y weten dat hij de klachtzaak voor inzending naar de Raad van Discipline gereed zou maken. Op 8 september gaf de Raad van Toezicht een beslissing in de begrotingszaak. Op 18 september zond de deken, nadat de klager hem daarover had opgebeld, het klachtdossier naar de Raad van Discipline. Bij brief van 19 september aan de deken maakte de klager nog enkele opmerkingen die hij van belang achtte voor de klachtzaak. Hij schreef aan te nemen dat de deken die opmerkingen ter kennis van de raad zou brengen. Op deze brief heeft de deken niet gereageerd, en evenmin op een rappel van de klager d.d. 2 oktober.

De klager diende daarop een klacht tegen de deken in, bestaande uit zes onderdelen. In het navolgende blijven buiten beschouwing die onderdelen die zowel door de raad als door het hof ongegrond werden bevonden.

Overwegingen raad

Het verwijt dat de deken de klacht niet tijdig bij de Raad van Discipline heeft ingediend, treft naar het oordeel van de raad geen doel. Bij brief van 14 april heeft de deken partijen laten weten dat hij het dossier gereed zou maken voor verzending naar de raad. Hij heeft daarmee echter gewacht tot omstreeks half september. Als reden daarvoor heeft de deken opgegeven dat de begrotingsprocedure nog liep, althans nog niet volledig was afgerond, en dat hij de uitkomst daarvan wilde afwachten omdat hij hoopte dat, als het financiële geschil tussen partijen zou kunnen worden opgelost, dit ook tot de oplossing van de klacht zou kunnen leiden. Na klagers telefoontje van begin september heeft hij het dossier onverwijld naar de raad doorgestuurd.

Het behoorde naar het oordeel van de raad tot de beleidsvrijheid van de deken, als hij op een bepaald moment tot de conclusie komt, dat het beter is te wachten met het inzenden van het klachtdossier naar de Raad van Discipline. Het ware echter beter geweest als de deken dit aan de klager zou hebben medegedeeld. Deze ommissie is evenwel niet zodanig ernstig dat hierop tuchtrechtelijk moet worden gereageerd.

De deken heeft erkend dat hij naar aanleiding van de ontvangst van de brief d.d. 19 september van de klager niet heeft gereageerd. Hij meende dat de beantwoording daarvan niet nodig was, nu hij het onderzoek naar de klacht had beëindigd en de stukken aan de raad had doen toekomen. De raad is met de deken van oordeel, dat op het moment dat hij het onderzoek afsloot zijn werkzaamheden als deken waren geëindigd. Dit neemt echter niet weg dat de deken er beter aan zou hebben gedaan de klager daarop te wijzen. Het feit dat de deken zulks heeft verzuimd levert niet een zodanige verwaarlozing van zijn taak op, dat hij daarmee het vertrouwen in de advocatuur heeft geschaad.

Volgt

Ongegrondverklaring van de(ze) klacht(onderdelen).

Overwegingen hof

Met de raad neemt het hof tot uitgangspunt dat het optreden van een deken als zodanig niet onder tuchtrechtelijke controle staat, tenzij de deken bij het uitoefenen van zijn functie zijn taak zodanig heeft verwaar-

Disciplinaire beslissingen

loosd of zich in die hoedanigheid zodanig heeft misdragen, dat hij geacht moet worden zich te hebben schuldig gemaakt aan een handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.

Anders echter dan de raad, is het hof van oordeel dat de deken zodanig onzorgvuldig heeft gehandeld, dat hem een tuchtrechtelijk verwijt treft. Het hof is van oordeel dat de deken tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld door, nadat het door hem ingestelde onderzoek was afgerond, met het doorzenden van het klachtdossier meer dan vijf maanden te wachten, met als reden dat hij hoopte dat de begroting van de declaraties van mr. Y ook tot een oplossing van de klacht zou kunnen leiden, zonder de klager daarvan in kennis te stellen.

Wanneer de deken om beleidsmatige redenen wilde wachten met het toezenden van het klachtdossier aan de Raad van Discipline, had het op zijn weg gelegen de klager daarover in te lichten. Door de klager in het ongewisse te laten heeft de deken niet in overeenstemming gehandeld met de hem in de Advocatenwet opgedragen taak in het kader van de tuchtrechtspraak. Het hof wijst daarbij mede op het bepaalde in artikel 46 d, lid 3, van de Advocatenwet en het feit dat de klager bij brief van 5 maart uitdrukkelijk verzocht de klacht door te zenden aan de Raad van Discipline, en voorts op het feit dat de deken in de gewraakte periode feitelijk geen enkele poging heeft ondernomen de klacht in der minne te schikken.

Ten aanzien van het niet-beantwoorden door de deken van de brief van de klager van 19 september en het evenmin voldoen aan het in die brief

gedane verzoek om de opmerkingen van de klager aan de Raad van Discipline toe te zenden, waarbij de deken als reden heeft opgegeven, van mening te zijn dat zijn werkzaamheden als deken waren geëindigd, nu hij het onderzoek naar de klacht had beëindigd en de stukken al aan de raad had doen toekomen, is het hof van oordeel dat de deken de klager niet voldoende behulpzaam is geweest. Wat er zij van het betoog dat de deken zijn taak als zodanig had beëindigd door de stukken aan de Raad van Discipline te zenden, het lag op de weg van de deken hetzij te voldoen aan het uitdrukkelijk verzoek van de klager om het gestelde in zijn brief van 19 september nog onder de aandacht van de raad te brengen, hetzij de klager in antwoord op die brief te berichten dat hij aan zijn verzoek geen gevolg zou geven.

Het hof moet oordelen dat de deken de klacht van de klager tegen mr. Y niet heeft behandeld op een wijze die van hem, in aanmerking genomen het bepaalde in artikel 46 c en artikel 46 d van de Advocatenwet, mocht worden verwacht en aldus in strijd heeft gehandeld met artikel 46 van de Advocatenwet.

Het hof acht, alle feiten en omstandigheden overziende, geen reden aanwezig de deken een maatregel op te leggen. In het bijzonder is niet gebleken dat de klager enig ander nadeel heeft ondervonden dan vertraging bij de behandeling van zijn klacht.

Volgt

Vernietiging van de beslissing van de raad voorzover deze klachtonderdelen ongegrond zijn verklaard.

(advertentie)

De feiten onder uw pleidooi.

Onafhankelijk accountantsonderzoek naar feiten en omstandigheden? Bel Peter Schimmel van Ernst & Young Integrity Services & Investigations op (070) 441 21 20 of mail naar peter.schimmel@nl.ey.com

ERNST & YOUNG
Quality Is Everything We Do

BENEFICIAL

Arbeidsjurist, met klantenbestand (met name werkgevers in het middenbedrijf) zoekt

PATROON (m/v)
in het arrondissement Amsterdam

voor (kosten)maatschap

Beneficial
Postbus 58105
1020 MC Amsterdam

Tel: 020-6210602
Fax: 020-6219409
E-mail: info@beneficial.nl

externe stagebegeleiding

Mr A.C. Oberman heeft besloten haar advocatenpraktijk te verwisselen voor de externe begeleiding en coaching van stagiaires en medewerkers. Als ervaren advocaat wil zij jonge advocaten, naast de opleiding die het kantoor hen biedt, de aandacht geven die het mogelijk maakt een gefundeerde conclusie te bereiken over hun plaats binnen de advocatuur.

Oberman is advocaat sinds 1982 en heeft sinds haar oprichting de advocatuur geleerd bij uitstek en zelf geleerd en in het bedrijfsleven.

WIM BACHMEIJER
2075 BINCHEWEG 2-406
3816 JZ
030 673 72 60
030 673 22 95
wim@wimbachmeijer.nl

shop JURIDISCH!

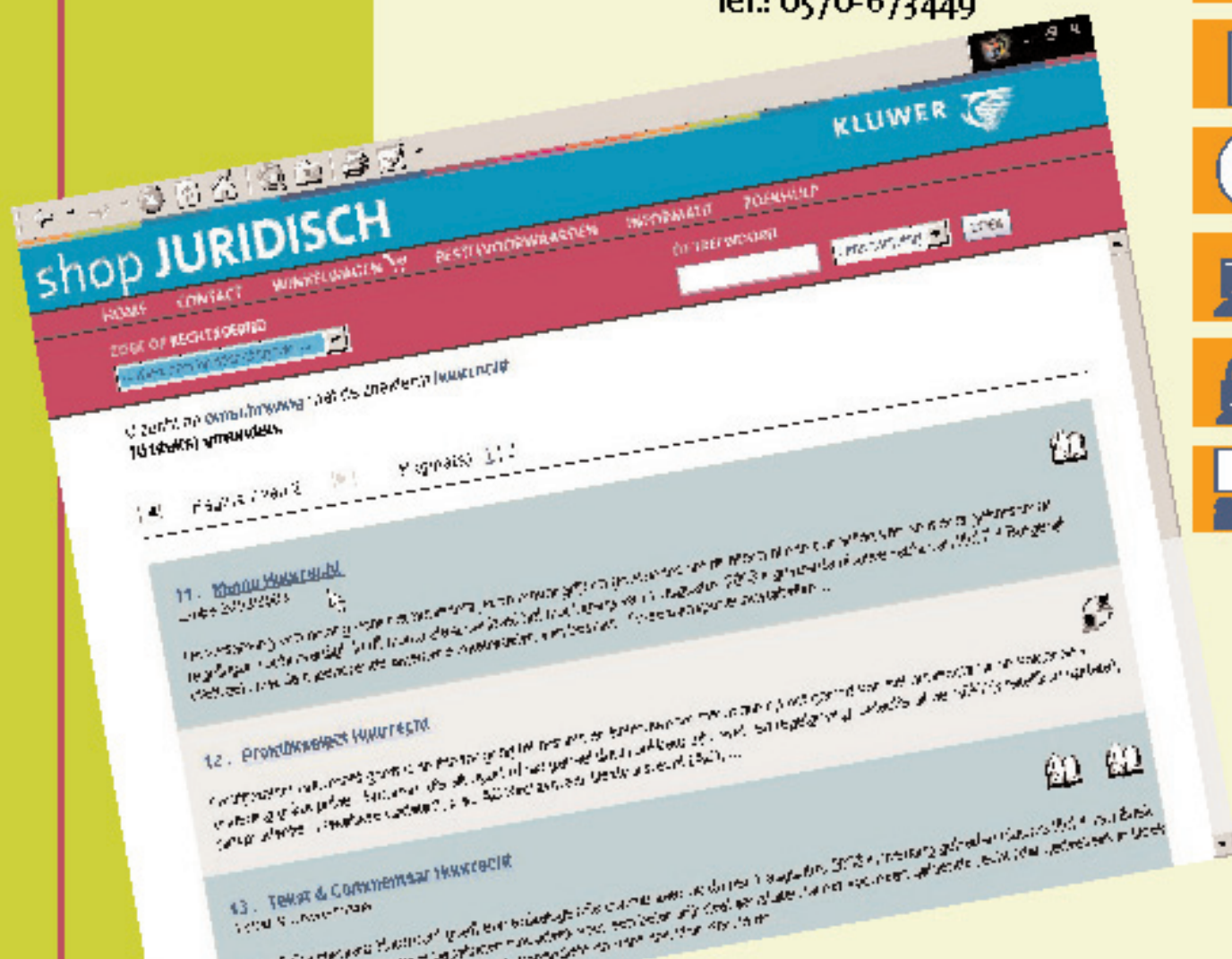
Alle Kluwer-producten voor juristen
staan nu overzichtelijk bij elkaar
in één on line shop.

- gemakkelijk zoeken en vinden
- 24 uur per dag, 7 dagen per week
- direct bestellen

U vindt de shop op www.kluwer.nl/juristen

KLUPER

Postbus 23
7400 GA Deventer
Tel.: 0570-673449

POT JONKER advocaten

Pot Jonker hecht er aan cliënten niet alleen in hun zakelijke geschillen, maar ook in het personen- en familierecht bij te staan. Gelet op de grote en almaar toenemende stroom van nieuwe zaken hebben wij ons dan ook voorgenomen onze huidige personen- en familierechtsectie uit te bouwen. In dat verband zijn wij op zoek naar versterking, niet alleen door stagiaires en medewerkers (met aantoonbare belangstelling voor het personen- en familierecht), maar met name ook door (potentiële) compagnons, die de ambitie hebben het familierecht te beoefenen op een commercieel kantoor, waar kwaliteit de allerhoogste prioriteit heeft.

Uw (strikt vertrouwelijke) sollicitatie kunt u richten aan Pot Jonker advocaten, mevrouw E.L. Bol-van der Mije, kantoormanager, postbus 280, 2000 AG Haarlem, tel. 023 - 553 02 30, e-mail e.bol@pj.netlaw.nl

0110-1000

LUDWIG & VAN DAM ADVOCATEN

nicht zich goeddeels op het ondernemingsrecht. In dat kader houdt zij zich voornamelijk bezig met de franchisepraktijk. Tal van rechtsgebieden komen hierbij aan de orde. De aandacht gaat onder meer uit naar mededingingsrecht, huurrecht, algemeen civielrecht en aansprakelijkheidskwesties tussen franchisegevers en franchisenemers. In deze landelijk georiënteerde praktijk worden zowel franchisegevers als franchisenemers bijgestaan. Naast een traditionele procespraktijk houdt het kantoor zich bezig met gespecialiseerde advisering.

Wegens groei van de praktijk is er thans plaats voor een

medewerker
en een
advocaat-stagiair m/v

Uw reacties kunt u richten aan
Mr Th.R. Ludwig, Koningin Emmaplein 7, 3016 AA Rotterdam,
bij wie tevens inlichtingen kunnen worden ingewonnen.
Telefoonnummer 010 - 241 57 77.

Uw advies? Ons advies. Ieder zijn vak. Zo bent u expert op úw vakgebied. En wij op het gebied van vermogensbeheer. Daarbij beperken wij ons niet tot institutionele beleggers. Ook individuele cliënten zijn we graag van dienst. Met ABN AMRO Vermogensbeheer. Cliënten met vermogens(delen) vanaf EUR 100.000,- kunnen de zorg ervoor aan ABN AMRO Vermogensbeheer uit handen geven. En profiteren van de internationale expertise die ABN AMRO als een van de grootste vermogensbeheerders van Europa in huis heeft. Het beste advies voor vermogende cliënten? ABN AMRO Vermogensbeheer. Wilt u meer weten, bel dan met uw ABN AMRO kantoor of 0900-0024 (lokaal tarief).

Het begint met ambitie **ABN·AMRO**

De juiste **stappen**
weten te **ondernemen**

Boekel De Nerée zoekt een advocaat-medewerker Corporate Real Estate

Je hebt inmiddels een aantal jaren ervaring opgedaan in de M&A- of financieringspraktijk. Daarnaast heb je affiniteit met de civielrechtelijke aspecten van vastgoed en projectontwikkeling en beheers je de Engelse taal uitstekend. Je wilt je loopbaan een nieuwe wending geven: een stapje hoger op. In onze Corporate Real Estate praktijk vind je volop afwisseling en wat belangrijker is, je werkt samen met toonaangevende specialisten van wie zelfs jij nog kunt leren. Kies voor de uitdaging en kijk voor uitgebreide informatie op www.boekeldeneree.nl of bel Bram Linnartz MRE 020 - 431 34 23 of Rolien Blanken (HRM) 020 - 431 33 78.

BOEKEL DE NERÉE

ADVOCATEN NOTARISSEN BELASTINGADVISEURS

AANBIEDINGEN NIEUWE UITGAVEN SPECIALE AANBIEDINGEN NIEUWE UITGAVEN SPECIALE

KLUWER

Voorsprong met kennis. Kluwer

De Advocaat als ondernemer

Of hij wil of niet, een advocaat is ondernemer - in elk geval fiscaal, maar ook in allerlei andere opzichten. Want hoe schrijf je een ondernemersplan? Hoe kies je een kantoorpand en hoe richt je het in? Hoe zet je een urenadministratie op? Hoe ga je om met personeel, met computers en met de fiscus? Honderden vragen komen op u af... Maar aan de juridische faculteit leert u weinig of niets over de hindernissen, valkuilen en verplichtingen die het ondernemerschap aankleven. Met dit boek wordt geprobeerd in die leernte te voorzien.

Onder redactie van mr. E. van Oosten de Boer, mr. drs. B.H.J. de Regt, RFP en mr. H.A. Stein

'Advocaat als Ondernemer' biedt klaar-voorgebruikt informatie voor de 'ondernemingskant' van het advocatenkantoor. Deze gids, geschreven vanuit de dagelijkse praktijk, behandelt vragen en geeft praktisch advies over de volgende aspecten van het advocaat-ondernemerschap: Vestiging & Vestigingsvormen, Financiering, Marketing & Presentatie, Het kantoor, Personeel, Administratie, Honorarium, Omgaan met cliënten, Advocaat als auteur, Opleidingen, Pensioenvoorziening, Arbeidsongeschiktheid. De gids wordt jaarlijks geactualiseerd.

Omvang: 176 pagina's, € 34,50, abonnementenkorting: 15%, ISBN 901300556X, 1e druk, Kluwer 2003

Prijzen zijn inclusief BTW. Prijswijzigingen voorbehouden. Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

Meer informatie over Kluwer-producten?

Telefoon: 0570 - 67 34 49, fax: 0570 - 69 15 55, e-mail: juridisch@kluwer.nl, internet: www.kluwer.nl

Het complete productaanbod voor de jurist vindt u in de shop van www.kluwer.nl/juristen

VAN BOVEN & VAN DER BRUGGEN ADVOCATEN TE ROERMOND

zoekt:

een medewerk(st)er / stagiair(e)

Ons kantoor bestaat uit elf advocaten met een adequate administratieve ondersteuning. Wij bedienen een belangrijk gedeelte van de juridische markt in Midden-Limburg voor overheden, bedrijven en particulieren. Het is onze ambitie om naast versteviging van de huidige interne specialisaties tot uitbreiding van de kantoororganisatie te geraken.

Wij zoeken juristen die belangstelling hebben voor de algemene civiele praktijk alsmede voor ondernemingsrecht en/of insolventierecht. Wij bieden goede mogelijkheden voor verdere ontwikkeling en specialisatie.

Voor verdere informatie over ons kantoor en deze vacatures kunt U contact opnemen met mr. P. J. W. M. Theunissen, telefoonnr.: 0475 - 390 252, aan wie U levens binnen tien dagen na de verschijndatum van dit blad Uw sollicitatiebrief met CV kunt zenden.

Van Boven & Van der Bruggen Advocaten
Postbus 15
6040 AA ROERMOND
e-mail: info@vbvdb-advocaten.nl
www.vbvdb-advocaten.nl

TOGA'S Fa. G.J. Rhebergen specialisten sinds 1894

Maatnemen na telefonische afspraak

Na ook advocatentoga's in standaardmaten!
Compleet met 2 beffen à € 67,5, (incl. BTW)

Amsteldijk 18 E
1074 HR Amsterdam
Tel./fax: 020 6629514

Beffen uit voorraad te vertaart

Kort geding in het Engels? www.word2all.com

- Kiest u een freelancer of een vertaalbureau?
- Wat is een redelijke snelheid?
- Is iemand met Engels als moedertaal beter?
- Hoe vertaalt u "kort geding"?
- Hoe gebruikt u het Engelse woord "brief" (in litigation)?
- Wist u dat de "High Court" iets heel anders is dan de Hoge Raad?

Surf naar de website voor een antwoord op deze en andere vragen. Voor juridische vertalingen Nederlands/Duits-Engels en Engels-Nederlands bel Mevr. Dijkstra, tel.: 030-280 35 80

CASTA

JURIDISCHE OPLEIDINGEN
JURIDISCH UITZENDE BUREAU B.V.

Lange Hofstraat 29, 7201 HT Zutphen;

Cursus "Juridisch Secretaresse"

Startdatum: 13 januari 2004 te Amstelveen

Startdatum: 29 januari 2004 te Zutphen

Startdatum: 5 februari 2004 te

Leeuwarden/Groningen

Cursus "Rechtsadministratie/Procuraten"

Startdatum: 14 januari 2004 te Zutphen

Cursus NEDERLANDSE GRAMMATICAV NIEUWE SPELLING;

Startdatum: op aanvraag te

Amstelveen / Zutphen

Cursus Faillissementen en WSNP

Startdatum: 15 januari 2004 te Zutphen

Startdatum: op aanvraag te

Leeuwarden/Groningen

Ook cursussen op locatie mogelijk.

Heeft u vacatures? CASTA gaat voor u op zoek naar gekwalificeerd ondersteunend personeel.

Nadere informatie is op te vragen.

Telefoon: 020-699 85 06; faxnr.: 020-600 11 81.

Telefoon: 0575-547 979; faxnr. 0575-547 021.

E-mailadres: info@casta.nl

Internet: www.casta.nl

Casta verzorgt tevens opleidingen op de Nederlandse Antillen, Aruba en Sint Maarten.

INTERNATIONAAL JURIDISCH INSTITUUT

Spui 186
2511 BW
's-Gravenhage
telefoon (070-3462974
telefax (070-6825235
E-mail ijl@worldonline.nl

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert in zaken betreffende Internationaal en buitenlands recht, in het bijzonder waar het gaat om vragen van internationaal privaatrecht en buitenlands privaatrecht en procesrecht.

Werkzaamheden zijn onder andere:

- personen- en familierecht
- nationaliteitsrecht
- erfrecht
- procesrecht
- overeenkomstenrecht
- strafrecht
- onrechtmatige daad

De brochure maakt taak, werkwijze en tarifiering wordt op verzoek toegezonden.

Bezoek onze site: www.ijl.nl

Advocatenkantoor Steinz

zoekt een

Advocaat

(al dan niet parttime)

met kennis van het Frans in woord en geschrift voor de begeleiding van Nederlandse particulieren en bedrijven (project-ontwikkelaars) die onroerend goed in Frankrijk aankopen. Dit naast de Nederlandse praktijk. Voor opleiding wordt gezorgd.

Reacties met o.v. gaarne aan het adres Eemnesserweg 11-07, 1251 NA Laren of naar steinz@steinz.nl.

Voor telefonische inlichtingen kunt u bellen naar 035-6313143.

Informatie over ons kantoor vindt u op www.steinzn.nl.

BOS & VAN DER BURG ADVOCATEN

Bos & Van der Burg Advocaten is op zoek naar talentvolle **STAGIAIRES (M/V) EN MEDEWERKERS (M/V)**

Bos & Van der Burg Advocaten is een snel groeiend kantoor dat beschikt over een excellent cliëntenbestand en uitsluitend bedrijven en instellingen bedient.

Van kandidaten verwachten wij:

- + aantoonbare juridische kwaliteiten
- + goed ontwikkeld commercieel inzicht
- + goede mondelinge en schriftelijke uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands en Engels
- + enthousiasme, pragmatisme, humor

Bij geblijven geschiktheid bieden wij:

- + een uitdagende en veelzijdige werkomgeving
- + een goede werksfeer
- + ruime ontplooiingsmogelijkheden
- + aantrekkelijke honoreringen goede perspectieven

Uw schriftelijke reactie, vergezeld van curriculum vitae, kunt u richten aan mr. P.S. Ballijer
'Forum Fontanus', Röntgenlaan 31, 2719 DX Zoetermeer
Telefoon: 079-3203366, E-mail: psballijer@bosvanderburg.nl, www.bosvanderburg.nl

Busquet Advocaten

Wij zijn een klein advocatenkantoor met een algemene praktijk.

Wij zoeken een enthousiaste

gevorderd stagiaire / medewerker

De nieuwe kantoorgeno(o)t(e) dient te beschikken over goede communicatieve vaardigheden en een gedegen juridisch en commercieel inzicht. De mogelijkheid wordt gegeven om een eigen specialiteit te ontwikkelen.

Wij verzoeken uw sollicitatie te zenden aan:

Busquet Advocaten

T.a.v. mr. C.A. Busquet, Postbus 19027 te
3001 BA Rotterdam, tel. 010 - 413 24 15,
emailadres: busquet@planet.nl.

WESTER ADVOCATEN

In verband met de groei van ons kantoor zoeken wij

ADVOCAAT-MEDEWERKERS (M/V)

die reeds ervaring hebben opgedaan in (een aantal) voor het MKB van belang zijnde rechtsgebieden en bereid zijn zich daarin verder te bekwaamen.

Ons kantoor, thans bestaande uit twee advocaten, is gevestigd in een modern kantoorpand op het bedrijventerrein 'Boekelaarsmeer' te Alkmaar. Wegens grote toename van werkzaamheden gaan wij ons kantoor structureel uitbouwen.

Wij zijn op zoek naar goede juristen met een commerciële instelling, die op deskundige wijze enthousiast en met succes de belangen van onze cliënten behartigen, waardoor langdurige relaties ontstaan.

Tevens hechten wij eraan te opereren als een team, waarbij het gezamenlijk belang, de kwaliteit en de betrokkenheid bij elkaar en bij onze cliënten hoog in ons vaandel staan.

Wij bieden een dynamische en interessante werksfeer met veel ontwikkelingsmogelijkheden en goede arbeidsvoorwaarden.

Sollicitaties, voorzien van CV en cijferlijst, ontvangen wij graag uiterlijk binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie op onderstaand adres. Voor nadere informatie kunt u terecht bij mr. F.C.C. Wester

ROBIJNOFFICE I, ROBIJNSTRAAAT 16, 1812 RB ALKMAAR,
POSTBUS 10456, 1810 KA ALKMAAR, TELEFOON (072) 526 00 36,
FAX (072) 526 00 60, WWW.WESTERADVOCATEN.NL

medewerker Arbeidsrecht

Dirkzwager advocaten en notarissen is een toonaangevend kantoor in het oosten van het land. Met ruim 230 medewerkers is Dirkzwager één van de grootste juridische spelers in het KAN-gebied (Knooppunt Arnhem-Nijmegen).

Medewerker sectie Arbeidsrecht (Nijmegen)

Dirkzwager advocaten en notarissen heeft voor de Nijmeegse sectie Arbeidsrecht op korte termijn plaats voor een medewerker. De sectie houdt zich bezig met het arbeidsrecht in brede zin, waarbij de nadruk ligt op het bedienen van professionele cliënten. In totaal zijn er bij Dirkzwager 15 advocaten werkzaam die zich hebben gespecialiseerd in het arbeidsrecht. Kandidaten voor de functie van medewerker Arbeidsrecht dienen te beschikken over een afgeronde stage en hebben de ambitie om uit te groeien tot specialist op het terrein van het arbeidsrecht. Het is de bedoeling dat de kandidaat na een inwerkperiode zelfstandig de arbeidsrechtelijke praktijk uitoefent binnen een team van circa 8 collega's.

Bel voor meer informatie over de functie van medewerker op de sectie Arbeidsrecht met de heer mr. H.A. Hoving, of de heer mr. D. den Heeten, compagnons van deze sectie:
(024) 381 31 26.

Solliciteren

Indien u geïnteresseerd bent in de vacature van medewerker Arbeidsrecht, dan ontvangen wij uw sollicitatiebrief, voorzien van curriculum vitae, graag binnen 14 dagen op het volgende adres:

Dirkzwager advocaten en notarissen
t.a.v. mevrouw P.F. Kiphardt (manager P&O)
Postbus 3045
6802 DA Arnhem

Vanzelfsprekend wordt uw sollicitatie vertrouwelijk behandeld.

www.dirkzwager.nl
www.carrierezonderkapsones.nl

DIRKZWAGER
advocaten en notarissen

Carrière zonder kapsones.

Nasrullah - Advocaten

Advocaten & procureurs

Gevestigd in het hart van Rotterdam voeren wij een gevarieerde advocatenpraktijk. Ons kleine doch enthousiaste, creatieve team van advocaten en juristen plaatst de cliënt uitdrukkelijk centraal. Binnen ons breed georiënteerde kantoor stellen onze medewerkers een optimale dienstverlening altijd voorop. De groei van het kantoor zien wij als een verlengde van onze kantoorstrategie.

Vanwege de voortgaande groei van ons kantoor zijn wij op zoek naar een:

ADVOCAAT

met een afgeronde stage. Bij voorkeur met interesse en/of praktijkervaring in het straf-, sociaal- en familierecht.

Gedat op het profiel van ons kantoor hechten wij veel waarde aan de motivatie, enthousiasme en deskundigheid van de aspirant-colfrère of -collega.

Uw schriftelijke sollicitatie kunt u richten aan:

Nasrullah Advocaten
's-Gravendijk wal 37,
3021 EC Rotterdam

Inlichtingen over deze vacature kunt u krijgen bij de heer Mr P.W. Bakkum (tel. 010 - 432 88 87).

zoekt een

ADVOCAAT-MEDEWERKER

Wij denken aan iemand met minimaal vier jaar werkervaring in de advocatuur. Onze voorkeur gaat uit naar een persoon die thuis in ondernemingsrecht en insolventie. Belangrijk is dat hij of zij gewend is te werken in teamverband en daar steeds het optimale uit weet te halen. Persoonlijk als advocaat-medewerker, én voor het team.

RST Advocaten, gehuisvest in het centrum van Breda, is met zeven advocaten en zes medewerkers in meerdere opzichten een jong kantoor. Dit betekent dat er volop mogelijkheden zijn om door te groeien.

Zeker voor mensen met ambitie..

VLASKAMP VAN LOO

a d v o c a t e n

Vlaskamp Van Loo Advocaten is gevestigd in Amsterdam nabij het Museumplein en heeft sinds de oprichting in 1998 een snelle groei doorgemaakt. Aan het kantoor zijn thans 22 advocaten verbonden. Vlaskamp Van Loo Advocaten heeft een algemene commerciële praktijk en specialiseert zich op het gebied van arbeidsrecht, ondernemingsrecht, vastgoed- en bestuursrecht. De cliënten zijn met name ondernemingen afkomstig uit binnen- en buitenland, non-profit instellingen en (semi-)overheden. Vlaskamp Van Loo Advocaten hecht veel waarde aan een hoge kwaliteit van juridische dienstverlening, alsook aan een moderne en informele werkomgeving.

Wij zijn op zoek naar:

een (beginnende) ADVOCaat-STAGIAIRE voor de ondernemingsrechtpraktijk

een (gevoorderde) ADVOCaat-STAGIAIRE voor de arbeidsrechtpraktijk

Uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van uw cv, kunt u richten aan: Vlaskamp Van Loo Advocaten, Johannes Vermeerstraat 43, 1071 DL Amsterdam, t.a.v. mevrouw mrs G.M. van der Lee. Zij is graag bereid u vooraf inlichtingen te geven op telefoonnummer 020 - 305 20 30. Voorts treft u meer informatie aan op: www.vlaskampvanloo.nl.

A member of:

MOORE STEPHENS
LEGAL NETWORK

Van Oss Van der Meijden Vermeer & Reitsma Advocaten

In een informele werksfeer zijn op ons kantoor 13 advocaten werkzaam. Zij zijn o.a. actief op de volgende rechtsgebieden: ondernemingsrecht, arbeidsrecht, insolventierecht, ambtenarenrecht, strafrecht, letselschade en personen- en familierecht.

Wij zijn op zoek naar een (gevoorderd) advocaat-stagiaire en een ervaren advocaat-medewerker met interesse voor met name het ondernemings- en arbeidsrecht.

Wij bieden een uitdagende baan met uiteraard goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Meer informatie over het kantoor is beschikbaar op www.omvradvocaten.com.

Schriftelijke reacties kunt u richten aan:

Mr F.F.P.M. Vermeer

Postbus 87

3840 AB Harderwijk

Tel: 0341 - 467 695.

e-mail: info@omvradvocaten.com

Cassella advocaten te 's-Gravenhage

zoekt:

ADVOCaat-STAGIAIRE

De beoogde kandidaat is afgesluisd in het civiele of strafrecht, met goede resultaten. Van de stagiaire wordt een brede belangstelling en grote inzet verwacht; hij/zij dient over sterke contactuele eigenschappen te beschikken en flexibelheid hoog in het vaandel te hebben staan.

Geboden wordt een afwisselende werkomgeving waar in alle aspecten van de advocatuur de revue zullen passeren, onder primair primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Voor verdere informatie over ons kantoor kunt u onze website bezoeken: www.mvbb.nl

Reflecteren op deze advertentie kan binnen 14 dagen na verschijning. Uw vragen, brief of e-mail met CV, referenties en cijferlijst, kunt u richten aan:

Martens Van Boven Bavenburg Advocaten
t.a.v. mr M.J. van Boven Bavenburg
Bezuidenhoutseweg 241
2594 AM DEN HAAG
tel: 070 - 331 92 22
fax: 070 - 331 92 22
mail: mvbb@mvbb.nl

Hekkelman Terheggen & Rieter, advocaten en notarissen te Arnhem, Elst en Nijmegen is één van de grootste kantoren in het stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen. Ons kantoor is onlangs in een enquête van Management Team uitgeroepen tot de beste zakelijke dienstverlener van Nederland. Aan ons kantoor zijn 75 juristen verbonden die in verschillende secties de commerciële praktijk uitoefenen en gespecialiseerde diensten verlenen.

Voor onze vestiging in Arnhem zoeken wij:

Beginnende of gevorderde advocaat-stagiaires

Sectie Ondernemingsrecht

Onze sectie Ondernemingsrecht bestaat uit 10 advocaten. Wij zoeken uitbreiding met een advocaat met aantoonbare belangstelling voor het ondernemingsrecht in het algemeen en belangstelling voor het insolventierecht en arbeidsrecht in het bijzonder.

Tevens zoeken wij eens:

Beginnend advocaat stagiair

Sectie Letselschade- en Verzekeringsrecht

Met aantoonbare interesse in één of beide rechtsgebieden.

Voor beide functies zijn een stevige persoonlijkheid, leergierigheid en enthousiasme essentiële vereisten.

Hekkelman Terheggen & Rieter biedt een inspirerende, plezierige werkomgeving, goede arbeidsvoorwaarden, toekomstperspectief en ruimschoots mogelijkheden voor specialisatie.

Uw sollicitatiebrief, vergezeld van curriculum vitae, kunt u binnen 10 dagen richten aan mevrouw I. Garretsen, Postbus 3155, 6802 DD ARNHEM, of per e-mail: igarretsen@hekkelman.nl.

Bij de heer mr. J.M.J. Huver, de heer mr. E.R. Looyen (Sectie Ondernemingsrecht) of mevrouw mr. M.C.J. Peters (Sectie Letselschade- en Verzekeringsrecht) kunt u telefonisch contact opnemen voor nadere informatie over de functies (tel.nr. 026-3777111).

HEKKELMAN TERHEGGEN & RIETER

advocaten en notarissen te Arnhem, Elst en Nijmegen

Onze praktijk groeit voortdurend.
 Omwege die dynamiek zijn wij voor de vestiging Arnhem op zoek naar een:

Jurist

*Waters Oomes Legal
 Gerechtsdeurwaarders heeft kantoren
 in Arnhem en Nijmegen. Met veertig
 enthousiaste en gemotiveerde medewerkers
 bedienen wij een uitgebreide en
 zeer gevarieerde klantenkring met
 gerechtsdeurwaarderszaken, incasso-
 diensten en juridisch advies.
 Ambtelijk als gerechtsdeurwaarders,
 zijn wij actief in een groot gedeelte
 van de provincie Gelderland. Als
 onderdeel van het landelijke netwerk
 Anchricon behandelen wij ook vele
 incasso's in de rest van Nederland.*

WATERS OOMES LEGAL
 GERECHTSDEURWAARDERS

De baan

De jurist die wij op het oog hebben voor deze fulltime baan, onderhoudt op een vlotte en communicatieve manier de contacten met onze opdrachtgevers, hun debiteuren en de rechterlijke macht. Verder ben je in staat tot het opstellen van dagvaardingen en het voeren van civiele procedures. Tijdens comparities sta je de client bij met raad en daad.

Wat wij bieden

Op onze juridische afdeling krijg je boeiend werk, in een sfeer van informele collegialiteit. In wisselende omstandigheden ontmoet je allerlei soorten mensen. Je hoort bij een dynamisch team, waaronder 7 gerechtsdeurwaarders en 3 juristen. Voor het goede verloop van hun werkzaamheden ben je mede verantwoordelijk. Is verhuizen noodzakelijk? Rond Arnhem en Nijmegen is het zeer prettig wonen en werken.

Functie-eisen

Wij zoeken mensen met plezier in dit werk. Door je flexibiliteit en creativiteit kun je tegendeel teek van dit vak. Humor is een uitstekend redmiddel, juist bij de ernst van onze materie. Met ervaring in dit werk ben je in het voordeel. Je opleidingniveau is Nederlands Recht.

Reageren

Wil je meer weten? Mr. Renate Lestrade (026-352 19 14) staat je graag te woord. Schriftelijke sollicitaties ontvangen wij graag binnen 10 dagen op dit adres: Waters Oomes Legal Gerechtsdeurwaarders, t.a.v. de heer C.J. O. Waters, Postbus 2144, 6802 CC Arnhem. Wil je op de envelop 'sollicitatie' vermelden? E-mailen kan ook: vacature@watersoomeslegal.nl.

Pensioenadviesbureau Bijvoet | Van Bergen

- PENSIOENSCHADE - WET VPS - JURISPRUDENTIE
- WERKNEMERSPENSIOEN - CURSUSSEN (INHOUSE)

sinds 1982

Mr. H.N.J. Bijvoet | K. van Bergen
 Keizersgracht 409, 1016 EX Amsterdam

www.bijvoetvanbergen.nl
 T: 020 623 3421 info@bijvoetvanbergen.nl F: 020 624 7341

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

o.a. leverancier van toga's aan het
 Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties

- Supercourt toga's
- op maat gemaakt
- leverbaar in veel stoffen (bidriggatoel)
- of in natuur en kunststoffen
- of donker of licht in kleur
- weekend levering binnen enkele dagen mogelijk

George Roben 19
 2511 CM 's Gravenhage
 telefoon: (070) 246 17 42
 fax: (070) 246 11 70
 E-mail: info@bernardpoelman.nl
 of bernardpoelman.nl

Hoogerwerf & Van den Oudenaller

advocaten

is een klein maar gerenommeerd kantoor dat zich toelegt op de rechtsgebieden: strafrecht, personen- en familierecht en arbeidsrecht. Strafrecht is voor ons niet "iets wat je er een beetje bij doet", maar een belangrijk rechtsgebied waarop specialisatie onontbeerlijk is.

Voor onze **strafpraktijk** zoeken wij in verband met uitbreiding van ons kantoor met spoed een **bevlogen medewerker of gevorderde advocaat-stagiaire**.

Uw sollicitaties kunt u richten aan:

mr E.M. van den Oudenaller
 Blekersdijk 59
 3311 LD Dordrecht

LEVENBACH & GERRITSEN

ADVOCATEN

Juridische dienstverleners en zakelijke ondernemers voor bedrijfsleven en (semi) overheid

Wij zijn een ambitieus kantoor met vestigingen in Schiphol-Rijk en Amsterdam. Het kantoor Schiphol-Rijk is gevestigd in een modern goed geoutilleerd kantoor nabij de luchthaven Schiphol. Een team van ervaren advocaten is actief voor cliënten uit het bedrijfsleven en de (semi) overheid.

De praktijk is deels internationaal van aard. Sterke betrokkenheid met de cliënten en gedegen juridisch advies kenmerken onze werkwijze. Omdat wij expanderen zoeken wij thans voor ons kantoor Schiphol-Rijk:

ADVOCAAT-MEDEWERKER ADVOCAAT STAGIAIRE

De advocaat medewerker beschikt over aantoonbare affiniteit met het ondernemingsrecht. Van onze medewerkers verwachten wij een ommekeerinstelling en het vermogen om relaties te acquireren en te behouden. Tevens zullen zij beschikken over de capaciteit om op den duur managementtaken te vervullen. Deelname in de onderneming wordt bij gebreken geschikt in het vooruitzicht gesteld. De advocaat stagiaire beschikt niet alleen over goede studieresultaten maar heeft ook aantoonbare belangstelling voor het genoemde rechtsgebied en de ambitie om zich daarin te bekwaamen.

Een gezonde dosis ambitie gepaard aan gevoel voor humor en stressbestendigheid, alsmede goede sociale en communicatieve vaardigheden ook in andere talen kenmerken verder onze kandidaten.

Kandidaten worden hierbij uitgenodigd om binnen 14 dagen na verschijning van dit blad een sollicitatiebrief met curriculum vitae te sturen:

Levenbach & Gerritsen Advocaten
t.a.v. mr A.S. van Gaalen
Tulpolevank 22A, 1119 NX Schiphol-Rijk
Postbus 112, 1430 AC Aalsmeer
e-mail: d.vanngaalen@levenbach-amp-schiphol.nl
telefoon mr A.S. van Gaalen 020 - 354 80 60

Levenbach & Gerritsen Advocaten is een professionele en ambitieuze organisatie waarin mensen op een informele manier met elkaar omgaan en de ruimte hebben om zich professioneel te ontwikkelen. Wij bieden daarom ook een prima salaris, goede secundaire arbeidsvoorwaarden en een prettige werkomgeving.

Onze advocaten beschikken over specialistische kennis op de ondernemingsrechtsgebieden. Ons kantoor is verbonden aan Low Exchange International (EESV), een netwerk van onafhankelijke internationale advocatenkantoren. (website: www.lowexchange.org)

Wij, *Van Driel Advocaten o.s.*, willen de jarenlange ervaring van ons kantoor op het gebied van het reguliere vreemdelingenrecht, bestuursrecht en de Wet Arbeid Vreemdelingen, samsensmelten met de ervaring van advocaten uit verschillende rechtsgebieden. Op deze manier kunnen we uitgroeien tot een uniek kantoor!

uniek om haar advocaten,
uniek om haar marktpositie,
uniek om haar manier van samenwerken met diverse relaties!

Vanuit deze visie zijn wij op zoek naar advocaten die zelfstandig willen werken en met minimaal 7 jaar ervaring op een of meer van de navolgende rechtsgebieden:

- (internationaal) strafrecht;
- ondernemingsrecht;
- regulier vreemdelingenrecht (kennis op het gebied van arbeidsrecht is een pré)

Uw profiel:

- + bereid om geheel zelfstandig uw cliënten te werven en juridisch te ondersteunen;
- + een creatieve probleemoplossende benadering van zaken;
- + doortastend, betrokken, gemotiveerd en een goed gevoel voor humor

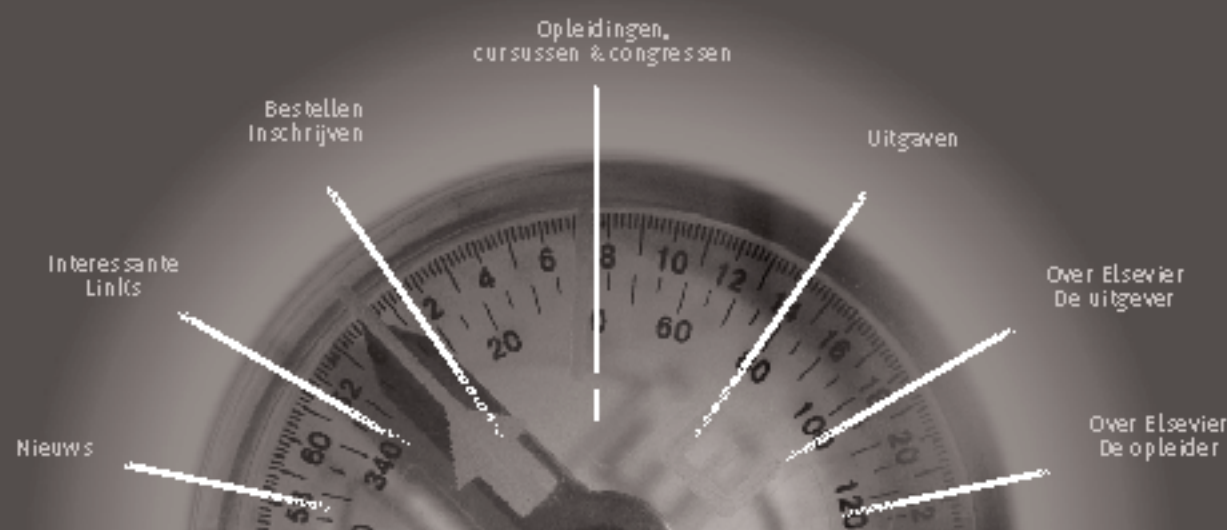
Wij bieden:

Een zelfstandig kantoor met alle faciliteiten, waardoor u niet meer hoeft om te kijken naar management, facturering, personeel, en secretariële zorgen. U bent geheel vrij als zelfstandig ondernemer zonder al deze nadelen.

Hoe kunt u reageren?

Uw schriftelijke reactie, voorzien van uw curriculum vitae, studieresultaten en eventuele referenties kunt u richten aan mevrouw J.M.J. Spithorst, postbus 386, 1800 AJ te Alkmaar.

Waar begint uw oriëntatie op juridische informatie?

www.elsevierjuridisch.nl

Elsevier Juridisch stelt zich ten doel om u zo goed mogelijk van de juridische kennis te voorzien die u nodig heeft bij de uitoefening van uw beroep.

De vorm waarin dat gebeurt bepaalt u zelf. Of het nu gaat om een vaktijdschrift, losbladige, boek of opleiding. U kunt kiezen voor die vorm van informatie die het beste aansluit bij uw werksituatie.

Op onze website vindt u een actueel overzicht van onze producten, nieuws-items van de uitgever, diverse links en aanbiedingen.

Kortom, www.elsevierjuridisch.nl biedt u de mogelijkheid om u te oriënteren op nieuwe vakinformatie op juridisch terrein.

Elsevier Juridisch, met recht de partner in kennis en informatie. In samenwerking met gerenommeerde auteurs en redacteurs voorziet Elsevier Juridisch in de vraag naar juridische informatie met een sterk en breed pakket uitgaven op de volgende rechtsgebieden:

- Bestuursrecht
- Milieurecht
- Arbeidsrecht en Ambtenarenrecht
- Economisch recht
- Personen- en familierecht

Actualiteit, toegankelijkheid en bruikbaarheid voor uw praktijksituatie staan hierbij centraal.

Op donderdag 19 februari 2004 arriveert iets bijzonders op Schiphol!

(verwachte aankomsttijd: 09.00 uur)

**Na de succesvolle introductie van onze cursus
"De rol in de secretaressepraktijk" dit najaar
is het nu de hoogste tijd voor de noordelijke Randstad!**

Op donderdag 19 februari 2004 organiseren wij deze cursus in het Hilton Hotel in het hart van Schiphol. Laat uw rolsecretaresse het goede voorbeeld volgen van al haar enthousiaste collega's die reeds aan de cursus deelnamen en met hen delen in datgene dat onze cursus zo populair en uniek maakt: afwisselend en compleet, met alle facetten van rol, procesrecht en procuraten, met mooi en duurzaam lesmateriaal waar zij ook na de cursus nog veel plezier van zal hebben. Door een ervaren specialist met kennis van zaken op gedreven wijze gedomineerd. Dit alles tussen haar vakgenoten in een omgeving met allure. Tot dagelijks terugkerend profijt van uw kantoor.

Gegarandeerd!

Cursusdata:

Donderdag 19 februari 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Schiphol

Donderdag 1 april 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Zeist

Donderdag 6 mei 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Rotterdam

Donderdag 17 juni 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Oosterbeek

Met o.a.:

- Basisregels rechtsvordering • procesgang • soorten conclusies
 - incidenten • verwijzingsperikelen • het Landelijk Uniform Rolreglement
 - hoe te handelen ter rolle • termijnbewaking • correspondentiezaken.
- Voorzien van cursushandboek en oefenboek!

Workshop: "De rol in de secretaressepraktijk"

Voor uitgebreide informatie en aanmeldingen:
www.roladministratie.nl

Van Swaaij advocaten B.V.

KPN is marktleider in de voornaamste segmenten van de Nederlandse telecommunicatiemarkt. Via E-Plus in Duitsland en BASE in België is KPN de derde operator in deze landen. KPN heeft een notering aan de beurzen van Amsterdam, New York, Londen en Frankfurt. De kernactiviteiten van KPN zijn: telefonie- en data/IP diensten via het vaste netwerk in Nederland, data/IP diensten in West-Europa via Euro ringen (glasvezelnetwerk in Europa) en mobiele diensten in Nederland, Duitsland en België.

Vanuit het hoofdkantoor van KPN in Den Haag ondersteunt de Groep Intellectuele Eigendom diverse bedrijfsonderdelen van KPN op het gebied van rechten van intellectuele eigendom, in het bijzonder op de terreinen van het auteursrecht en octrooien. Vaak dicht tegen de business aan, soms ook op corporate KPN niveau, bijvoorbeeld in het kader van fusies, overnames of samenwerkingsverbanden. De afdeling bestaat uit juristen en octrooigemachtigden. Er wordt nauw samengewerkt met de civiel juristen van de bedrijfjuridische afdeling, met de projectmanagers en met de afdeling inkoop. Ook zijn er nauwe relaties met advocatenkantoren en octrooibureaus. Diverse ontwikkelingen in binnen- en buitenland zorgen voor extra werk. Reden waarom er ruimte is voor versterking.

Jurist intellectuele eigendom

Pro-actieve partner in business

De jurist zal zich vooral bezighouden met technologische auteursrechten. Hierbij kan worden gedacht aan het begeleiden van onderhandelingen omtrent de IE-paragraaf in inkoop- en verkoopcontracten en samenwerkingsverbanden. Ook het controleren van softwarelicenties behoort tot het takenpakket. Daarnaast de verdediging tegen claims op IE-gebied. De jurist neemt tenslotte actief deel aan het internationale Patent Enforcement Program van KPN.

Het profiel

- circa 3 tot 5 jaren privaatrechtelijke werkervaring waarvan een deel met het IE-recht
- kennis van het auteursrecht en affiniteit met het octrooirecht, ICT-recht en/of merkenrecht
- iemand van hoog professioneel niveau, maar tegelijkertijd een jurist die ook graag operationeel aan de slag is
- multidisciplinaire mindset, samenwerker
- zelfstandig, "get things done" en met gezond gevoel voor humor en tact

De propositie

- interessante positie die van veel kanten inzicht biedt in een boeiende organisatie
- mooie combinatie van inhoudelijk en operationeel IE-werk
- veel zelfstandigheid terwijl er daarnaast diverse mogelijkheden voor overleg zijn

Uw reactie

Indien u geïnteresseerd bent in bovengenoemde vacature, nodigen wij u uit contact op te nemen met mr Michiel H. van Straaten. U kunt hem bellen (020 - 612 55 22), mailen (m.vanstraaten@legalpeople.nl) of schrijven (Legal People, Roemer Visscherstraat 44, 1054 EZ Amsterdam).

Legal People

EXECUTIVE SEARCH CONSULTANCY

Legal People bemiddelt ervaren juristen voor permanente functies en vervult daarnaast strategische juridische functies op interim basis.

Legal People richt zich op hoogwaardige functies voor (inter) nationale bedrijfsjuristen, advocaten, fiscalisten en (kandidaat-) notarissen.

Wij zijn reeds meer dan tien jaar specialist:

- met onze specialistische marktkennis maken wij een reële haalbaarheidsanalyse vooraf
- wij bieden absolute discretie en vertrouwelijk advies naar individuele belangstellenden
- de zorgvuldige procedure en meerjarige expertise leiden binnen 7 weken tot kennismaking tussen daadwerkelijk bij elkaar passende opdrachtgevers en kandidaten
- meer dan 95% van de opdrachten wordt succesvol vervuld.

Roemer Visscherstraat 44
1054 EZ Amsterdam
The Netherlands
+31 (0) 20 612 55 22

World Trade Center
PO Box 30182
3001 DD Rotterdam
The Netherlands
+31 (0) 10 405 13 30

Timesoft

Amice is toch goedkoper!

...En niet alleen goedkoper!

Amice is bewezen het meest gebruiksvriendelijke en soepel te implementeren pakket voor kleine en middelgrote kantoren. Kijk op timesoft.nl voor een demo of maak een afspraak met een van onze accountmanagers. (0348-484700)

"Het baat niets hard te lopen,
men moet op tijd vertrekken!"

J. de la Fontaine

- Conversie van uw huidige pakket!
- Overzichtelijke relatie, dossier- en urenadministratie
- Op ieder moment declareren
- Correspondentie in uw huisstijl via MS Word
- Talloze real-time overzichten
- Geïntegreerd boekhoudpakket [AccountView] met aanmaningen, debiteurenbewaking, telebankieren etc.

CMS.Net

Hummingbird

www.timesoft.nl

Postbus 988 3440 AV Woerden
T +31 (0)348 484 700 F +31 (0)348 425 700 E info@timesoft.nl

VISIE OP TIJD

Legal Eagle, software voor de advocatuur

Legal Eagle is een compleet geïntegreerd softwareprogramma voor de advocatuur. Met Legal Eagle heeft u overzicht over alle facetten van uw praktijk. U kunt alle activiteiten uitvoeren zoals uren schrijven en declareren, rol en agenda beheren of correspondentie voeren. De uitgebreide rapportagemogelijkheden zorgen daarnaast voor een actieve managementondersteuning. Legal Eagle is ook beschikbaar in een lichtere versie zonder boekhoudmodule.

Legal Eagle wordt op meer dan 300 kantoren naar alle tevredenheid gebruikt door duizenden advocaten en medewerkers.

Een goed administratief pakket hoeft niet duur te zijn. Vraag een offerte op en informeer naar de mogelijkheden om over te stappen van andere softwarepakketten.

De overname door KSU garandeert een betrouwbare partner die op de hoogte is van de wensen en behoeften van de juridische markt.

KSU Kantoor

Poortbus 58027

1040 HB Amsterdam

T: 020 4496410

F: 020 6860318

E: mail@ksu.nl

I: www.ksu.nl